

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Zpracovatel: Mgr. Olga Školová

Únor 2011

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Institut vazby v trestním řízení

Custody in criminal trial

Konzultant: Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Olga Školová

Únor 2011

„Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: Institut vazby v trestním řízení zpracovala samostatně a řádně jsem citovala všechny využitě prameny a literaturu. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 31. 1. 2011

.....

Mgr. Olga Školová

Úvod mé rigorózní práce bych ráda věnovala poděkování za laskavost, odbornou pomoc, cenné rady a v neposlední řadě zprostředkování praktických zkušeností, při kterých jsem měla možnost získat mnoho podnětných informací pro svou práci.

V první řadě děkuji konzultantovi rigorózní práce Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za jeho ochotu, pomoc a odborné rady poskytnuté k vypracování rigorózní práce.

Děkuji JUDr. Alešovi Vašků, předsedovi senátu Okresního soudu v Olomouci, za umožnění tříměsíční stáže na trestním oddělení Okresního soudu a za poskytnutí možnosti zúčastnit se projednávání mnoha zajímavých trestních věcí, zejména i věcí vazebních.

Poděkování dále patří PhDr. Jiřímu Mastejovi, psychologovi Vazební věznice v Českých Budějovicích, který mi umožnil v rámci týdenní stáže poznat prostředí výkonu vazby a trestu.

Stejně dekuji i JUDr. Marii Jonákové, státní zástupkyni KSZ v Českých Budějovicích, která mi umožnila absolvovat dvoutýdenní praxi na netrestním oddělení Krajského státního zastupitelství a tuto moji stáž velice ochotně vedla.

Obsah

1. Úvod	7
2. Ústavněprávní záruky osobní svobody a jejich meze	11
2.1. Článek 8 Listiny základních práv a svobod.....	11
2.2. Článek 10 Ústavy České republiky	13
2.3. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod	14
2.4. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	16
3. Materiální vazební právo	18
3.1. Vazba jako institut trestního řízení a principy jejího užití	18
3.2. Zákonné podmínky pro zajištění osoby vazbou	22
3.3. Zákonné důvody vazby	26
3.3.1. Vazba útěková.....	29
3.3.2. Vazba koluzní.....	34
3.3.3. Vazba předstižná	39
3.3.4. Zpřísněné důvody vazby	43
4. Formální vazební právo	47
4.1. Zahájení trestního stíhání	47
4.2. Procesní postup před vydáním rozhodnutí o vzetí do vazby.....	48
4.3. Rozhodnutí o vazbě.....	49
4.4. Rozhodnutí o vzetí do vazby	52
4.4.1. Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení.....	54
4.4.2. Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stadiu projednání věci před soudem.....	55
4.5. Vyrozumění o vzetí do vazby	56
4.6. Přezkoumávání důvodů vazby	58
4.6.1. Stížnost proti rozhodnutí o vzetí do vazby	59
4.6.2. Přezkoumávání důvodů vazby z obecné povinnosti	63
4.6.3. Přezkum žádosti obviněného o propuštění na svobodu	65
4.7. Rozhodování o dalším trvání vazby	68
4.7.1. Rozhodování o dalším trvání vazby v přípravném řízení.....	70
4.7.2. Rozhodnutí o dalším trvání vazby v řízení před soudem	74
4.7.3. Rozhodování o dalším trvání vazby soudem druhého stupně.....	77
4.7.4. Rozhodování o dalším trvání koluzní vazby	78
4.7.5. K právu být slyšen před rozhodnutím o dalším trvání vazby či při přezkoumávání důvodů vazby	79
4.8. Trvání vazby.....	83
4.9. Nahrazení vazby jiným opatřením	89
4.9.1. Nahrazení vazby zárukou	91
4.9.2. Nahrazení vazby písemným slibem.....	92
4.9.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka	93
4.9.4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou.....	94
4.9.5. Nahrazení vazby umístěním do péče důvěryhodné osoby.....	96
4.10. Propuštění z vazby na svobodu.....	96
4.11. Započítání vazby a trestu	98
5. Náhrada škody vzniklé v souvislosti s vazbou v trestním řízení	101

6.	Zvláštní druhy vazby	107
6.1.	Vazba vyhošťovací	107
6.2.	Vazba předběžná, vydávací a vazba předávací.....	111
6.2.1.	Vazba předběžná	111
6.2.2.	Vazba vydávací	114
6.2.3.	Vazba předávací	116
6.3.	Vazba v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí	119
6.4.	Vazba při dočasném převzetí osoby z ciziny za účelem provedení procesních úkonů.....	120
6.5.	Vazba při průvozu pro účely řízení v cizině	122
6.6.	Vazba v řízení o mimořádných opravných prostředcích	124
6.6.1.	Vazba v řízení o dovolání.....	124
6.6.2.	Vazba v řízení o obnově.....	125
7.	Rakouská právní úprava	126
8.	Úvahy de lege ferenda	128
8.1.	Právo být slyšen před rozhodnutím o dalším trvání vazby	128
8.2.	Rozhodování o dalším trvání koluzní vazby.....	129
8.3.	Maximální doba trvání vazby	129
8.4.	Obligatornost vazby.....	130
8.5.	Zjednodušení vazebních lhůt	131
8.6.	Zvlášť závažná provinění, za něž lze uložit výjimečný trest	132
9.	Zusammenfassung.....	133
10.	Závěr.....	135
11.	Abstrakt.....	137
12.	Abstract	138
13.	Seznam použité literatury	139
14.	Seznam použitých zkratk.....	146
15.	Klíčová slova	147

1. Úvod

Jako téma rigorózní práce jsem si vybrala problematiku institutu vazby. O aktuálnosti této otázky svědčí nejen bohatá judikatura, ale i trvalé postavení institutu vazby ve středu pozornosti jak odborné, tak i laické veřejnosti. Jedná se o institut, jehož základním atributem je omezení osobní svobody, což je pro každou osobu jeden z nejcitelnějších zásahů do osobní sféry. Citlivost této otázky se odráží i v právní úpravě, která více či méně měnila svoji podobu společně s každou novelou trestního řádu.

Institut vazby je, byl a bude častým terčem kritiky. Zejména počet vazeb a jejich průměrná délka stály dlouhou dobu v jejím centru. V souvislosti s novelami trestního řádu a v neposlední řadě se vstupem České republiky do Evropské unie počet vazebních řízení významně poklesl. V poslední době je patrný trend zmíněného snižování počtu osob umístěných ve vazbě a dále také častějšího využívání opatření, která vazbu nahrazují, avšak nejsou spojena s omezením osobní svobody.

Svou rigorózní prací bych chtěla navázat na svou diplomovou práci, na jejímž přepracovaném a podstatně doplněném základě chci vytvořit komplexní obraz o institutu vazby, jakožto prostředku trestního práva, sloužícího k zajištění osoby obviněného pro účely trestního řízení. Zaměřím se na problematiku materiálního a formálního vazebního práva, kde se budu zejména soustředit na vymezení pojmu vazby, charakteristické principy právní úpravy, podmínky nutné pro vzetí obviněného do vazby, vazební důvody, rozhodování o vazbě, přezkoumávání důvodů vazby a její možné trvání, jakož i úpravu prostředků, jimiž lze vazbu nahradit. Dalším okruhem stojícím v centru pozornosti této práce budou zvláštní druhy vazby, tedy zejména druhy vazby v řízení s cizím prvkem a vazba v řízení o mimořádných opravných prostředcích. V neposlední řadě bude v práci podrobněji rozebrána otázka náhrady škody za vykonanou vazbu. V práci bude zařazena i kapitola věnující se návrhům de lege ferenda. V závěru pak bude věnován prostor pro zhodnocení popsané právní úpravy včetně poukazu na konkrétní problematiku ustanovení.

Tato rigorózní práce si neklade za cíl zpracování problematiky výkonu vazby, jakožto třetího okruhu právní úpravy, existujícího vedle formálního a materiálního vazebního práva, a to zejména z důvodu rozsáhlosti této problematiky a dále i

s ohledem na pokyny konzultanta práce. Problematice vazby osob mladistvých se bude práce věnovat, nikoli ovšem v samostatné kapitole, ale tato zvláštní právní úprava bude vždy pro srovnání a komplexní pohled rozebrána u jednotlivých otázek trestního práva procesního, jež se týkají institutu vazby.

Je třeba říci, že vazební právo je tématem velice obsáhlým, kdy zde jistě stále zůstává mnoho jiných zajímavých otázek, na něž by se práce mohla zaměřit. Příkladem lze uvést problematiku historického vývoje institutu vazby, jež by sám o sobě mohl být předmětem samostatné práce. I toto téma jsem se na základě rad konzultanta mé rigorózní práce rozhodla do jejího obsahu nepojímat a setrvat tak u čistě procesního charakteru pojetí tohoto zajišťovacího institutu.

Z důvodů výše zmíněných jsem se měla možnost zaměřit na procesní problematiku vazebního zajištění obviněných poměrně detailně. Práce si ovšem klade za cíl nejen charakteristiku formálního a materiálního vazebního práva, ale i poukázání na některé současné praktické obtíže či dosud nesjednocený výklad některých ustanovení. Při zpracování rigorózní práce budu pracovat jak s odbornou literaturou, tak i s judikaturou soudů. Z právních předpisů je základem mé práce zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, se kterým je pracováno nejen v jeho současném znění, ale jsou na mnoha místech rozebírány i novely jednotlivých institutů a jejich předchozí právní úprava. Při psaní rigorózní práce bylo vycházeno i z procesní úpravy obsažené v zákoně č. 218/2001 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dalšími použitými předpisy pak byl např. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, stejně tak jako předchozí právní úprava trestního práva hmotného a další spektrum předpisů použitých spíše doplňkově či okrajově. Co se týče stěžejních pramenů, pak zcela neopomenutelnou je publikace JUDr. Václava Mandáka, Csc. s názvem *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*, která i přesto, že je již staršího data vydání, přičemž procesní materie byla od této doby již značně novelizována, poskytuje dosud velice zajímavou a podnětnou oporu při studiu tohoto zajišťovacího institutu. Novější, a také zcela neopomenutelnou publikací je monografie JUDr. Zezulové, Ph. D., JUDr. Růžičky *Zadržení a vazby v českém trestním procesu*, jejíž autoři coby státní zástupci poskytují ve své publikaci nejen komplexní pohled na institut vazby z hlediska zákonné úpravy,

ale zároveň obohacují teoretické poznatky ze soudní judikatury. Za neopomenutelný pramen pak je nutno považovat komentář k trestnímu řádu od Prof. JUDr. Pavla Šámala a kolektivu.

Je ovšem nutné podotknout, že kvalitních publikací obsahujících úpravu institutu vazby ať už jako téma stěžejní či pouze některé dílčí problémy je více, a proto při zpracování této práce bude použita široká řada pramenů. Shodně nelze opomenout spektrum časopiseckých článků, které byly hojně publikovány v odborných časopisech, a v nichž lze často nalézt inspirativní úhly pohledu na jednotlivé sporné otázky. Při realizaci této práce bude také vycházeno z judikatury, a to nejen tuzemských soudů, ale také z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, který se ve svých rozhodnutích k institutu vazby a zákonnosti jejího užívání v mnoha případech poměrně detailně vyjádřil. Podrobně bude v práci rozebrán náleží Ústavního soudu ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10, kterým došlo ke zrušení ustanovení § 74 odst. 2 věty druhé části za středníkem trestního řádu. V neposlední řadě bude při zpracování užito internetových zdrojů, a to jednak informačních právních serverů, webových stránek Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu.

Vzhledem k tomu, že v současné době pracuji jako právní čekatelka pro obvod Městského státního zastupitelství v Praze, jedná se o problematiku pro mne velice zajímavou, s kterou se při výkonu svého zaměstnání dostávám do přímého styku. Při realizaci rigorózní práce jsem uplatnila i praktické zkušenosti, které jsem nabyla v průběhu studia při dobrovolných studijních stážích. Jednalo se zejména o absolvovanou stáž na Okresním soudě v Olomouci, v průběhu níž mi bylo umožněno nejen pracovat s trestními spisy ve vazebních věcech, ale i se například zúčastnit rozhodování o vzetí do vazby. Na tuto praxi jsem navázala asi nejcennější stáží, která proběhla ve Vazební věznici v Českých Budějovicích, kde jsem se poměrně detailně seznámila s prostředím výkonu vazby, a byla mi poskytnuta možnost jeho srovnání s prostředím výkonu trestu. Další zajímavostí byla možnost zúčastnit se psychologických pohovorů s obviněnými ve výkonu vazby, kteří buď do vazby přibyli noví, popřípadě jevíli určitou momentální psychickou či emocionální nedostatečnost. Poznatky z této stáže by bylo samozřejmě nejvíce možné uplatnit v práci, která by se zabývala problematikou výkonu vazby, popřípadě vězeňstvím jako takovým, ovšem i při čistě procesním pohledu na tento institut poskytují zde nabyté poznatky

komplexnější pohled na vazbu jako celek. Poslední z praktických zkušeností byla stáž na Krajském státním zastupitelství v Českých Budějovicích, kde jsem měla možnost působit pod státní zástupkyní Krajského státního zastupitelství, jejíž specializací byl dozor nad výkonem vazby a trestu. V rámci této stáže mi pod jejím laskavým vedením umožnila účast na pravidelné kontrole výkonu vazby ve Vazební věznici v Českých Budějovicích, dále práci s vazebními spisy, jakož i možnost přihlížet řešení stížností na výkon vazby.

Při zpracování této práce bude používáno jednak jazykového výkladu jednotlivých ustanovení, dále i metody systematické, jejímž odrazem bude konečná podoba práce. Pracováno je do jisté míry i s metodou historickou, a to zejména při poukázání na to, jak se jednotlivé atributy institutu vazby vyvíjely a jaká je jejich současná podoba. V práci lze objevit i srovnání české a rakouské podoby právní úpravy, tedy prvky metody komparace.

2. Ústavněprávní záruky osobní svobody a jejich meze

2.1. Článek 8 Listiny základních práv a svobod

Ústavněprávní limity zásahů do občanských práv a svobod můžeme nalézat v několika pramenech. Jedná se zejména o Listinu základních práv a svobod (dále jen „Listina“), Ústavu a vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, a k jejichž ratifikací vyslovil Parlament souhlas.¹

Ústava České republiky, jakožto právní předpis nejvyšší právní síly, sice otázku osobních svobod ve svých ustanoveních explicitně neupravuje, ale v čl. 3 a čl. 112 zmiňuje jako součást ústavního pořádku České republiky i Listinu, která se vymezením osobní svobody jednotlivce zabývá podrobně.

Listina v čl. 8 mezi základní lidská práva a svobody zařazuje i právo na osobní svobodu. První odstavec čl. 8 stanovuje, že osobní svoboda je zaručena. Tím, že zákonodárce pozitivně normuje, že „osobní svoboda je zaručena“, stanovuje tak závazek veřejné moci k vytvoření záruk její ochrany. V dalších odstavcích jsou stanoveny důvody, pro něž lze jednotlivce zbavit osobní svobody, nebo pro které může být jeho osobní svoboda omezena, a dále i procesní záruky řádného zacházení, právní obrany i ochrany v takovém případě. Tyto tradiční záruky jsou, jak již bylo zmíněno, obsaženy i v mezinárodních smlouvách, a to v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech v čl. 9 (dále jen „MPOP“) a v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod v čl. (dále jen „Úmluva“), kde se shodně uvádí: „Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost“. Po tomto výroku je stanoveno, že nikdo nesmí být zbaven svobody kromě případů, kdy se tak stane na základě zákona a ve shodě s řízením, jež je stanoveno zákonem.²

Osobní svobodu jako takovou lze v širším slova smyslu definovat jako stav jednotlivce prostý jakéhokoli omezení jeho chování zákonem nedovoleným donucením, tj. takový stav, v němž se člověk může chovat libovolně dle svého rozhodnutí, aniž by mu kdokoli v nějakém chování mohl nedovoleným způsobem bránit, anebo ho

¹ VANTUCH, P., MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání.* Praha: C. H. Beck, 2003, s. 296.

² PAVLÍČEK, V., HŘEBEJK J., KNAPP, V., KOSTEČKA, J., SOVÁK, Z. *Ústava a ústavní řád ČR: druhý díl,* Praha: Linde, 1995, s. 85.

k nějakému chování nedovoleným způsobem nutit.³ Subjektem práva na osobní svobodu je každý člověk od svého narození do své smrti. Právo na osobní svobodu není vázáno na občanství České republiky, jeho subjektem jsou i státní příslušníci jiného státu stejně tak jako apatridé. Právo na osobní svobodu ze své podstaty působí erga omnes, tedy jak proti fyzickým či právnickým osobám, tak proti státu.

Tím, že zákonodárce vložil ochranu osobní svobody do kompetence ústavního pořádku České republiky, zavázal stát tuto svobodu chránit, a to jak mocí zákonodárnou, tak mocí výkonnou i soudní.

Právo na osobní svobodu je v duchu čl. 1 Listiny právem nezcizitelným, nezadatelným, nepromlčitelným a nezrušitelným⁴, přesto však není bezbřehé a ničím neomezené a je třeba na něj pohlížet v kontextu s ostatními ústavně zaručenými právy a svobodami.

Jedním z nejpodstatnějších zásahů do osobní svobody je právě institut vazby, a to zejména proto, že se zcela zásadní omezení osobní svobody aplikuje u osob, které dosud nebyly pravomocně uznány vinnými ze spáchání trestného činu. O nutnosti pouze nezbytných a přiměřených zásahů do osobních svobod jedinců se vyjádřil Ústavní soud například ve svém usnesení II. ÚS 645/99⁵.

V čl. 8 odst. 2 Listiny⁶ je zakotvena základní zásada řádného zákonného procesu, a to zásada stíhání jen ze zákonných důvodů. V tomto ustanovení je převzata ochrana před svévolí orgánů moci výkonné, která je taktéž stanovena v obou dříve zmiňovaných mezinárodních smlouvách. V tomto odstavci se jedná o negativní vymezení zákazem a připuštěním určitých zákonných výjimek z tohoto zákazu. Výjimku ze zde stanoveného zákazu může stanovit pouze zákon, a to co se týče důvodu

³ PAVLÍČEK, V., HŘEBEK J., KNAPP, V., KOSTEČKA, J., SOVÁK, Z. *Ústava a ústavní řád ČR: druhý díl*, Praha: Linde, 1995, s. 86.

⁴ Viz čl. 1, Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších právních předpisů: „Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“

⁵ Usnesení ÚS ze dne 21. 6. 2000, sp. zn. II. ÚS 645/99. „Při posuzování ústavnosti zásahu orgánu veřejné moci do osobní svobody vychází Ústavní soud z toho, že ochrana osobní svobody představuje jedno z nejvýznamnějších základních lidských práv. O tom svědčí i systematické zařazení tohoto práva do hlavy druhé oddílu prvního Listiny, označeného „Základní lidská práva a svobody“. Je zřejmé, že ústavní výjimky z uvedeného práva je třeba vykládat způsobem restriktivním a zásahy do něj musí být činěny přiměřeně citlivě.“

⁶ Viz čl. 8 odst. 2, Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších právních předpisů: „Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.“

připustnosti takového zásahu, tak i co do způsobu provedení takového zásahu. Na znění tohoto článku navazuje § 2 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. ř.“), který říká, že: „Nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“

Čl. 8 odst. 3 Listiny⁷ stanovuje podmínky nutné pro krátkodobé omezení osobní svobody zadržením obviněného či podezřelého, pro účely výslechu a případného předání soudu k rozhodnutí o vazbě. Toto ustanovení bylo novelizováno ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.⁸, kterým došlo k prodloužení lhůty, na kterou lze obviněného či podezřelého zadržet, a to z 24 na 48 hodin.

Odstavec 4 upravuje podmínky zatčení, lhůty pro předání zatčené osoby soudu a možnost soudce rozhodnout o vazbě.

Zcela zásadní význam v ústavněprávní úpravě, týkající se institutu vazby, má čl. 8 odst. 5, který říká, že: „Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanoven zákonem a na základě rozhodnutí soudu.“ V tomto případě ponechává Listina dostatečný prostor zákonné úpravě, totiž úpravě provedené trestním řádem, a to co se týče vazebních důvodů i konkrétní doby trvání vazby. Vazbou, jakožto procesním úkonem, kterým se zajišťuje osoba obviněného pro účely trestního řízení a pro výkon trestu, se vždy vážně zasahuje do práv a svobod zaručených Ústavou, a proto k takovému zásahu může dojít pouze z důvodů v zákoně stanovených a jen na podkladě rozhodnutí soudu.⁹

2.2. Článek 10 Ústavy České republiky

Jak již bylo zmíněno výše, problematiky práva na osobní svobodu se týkají i některé mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána. V souvislosti s tímto, je třeba poukázat na znění čl. 10 Ústavy, který stanovuje, že: „Vyhlášené mezinárodní

⁷ Viz čl. 8 odst. 3, Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších právních předpisů: „Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo předána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.“

⁸ Zákon nabyl účinnosti dne 1. 1. 1999.

⁹ PAVLÍČEK, V., HŘEBEJK J., KNAPP, V., KOSTEČKA, J., SOVÁK, Z. *Ústava a ústavní řád ČR: druhý díl*, Praha: Linde, 1995, s. 94.

smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

Mezi nejdůležitější mezinárodní dokumenty, upravující problematiku ochrany osobní svobody, které je Česká republika¹⁰, potažmo orgány činné v trestním řízení, povinna respektovat, patří Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“) a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

2.3. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod

Článek 1 Úmluvy zavazuje smluvní státy přiznat každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody, které jsou uvedeny v hlavě 1. Není předepsán konkrétní způsob realizace a je tedy na státech jak ji zabezpečí.¹¹

Čl. 5 Úmluvy stanovuje dovolené případy zbavení svobody. V prvním odstavci Úmluva přímo odkazuje na jednotlivé vnitrostátní úpravy, když stanovuje, že nikdo nesmí být zbaven svobody, kromě případů, které jsou předmětem dalšího výčtu v čl. 5, kdy zbavení svobody musí probíhat v souladu s řízením stanoveným vnitrostátním zákonem.¹² Tímto dochází k vyloučení možné svévole nebo používání nezákonných prostředků pro zbavení svobody.

Lze říci, že Úmluva klade na zbavení osobní svobody nutné podmínky, a to obecně požadavek zákonnosti a dále konkrétní podmínky kladené na důvody zadržení a vazby. „Každé opatření zbavující svobody osobu podezřelou z trestného činu, ať je jakkoli nazváno ve vnitrostátním právu, musí vyhovovat podmínkám článku 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy, který umožňuje zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání.“¹³ Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) nepovažuje uvedené tři důvody za alternativní, jak by

¹⁰ Česká republika převzala práva a závazky, které ke dni 31. 12. 1992 vyplývaly pro ČSFR z mezinárodních smluv.

¹¹ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*, Praha: Orac s.r.o., 2002, s. 10.

¹² Viz čl. 5, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod.

¹³ REPÍK, B. Je institut policejního zajištění v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech? *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7, s. 66.

nasvědčovalo použití spojky „nebo“, ale vykládá ustanovení tak, že důvodné podezření z trestného činu je *conditio sine qua non* zákonnosti zbavení svobody podle tohoto článku.¹⁴

Dále Úmluva poskytuje osobám zbaveným svobody základní záruky ochrany jejich práv, mezi něž patří například právo na seznámení s důvody zatčení a obvinění či právo být ihned předveden před soudce.

Kontrola nad dodržováním ustanovení Úmluvy přísluší v první řadě soudům vnitrostátním. Orgány Úmluvy jsou oprávněny kontrolovat, zda existuje zákonný základ pro zásah do práva na osobní svobodu, zda zákon není aplikován svévolným způsobem nebo také, zda nedošlo při výkladu a aplikaci k pochybení.¹⁵

Orgánem, který je oprávněn rozhodnout, zda bylo veřejnou mocí zasaženo do práv a svobod chráněných Úmluvou je bezesporu také ESLP, jehož jurisdikci se Česká republika podřídila převzetím závazků stanovených Úmluvou a dodatkovými protokoly k ní. Kompetenci ESLP můžeme rozlišit na *ratione loci* – tedy musí se jednat o porušení práva na území státu, který spadá pod jeho jurisdikci. Věcnou působnost, tzv. *ratione materiae* lze vymezit jako okruh otázek, které je ESLP oprávněn rozhodovat. Předmětem stížnosti k ESLP tak může být pouze skutečnost, že došlo k porušení práv či svobod garantovaných Úmluvou. Osobní příslušnost, tedy *ratione personae*, stanovuje okruh subjektů, které se mohou na ESLP se svými stížnostmi obracet. Může se jednat o fyzickou osobu bez ohledu na státní příslušnost, dále nevládní organizace či skupiny osob.¹⁶ K časové působnosti, *ratione temporis*, lze pouze dodat, že Úmluva vstoupila v platnost 3. září 1953.¹⁷

Pro otázku zákonnosti vazby, je, jak již bylo zmíněno zásadní úprava v čl. 5 odst. 1 písm. c). Vazba jako taková bude nezákonná vždy, pokud zde není důvod, pro který lze dle vnitrostátní právní úpravy vzít do vazby, což znamená, že v podstatě chybí naplnění materiálních vazebních podmínek. Stejně tak bude nezákonnost vždy tam, kde chybí zákonný základ vazby jako právního institutu. K nezákonnosti vazby se Evropský

¹⁴ Viz Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lettellier v. Francie*, 1991.

¹⁵ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*, Praha: Orac s.r.o., 2002, s. 214.

¹⁶ HUBÁLKOVÁ, E. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika. Judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2003, s. 20.

¹⁷ Dne 3. září 1953 byla splněna podmínka ratifikace 10 státy Rady Evropy. Vzhledem k zákazu zpětné účinnosti smluv není možné použít Úmluvu na jednání, k nimž došlo k jejímu vstupu v platnost vůči jednotlivým signatářským státům. Česká republika se stala členem Rady Evropy až ke dni 30. června 1993, přičemž učiněným prohlášením uznala účinnost Úmluvy zpětně ke dni 1. ledna 1993.

soud pro lidská práva vyjádřil v poměrně četné judikatuře. Jako příklad lze uvést rozhodnutí ve věci Lukanov¹⁸ vs. Bulharsko, kde byl stěžovatel zatčen pro podezření, že jako bývalý předseda vlády zpronevěřil státní prostředky. Podezření ze spáchání takového skutku ovšem nenaplnovalo v Bulharsku skutkovou podstatu žádného trestného činu. Soud konstatoval nezákonnost vazby, kdy nebyly splněny základní požadavky čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy, tj. existence důvodného podezření ze spáchání trestného činu.¹⁹

Odstavce 3, 4, 5 hovoří o povinnosti předvést osobu zbavenou svobody podle odst. 1 písm. c) před osobu oprávněnou k výkonu soudní pravomoci a právo být souzen v přiměřené lhůtě, dále problematiku možného přezkumu zákonnosti zbavení svobody a odškodnění za nezákonné zbavení svobody.²⁰ Tyto instituty budou rozebrány v jednotlivých kapitolách.

2.4. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Zásadní význam pro trestní řízení a zejména pro vazbu má čl. 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který stanovuje právo každého na svobodu, osobní bezpečnost, zákaz svévole při zadržení a zatčení, zákaz zbavení svobody jinak než ze zákonných důvodů, právo být neprodleně seznámen s důvody zatčení, se vzneseným obviněním, právo na předvedení před soudce bez prodlení, právo na odškodnění za nezákonnou vazbu.²¹

Článek 10 stanovuje, že se všemi osobami zbavenými osobní svobody se jedná lidsky a s úctou k přirozené důstojnosti lidské bytosti. Dále stanovuje minimální podmínky pro výkon vazby, když říká, že obviněné osoby jsou s výjimkou mimořádných okolností oddělené od osob odsouzených a zachází se s nimi úměrně ke skutečnosti, že o jejich vině ještě nebylo pravomocně rozhodnuto.²² Vazební věznice v České republice jsou schopny zajistit oddělení osob ve výkonu vazby od osob ve vykonávajících trest odnětí svobody, stejně tak jako mladistvých od dospělých. Složitější je to jistě se skutečností, že ač se jedná o osoby, jejichž vina ještě nebyla

¹⁸ Andrey Karlov Lukanov byl v roce 1990 předseda vlády v Bulharsku.

¹⁹ Viz Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lukanov vs. Bulgaria, 1997.

²⁰ Viz čl. 5 odst. 3,4,5, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod.

²¹ Viz čl. 9, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

²² Viz čl. 10, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

uznána pravomocným rozhodnutím soudu, čelí osoby ve vazbě složitějším podmínkám a přísnějšímu režimu než osoby ve výkonu trestu.

Článek 14 stanovuje rovnost osob před soudem, zmiňuje zásadu presumpce nevinu, a dále zakotvuje minimální práva obviněného.²³

²³ Viz čl. 14, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

3. Materiální vazební právo

Materiální vazební právo je tvořeno zejména vymezením podmínek, za kterých lze vzít obviněného do vazby. I přesto, že se jedná o souhrn hmotněprávních předpokladů k uvalení vazby, není materiální vazební právo předmětem hmotněprávní úpravy, ale náleží do oblasti práva procesního.²⁴

Materiální stránka vazby je vymezena jejím účelem, kterým je ochrana společnosti i jedinců před pachateli závažné trestné činnosti. Nelze ji chápat odděleně od formálního vazebního práva, protože oba tyto instituty jsou propojeny a jeden vytváří druhému mantinel jeho aplikace. Proto veškeré zákonné instituty, kterými je tohoto materiálního účelu dosahováno, musí být formálně zcela bezvadné, aby účelu bylo možno dosáhnout za všech okolností.

3.1. Vazba jako institut trestního řízení a principy jejího užití

Vazba je jedním ze zajišťovacích institutů, které jsou orgány činné v trestním řízení za splnění zákonných podmínek oprávněny užít k zajištění osob obviněných ze spáchání trestného činu. Legální definici vazby náš právní řád nenabízí, existují však určité definice a názory v literatuře. Jednou z nich je například definice uvedená V. Mandákem: „Vazba je institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit či ztěžovat objasnění věci nepřípustným působením na prameny důkazů, nebo konečně pokračovat v trestné činnosti.“²⁵

„Vazba je institutem trestního řízení, je to procesní úkon, kterým se zajišťuje osoba obviněného pro účely trestního řízení a výkon trestu.“²⁶

Jak shodně uvádí V. Mandák i J. Jelínek ve zmíněných publikacích, podstatným znakem vazby je dočasná ztráta svobody obviněného. Jedná se o zcela zásadní zásah do

²⁴ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 382.

²⁵ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 65.

²⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 579.

osobní svobody obviněného. Je tedy namístě, aby v kterémkoli stádiu trestního řízení bylo vždy pečlivě posuzováno, zda vzetí do vazby či případně její další trvání je opravdu nezbytným procesním opatřením pro dosažení účelu trestního řízení a zda tohoto účelu nelze ze strany orgánů činných v trestním řízení dosáhnout jinak, tedy nejlépe bez omezení osobní svobody dotčené osoby.²⁷ V historickém kontextu je však třeba doplnit, že vnímání vazby jako subsidiárního zajišťujícího institutu, kterým se opatřuje obviněný pro účely trestního řízení, nebylo vždy pravidlem. Například D. Císařová, ve své čtyřicet pět let staré publikaci vykládá pojem vazby jako prostředek k uvěznění obviněného během vyšetřování a dále až do doby než se rozhodnutí v trestním řízení stane pravomocným, a kdy je tedy obviněným započat jeho výkon nebo je obviněný zprošťujícím rozsudkem propuštěn na svobodu.²⁸ Charakteristickou odlišností v rozdílném přístupu je fakt, že zde je omezení osobní svobody vnímáno jako žádoucí a cílené, přičemž naopak naprostá většina soudobých autorů chápe omezení osobní svobody v souvislosti s vazbou jako vedlejší, nežádoucí, ale nutný produkt zajištění řádného průběhu trestního řízení.

Institut vazby se uplatňuje v období od zahájení trestního stíhání do právní moci rozhodnutí ve věci. Určitou výjimku pak tvoří zvláštní druhy vazby, o nichž bude pojednáno v samostatné kapitole.

Vazba je nazývána nutným zlem, které má funkci čistě zajišťovací. V žádném případě ji nelze užívat jako prostředek k usnadnění vyšetřování nebo vyvíjení nátlaku na osobu obviněnou ze spáchání trestného činu.²⁹ Nemá sankční funkci a nelze ji pokládat ani za jakýsi výchovný prostředek ani vyvozovat z jejího uvalení jakékoli soudy týkající se viny obviněného, protože i zde se v plné šíři uplatňuje základní zásada trestního řízení, zásada presumpce nevinu. Dochází zde ke střetu práva jednotlivce na osobní svobodu a presumpci nevinu, a veřejného zájmu na ochraně společnosti i jednotlivců před hrozbou kriminální činnosti, a proto je vždy nezbytné individuální posouzení.

Vazba je připuštěna pouze jako opatření fakultativní, což znamená, že nemůže nastat situace, při níž by byl soud, respektive soudce povinen vzít obviněného do vazby.³⁰ Rozhodnutí je vždy ponecháno na zvážení a je připuštěna možnost nahrazení

²⁷ DRAŠTÍK, A. K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, č. 12, s. 8-9.

²⁸ CÍSAŘOVÁ, D., JÜTTNER, A. *Obhajoba v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1965, s. 38.

²⁹ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 276.

³⁰ Výjimkou jsou zvláštní druhy vazby, např. vazba vyhošťovací či vazba vydávací, které jsou za splnění zákonných podmínek obligatorní.

vazby jinými procesními instituty, o nichž bude pojednáno v příslušné kapitole. Určitou výjimkou je § 397 odst. 3 tr. ř., kterým je upravena obligatornost vazby vydávací bez ohledu na to, zda jsou splněny vazební důvody stanovené v § 67 tr. ř. Fakultativnost vazby také znamená, že nelze skutečnosti odůvodňující vazbu nikdy presumovat, ale vždy je třeba zabývat se zvláštními okolnostmi konkrétního případu.³¹ Shodně znamená fakultativnost vazby i skutečnost, že i pokud by soudce shledal, že jsou dány všechny předpoklady pro vzetí obviněného do vazby, není povinen jej do vazby vzít. Z fakultativnosti vazby ve spojení se zásadou zdrženlivosti bude možné dovozovat, že vzetí do vazby nebude vhodným opatřením tam, kde by byla příliš přísným opatřením s ohledem na závažnost skutku, pro nějž bylo zahájeno trestní stíhání, a na rozsah a druh očekávaného trestu.³²

Vazba je řešením krajním, jakýmsi ultima ratio, tedy nejposlednějším možným prostředkem, který má být použit pouze ve chvíli, kdy jejího účelu nelze dosáhnout šetrnějším způsobem. Vazbu mohou tedy orgány činné v trestním řízení užít pouze subsidiárně. Orgány činné v trestním řízení postupují při ukládání vazby vždy v souladu s principem zdrženlivosti, tedy respektují povinnost co nejmenších zásahů do osobních svobod jednotlivců. Tento princip je akcentován v právní úpravě vazby osob mladistvých, kde je kladen zásadní důraz na podmínku, aby účelu vazby nebylo možno dosáhnout žádným jiným opatřením za současného ponechání mladistvého na svobodě.³³ Zásada zdrženlivosti je ve své podstatě výrazem humanizace trestního řízení a úcty k lidským právům a svobodám. V souladu s touto tezí Výbor ministrů Rady Evropy ve své rezoluci³⁴ doporučil: „S ohledem na presumpci nevinu nebude žádná osoba obviněná z trestného činu dána během řízení do vazby, pokud to za daných okolností nebude nutné. Vazbu během řízení je proto třeba pokládat za výjimečné opatření, nikdy nemůže být povinná ani nemůže vykazovat znaky trestu.“

V další neopomenutelné zásadě, zásadě proporcionality, se odráží povinnost úměrnosti zásahu k závažnosti trestného činu a sankci, která za jeho spáchání může být uložena. Vzetí do vazby nepřichází v úvahu tam, kde lze důvodně předpokládat uložení

³¹ MANDÁK, V. Důvody vazby v československém trestním řízení. UNIVERZITA KARLOVA: Acta Univerzatis Carolinae – Iuridica, 1971, č. 3, s. 147.

³² ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 465.

³³ Viz § 47, z. č. 218/2001 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Výbor ministrů Rady Evropy pod R (80) ze dne 27. června 1980.

trestu nespojeného s odnětím svobody. Názor, že zásada proporcionality je podmínkou nutnou k uložení vazby, vyjádřil ve svém článku „K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě“³⁵ předseda senátu Nejvyššího soudu A. Drašík. Do polemiky s ním se ve svém článku „Ještě k rozhodnutí soudu o vzetí do vazby“ pustil předseda senátu Obvodního soudu pro Prahu 2, V. Mach, který zásadu proporcionality nepovažuje za předpoklad pro rozhodnutí o vazbě.³⁶

Co se týče zásady omezení doby trvání vazby, můžeme v trestním řádu nalézt následující způsoby omezení, kdy např. v ustanovení § 71 odst. 1 tr. ř. je stanovena stanovuje povinnost orgánů činných v trestním řízení postupovat ve vazebních věcech přednostně a s největším urychlením. V následujících odstavcích stanovuje lhůty trvání vazby pro jednotlivá procesní stadia trestního řízení a dále stanoví podmínky jejich případného prodloužení. V odstavci 8 pak zákonodárce vymezil maximální přípustnou dobu vazby v závislosti na závažnosti trestného činu a trestu, který za něj lze uložit. Specifickým omezením trvání vazby je § 72 odst. 2 tr. ř., který stanovuje povinnost propustit obviněného na svobodu ihned po pominutí vazebních důvodů.

Vykonaná vazba se v případě pravomocného odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody započítává do trestu. V případě, že nepodmíněný trest odnětí svobody nebude uložen, má poškozený právo žádat náhradu škody za vykonanou vazbu.

Co se týče vývoje materiálního vazebního práva, asi nejzásadnější změny v historii samostatné České republiky prodělal institut vazby v důsledku novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., která velice výrazně pozměnila dosavadní úprava vazby v přípravném řízení. Cílem této novely bylo docílit snížení počtu osob, které jsou ve vazbě delší dobu a dále i omezit vazby u obviněných, kteří jsou stíháni pro méně závažné trestné činy. Základní charakteristické rysy novelizované úpravy lze spatřovat zejména ve zmiňovaném zkrácení doby trvání vazby a zrychlení vyřizování vazebních věcí, v posílení role státního zástupce při rozhodování o vazbě, neboť mu byla dána pravomoc rozhodovat o nahrazení vazby. Dále nelze opomenout, že

³⁵ DRAŠTÍK, A. K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, č. 12, s. 8-12.

³⁶ MACH, V. Ještě k rozhodnutí soudu o vzetí do vazby, *Trestní právo*, 1998, č. 3, s. 5-7: „Neshledávám pro uplatnění principu proporcionality zákonný podklad a domnívám se, že i při výkladu příslušných ustanovení trestního řádu, byť i v nejširší souvislosti s LZPS, tomuto principu neshledávám. Není na místě vážit v dané chvíli předpokládaný charakter a stupeň společenské nebezpečnosti činu a již vůbec druh a výši očekávaného trestu.“ Autor dále poukazuje na to, že soud má ve většině případů pouze torzo důkazů a má z nich zjistit pouze to, co mu ukládá trestní řád v § 67 a §68, tedy zejména naplnění vazebních důvodů. Důkazní situace se v průběhu trestního řízení mění a nelze tedy odvíjet uvalení vazby pouze z charakteru trestného činu a výše hrozícího trestu.

ve zkráceném přípravném řízení dostala vazba charakter zcela výjimečného opatření, neboť tam, kde jsou dány důvody vazby, by mělo zkrácené přípravné řízení proběhnout v rámci zadržení a po urychleném podání návrhu na potrestání by mělo dojít k vyřízení věci ve zjednodušeném řízení před samosoudcem. Tato novela také zakotvila podstatné zkrácení maximální doby trvání vazby a rozdělila celkovou dobu jejího trvání na dobu připadající na přípravné řízení a dobu řízení před soudem.

3.2. Zákonné podmínky pro zajištění osoby vazbou³⁷

Jak již bylo řečeno, vazba je vážným zásahem do občanských práv a svobod, které jsou zaručeny Ústavou, a proto vzít do vazby lze pouze na základě splnění zákonem stanovených podmínek. Při rozhodování o vzetí do vazby je vždy třeba zkoumat naplnění podmínek obecných a dále i existenci jednoho či více vazebních důvodů.³⁸

1) Zahájení trestního stíhání

Zahájení trestního stíhání má pro institut vazby zásadní význam, a to nejen jeho existence jako procesního úkonu, ale i jeho správnost. Do vazby lze vzít výlučně obviněného, tedy osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu. Účinky zahájení trestního stíhání nastanou až doručením opisu písemného vyhotovení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněné osobě.³⁹ Trestní stíhání se tedy zahajuje vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho doručením obviněnému.⁴⁰ V případě, že by sdělení obvinění nemělo všechny zákonné předpoklady vyžadované ustanovením § 160 odst. 1 tr. ř., nebylo by jej možno považovat za zákonný způsob zahájení trestního stíhání, z čehož lze usuzovat, že by v tomto případě nebylo možné vzít osobu zákonným způsobem do vazby. O tomto svědčí například rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 9 To 370/97, který na základě stížnosti obviněného

³⁷ Následující dělení viz JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 277-280.

³⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 580.

³⁹ Viz § 160 odst. 1, odst. 2, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁴⁰ VONDRUŠKA F., ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ F., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÁ J. *Přípravné řízení trestní*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 285.

zrušil rozhodnutí o vzetí do vazby z důvodu, že zahájení trestního stíhání vykazovalo vady, kdy skutek nebyl dle §160 odst. 1 tr. ř. popsán takovým způsobem, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem. U popisu skutku chyběl popis časového období a dále také popis způsobeného následku. Krajský soud dospěl k závěru, že nebyly splněny zákonné podmínky zahájení trestního stíhání a rozhodnutí o vazbě zrušil.

Do vazby nelze vzít osobu v jiném procesním postavení než obviněného, takže kupříkladu nelze uvalit vazbu na svědka.⁴¹

2) Existence konkrétních skutečností odůvodňující obavy předpokládané v ustanovení §67 písm. a) až c) tr. ř.. – vazebním důvodům se podrobněji věnuje následující část práce.

2) Důvodnost trestního stíhání

Soud (soudce) došel na základě dosud zjištěných skutečností k závěru, že skutek, pro který bylo trestní stíhání zahájeno, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že trestný čin spáchal obviněný.⁴² Zajímavé je, že tento závěr o důvodnosti trestního stíhání lze učinit i na základě zjištění, která vyplývají z důkazů v trestním řízení před soudem nepoužitelných.⁴³

Co se důvodnosti trestního stíhání týče, vyvstává hned několik problematických otázek. První z nich se týká stupně podezření, který by měl být dán pro samotné zahájení trestního stíhání. Ve škále různých stupňů podezření je nutné stanovit „práh podezření dostatečný k zahájení trestního stíhání.“⁴⁴ Je nemožné, aby již v počátku trestního řízení bylo dosaženo jistoty, že podezřelá osoba je pachatelem trestného činu, postačí proto vyšší stupeň pravděpodobnosti. Tento závěr je nutné učinit na základě důkladného zvážení konkrétních skutkových okolností.

K důvodnosti podezření ze spáchání trestného činu uvádí A. Draštík: „Vzetí obviněného do vazby musí být podloženo důvodností podezření ze spáchání trestného činu a jeho důvodnost je primární otázkou, kterou je třeba při rozhodování o vazbě řešit,

⁴¹ DRAŠTÍK, A. K zákonným předpokladům rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, č. 12, s. 9.

⁴² Viz § 67, z. č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁴³ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 278.

⁴⁴ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 391.

zatímco otázka konkrétních skutečností opodstatňující v zákoně vymezené důvody vazby, je otázkou sekundární a nikoli naopak.⁴⁵

Co se týče procesu zjišťování rozhodných skutečností, které nasvědčují závěrům zmíněným výše, musí být tyto skutečnosti zjištěny postupem orgánů činných v trestním řízení, a to zpravidla dokazováním, ale zejména na počátku přípravného řízení při braní obviněného do vazby i postupem podle § 158 odst. 3 tr. ř., který upravuje některé důkazní prostředky, které je v přípravném řízení oprávněn provádět policejní orgán.⁴⁶

Zásadně je ovšem nutné podotknout, že je potřeba hodnotit všechny skutečnosti, které by mohly mít vliv na závěr, zda skutek naplňuje znaky trestného činu, zda byl spáchán a zda jej spáchal obviněný. Bude tedy třeba vážit skutečnosti svědčící pro takový závěr, ale i ty, které tento závěr vyvracejí.

Další otázkou je, zda je soudce v přípravném řízení při rozhodování o vzetí do vazby povinen zkoumat odůvodněnost trestního stíhání. Při řešení této otázky je nutné vycházet z postavení státního zástupce a postavení soudce v přípravném řízení. Státní zástupce, který je jakožto „dominus litis“ přípravného řízení povinován výkonem dozoru nad dodržováním zákonnosti v jeho průběhu, zodpovídá z podstaty svého postavení za přezkoumání zákonnosti a odůvodněnost usnesení o zahájení trestního stíhání. Pokud je mu doručen spolu se spisovým materiálem i návrh policejního orgánu na vzetí do vazby, zkoumá a hodnotí nejen důvody vazby, ale i důvodnost trestního stíhání s tím, že se této povinnosti nemůže zprostit poukazem na fakt, že o vzetí do vazby rozhoduje v přípravném řízení soudce.⁴⁷ Soud jako takový není státnímu zástupci v přípravném řízení nadřízen, je na něm zcela nezávislý a do jeho činnosti nemůže zasahovat, zejména nemůže jeho rozhodnutí zrušit ani nemůže trestní stíhání v přípravném řízení zastavit pro nedůvodnost. Sám soudce je tedy oprávněn rozhodnout, zda obviněného vezme do vazby či jej ponechá na svobodě, ale nepřísluší mu rozhodovat o důvodnosti trestního stíhání. Důvodnost trestního stíhání je podle mého názoru zákonná podmínka vzetí do vazby, která, jak bylo zmíněno, plyne již z postavení státního zástupce v přípravném řízení.

⁴⁵ DRAŠTÍK, A. K zákonným předpokladů rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, č. 12, s. 10.

⁴⁶ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 475.

⁴⁷ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 396-397.

3) Adekvátnost zajišťovacího opatření

Při zajištění této zásady je brán ohled zejména na osobu obviněného, povahu a závažnost trestné činnosti. Vazba se ukládá pouze, nelze-li dosáhnout účelu jiným opatřením. Jedná se o výslovné vyjádření již výše zmíněných zásad subsidiarity, zdrženlivosti, fakultativnosti a do jisté míry i proporcionality. Tato podmínka se užije nejen při rozhodování soudu o vzetí do vazby, ale i před podáním návrhu na vzetí do vazby státním zástupcem. Stejně tak se tato podmínka uplatní vždy, když bude příslušný orgán rozhodovat o prodloužení vazby či rozhodovat o všech žádostech o propuštění.⁴⁸

4) Charakter trestného činu

Trestní řád v § 68 odst. 2 negativně vymezuje trestné činy, za jejichž domnělé spáchání nelze vzít obviněného do vazby. Jedná se o úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 2 roky a trestné činy spáchané z nedbalosti, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.⁴⁹ V případě, že trestný čin spadá pod vymezená kritéria nelze vzít obviněného do vazby ani za předpokladu, že všechny zbylé zákonné podmínky budou splněny.

Pro tuto materiální podmínku je ovšem velice významný § 68 odst. 3 tr. ř., který stanovuje výjimku z předchozího pravidla, tzv. zpřísněné důvody vazby. Tedy že i pro trestné činy, u kterých jinak trestní řád v § 68 odst. 2 vazbu vylučuje, lze vzít obviněného do vazby, přistoupí-li skutečnosti zde předpokládané. O zpřísněných důvodech vazby bude podrobněji pojednáno na konci kapitoly.

5) Rozhodnutí soudu

Vzít obviněného do vazby lze vždy jen na základě rozhodnutí soudu, tedy dle § 2 odst. 9 tr. ř. z rozhodnutí senátu, samosoudce nebo soudce. V přípravném řízení tak činí soudce vždy na návrh státního zástupce. V souvislosti s novelou č. 265/2001 Sb.

⁴⁸ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 402-403.

⁴⁹ Viz § 68 odst. 2, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

bylo posíleno postavení státního zástupce v přípravném řízení a rozšířeno jeho oprávnění při rozhodování o vazbě v přípravném řízení. Více o rozhodování o vzetí do vazby v kapitole pojednávající o formálním vazebním právu.

I při splnění všech výše zmíněných podmínek je třeba mít na paměti, že vzetí do vazby je fakultativní a záleží tedy vždy na posouzení konkrétních skutečností a osoby pachatele. Jak uvádí ve své publikaci V. Mandák: „Ke zrušení obligatorní vazby došlo z podnětu celostátní konference KSČ z r. 1956, aby bylo zajištěno ekonomické využívání tohoto těžkého zásahu do základních práv a svobod.“⁵⁰

Splnění zákonných podmínek vazby je nutné nejen vždy při rozhodování o vzetí do vazby, ale je i povinností orgánů činných v trestním řízení propustit obviněného z vazby na svobodu vždy, kdy je zřejmé, že vzhledem k jeho osobě a okolnostem případu, trestní stíhání nemůže vést k uložení trestu nepodmíněného odnětí svobody.⁵¹

Je třeba podotknout, že při posuzování zákonnosti vazby si nelze vystačit jen s materiálním vazebním právem, ale je nutné přihlížet i k otázkám formální povahy, jako je například procesní postup při vzetí vazby, anebo orgán oprávněný o vazbě rozhodnout.

3.3. Zákonné důvody vazby

V české právní úpravě jsou důvody, pro něž lze vzít obviněného do vazby, stanoveny výslovně a taxativně, a to v § 67 písm. a) až c) trestního řádu. Pozitivní význam takového řešení je v tom, že omezuje na minimum použití vazby z důvodů, které se neslučují s povahou výše zmíněného ustanovení.⁵²

Důvodnost obav předpokládaných v ustanovení § 67 písm. a) až c) tr. ř. musí být bezpodmínečně zjištěna na základě konkrétních skutečností, které plynou například z jednání obviněného. Není vyžadována zcela nezvratná jistota naplnění konkrétních vazebních důvodů, ale bude se jednat o důvodný předpoklad jejich naplnění.⁵³ Požadavek jistoty bez důvodných pochybností je nezbytně nutný až ve chvíli, kdy je

⁵⁰ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 68.

⁵¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 583.

⁵² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 74.

⁵³ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, PRAHA: Linde, 2008, s. 280.

rozhodováno v meritu věci. Není reálné požadovat jistotu při rozhodování o vazbě, neboť zde nelze vyčkávat do okamžiku, kdy je jisté, že obviněný uprchne nebo bude působit na svědky, popřípadě spáchá další trestný čin, protože v praxi by již nebylo možné takovému jednání zabránit.⁵⁴ Každopádně pouhé nepodložené domněnky by ovšem zcela jistě nepostačovaly, protože zákon v § 68 odst. 1 tr. ř. vyžaduje, aby rozhodnutí o vzetí do vazby bylo odůvodněno mimo jiné skutkovými okolnostmi. V rozporu s právním řádem by tedy bylo takové rozhodnutí, kterým by byla omezena osobní svoboda jednotlivce, a které by obsahovalo jen obecné odůvodnění s odkazem na jeden ze zákonných důvodů bez spojení s konkrétní skutečností.⁵⁵

Konkrétní obavy zakládající vazební důvod mohou plynout nejen z jednání obviněného samotného, ale například i z jiných skutečností, byť s jeho jednáním souvisejících. Jako příklad lze uvést situaci, kdy se osoba od obviněného odlišná snaží zorganizovat jeho únik do ciziny či ovlivňuje v jeho prospěch svědky.⁵⁶

Obviněný může být vzat do vazby na základě naplnění skutečností předpokládaných jen jedním vazebním důvodem, zároveň však lze vzít obviněného do vazby ze všech tří zákonných důvodů. V různém stádiu trestního procesu, se mohou důvody vazby měnit, popřípadě, některé mohou odpadat, proto při každé změně vazebních důvodů uvedených v jednotlivých ustanoveních § 67 tr. ř., je nutné tuto změnu vyjádřit v rozhodnutí soudu (soudce), a to formou vydaného usnesení.⁵⁷

V souvislosti s důvodnou obavou před jednáním předpokládaným v ustanovení § 67 tr. ř. je třeba podotknout, že vazba nebude přicházet v úvahu tam, kde v důsledku nepříznivého zdravotního stavu obviněného jsou vyloučeny obavy, že by mohl jednat způsobem, který trestní řád předpokládá. Taková situace by nastala například tehdy, pokud by byl obviněný dlouhodobě upoután na lůžko bez možnosti komunikovat. Je ovšem nutno podotknout, že nepříznivý zdravotní stav, který nemá výše zmíněný charakter, nebude překážkou pro vzetí obviněného do vazby. Toto lze dovozovat již z faktu, že trestní řád nemá žádné ustanovení, které by omezovalo vzetí do vazby v souvislosti se zdravotními důvody.⁵⁸ V případě, že by obviněný byl nemocen, bude se

⁵⁴ VANTUCH, P. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, č. 2, s. 58.

⁵⁵ Viz Nález ÚS ze dne 20. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000.

⁵⁶ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy*. 2. doplněné vydání. Praha: Eurounion, s. r. o., 2002, s. 638.

⁵⁷ Viz Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 22. 12. 1992, sp. zn. Tpj 46/92.

⁵⁸ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 467.

postupovat podle § 18 odst. 3 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje, že: „Obviněný má právo na zdravotní péči v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním předpisem⁵⁹ a s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu vazby.“ V případě, že náležitou péči o jeho zdraví nelze zajistit ve vazební věznici, poskytne mu ji zdravotnické zařízení mimo věznici. V takovém případě zajišťuje ostrahu obviněného v tomto zdravotnickém zařízení nejbližší věznice.⁶⁰ Závěrem lze tedy ke zdravotnímu stavu obviněného shrnout, že pokud není vyloučeno, že by obviněný mohl jednat, jak předpokládá ustanovení § 67 a jsou-li dány i ostatní podmínky pro jeho vzetí do vazby, je povinností státu, aby zajistil účel trestního řízení omezením osobní svobody obviněného, a to i v případě, že se objeví zvýšené obtíže či finanční náklady na realizaci tohoto opatření.⁶¹

Oproti vazebním důvodům, jak je zná náš trestní řád, a o kterých lze konstatovat, že jsou v podstatě standardem trestněprávní úpravy v kontinentálním trestním procesu, se lze v jednotlivých evropských zemích nalézt i jiný důvod. Například by se mohlo jednat o německý trestní proces, který zná ještě další důvod vazby, a to „vazbu pro účely hlavního líčení“ nazývanou také „vazbou týdenní“. Důvodem pro uvalení této vazby je jednak skutečnost, osoba je přistižena při páčání trestného činu nebo v bezprostřední blízkosti místa činu, nebo je pronásledována bezprostředně po činu. Dalším důvodem je obava, že se zadržený nezúčastní hlavního líčení, přičemž zde postačí pouze domněnka, že se obviněný k hlavnímu líčení nedostaví, zatímco pro rozhodnutí o vyšetřovací vazbě z důvodu nebezpečí útěku musí z okolností konkrétního případu vyplývat nebezpečí, že se obviněný bude hlavnímu líčení vyhýbat. Posledním důvodem je fakt, že konání hlavního líčení lze očekávat nejpozději do jednoho týdne od zadržení pachatele. Institut „vazby pro účely hlavního líčení“ byl zaveden za účelem zrychlení trestního řízení a má ke klasické vyšetřovací vazbě subsidiární charakter. Jeho využití bude přicházet v úvahu zejména tam, kde nejsou splněny podmínky pro uvalení klasické vyšetřovací vazby.⁶²

⁵⁹ Tímto zvláštním právním předpisem je § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ Viz § 18 odst. 5 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 7. 2000 sp. zn. 8 To 359/2000.

⁶² SVATOŠ, R. Zrychlené řízení a vazba pro účely hlavního líčení ve Spolkové republice Německo. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 11., s 286-289.

3.3.1. Vazba úteková

Dle § 67 písm. a) trestního řádu: „Obviněný smí být do vazby vzat pouze tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest...“

Pro nařízení vazby postačí existence kterékoli z příkladmo uvedených skutečností v § 67 písm. a) tr. ř., za současného splnění podmínky, že konkrétní skutečnosti odůvodňují reálnou obavu, že se obviněný bude svou nepřítomností vyhýbat trestnímu stíhání nebo trestu. Může se ovšem jednat i o okolnosti jiné, ve znění tohoto paragrafu neuvedené, protože výčet skutečností je pouze demonstrativní, což lze dovozovat z formulace zákonného ustanovení (arg.: „zejména“). Demonstrativně uvedené skutečnosti představují pouze zobecněné zkušenosti v tom smyslu, že zahrnují případy, kdy je obava z útěku nejvíce obvyklá.⁶³

Velice zajímavou skutečností je, že zmíněné ustanovení při formulaci tohoto vazebního důvodu počítá nejen se skutečností, že se obviněný bude chtít vyhnout trestnímu stíhání, ale počítá i s možností, že se bude vyhýbat trestu. Formulací vyhnout se trestu je myšleno nejen vyhnout se jeho uložení, ale i vyhnout se výkonu trestu již uloženému. Z tohoto důvodu tak může, i když jen velice zřídka, připadat do úvahy i situace, kdy je do vazby vzat odsouzený po právní moci odsuzujícího rozsudku. Že se bude jednat o opatření zcela výjimečné lze dovozovat zejména z toho, že trestní řád počítá především s využitím prostředků, které jsou specifické pro vykonávací řízení, tedy například příkaz k dodání do výkonu trestu⁶⁴. Dále je třeba vycházet i z faktu, že trestní řád v ustanovení § 265o odst. 2 a § 282 odst. 2 upravuje vazbu po skončení trestního stíhání v souvislosti s dovoláním a obnovou řízení, přičemž stanovuje podstatně přísnější podmínky pro vzetí do vazby, než předpokládá trestní řád v ustanovení § 67 u vazby v přípravném řízení. Přísnost bude spočívat zejména v závažnosti trestného činu a naléhavosti vazebních důvodů. Za výjimečných podmínek lze zvažovat možnost vzetí do vazby v řízení o tom, zda se podmíněně odsouzený

⁶³ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 77.

⁶⁴ Viz § 361 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

osvědčil.⁶⁵ Druhým takovým výjimečným případem by mohlo být řízení o nařízení náhradního trestu odnětí svobody u peněžitého trestu.⁶⁶

Důvodnou obavu z útěku lze chápat tak, že orgán rozhodující o vazbě došel po pečlivém zhodnocení všech rozhodných skutečností případu k závěru, že je zde opodstatněna obava, že obviněný učiní pokus o vyhnutí se možným důsledkům trestního stíhání takovým jednáním, které jej ať už dočasně či trvale učiní fyzicky nepostižitelným.⁶⁷

Je velice složité určit nutný soubor okolností, z nichž je možné učinit závěr o rozumném stupni pravděpodobnosti záměru obviněného utéci. Při zvažování vzájemných vazeb mezi okolnostmi je třeba uvědomit si, že pro obviněného je velmi často každá z variant, tedy útěk nebo sankce, nežádoucím zlem. Obecně pak budeme zvažovat, které z nich bude obviněný ochoten podstoupit, tedy zda u něj výrazně převáží důvody útěku nad těmi, které působí jako brzda takového jednání.⁶⁸ Jednodušší situace při posuzování nebezpečí útěku nastává, pokud jsou zde skutečnosti, z nichž je patrné, že obviněný již s útekem započal nebo se na něj připravuje.

Pod pojmem „uprchne“ se rozumí útěk za hranice České republiky, naopak pod pojmem „bude se skrývat“ je myšleno snaha o skrytí se v tuzemsku.⁶⁹

Ze soudní judikatury vyplývá, že za konkrétní skutečnost ve smyslu § 67 písm. a) tr. ř. nelze vždy považovat snahu obviněného o vycestování mimo státní území s platným cestovním dokladem nebo jiné jeho dočasné vzdálení z místa bydliště či změnu zaměstnání.⁷⁰

Existuje řada případů, kdy bude možno zajistit přítomnost obviněného pro účely trestního řízení podstatně mírnějším zajišťovacím prostředkem – předvedením. Takovým případem bude situace, kdy se obviněný bez omluvy řádně nedostaví na předvolání a v době jednání se zdržuje na pro něj obvyklém místě, kde jej mohou orgány činné v trestním řízení kdykoli zajistit pro předvedení. V takovém případě se předvedení jeví jako dostačující, a to například i přesto, že se obviněný nedostaví

⁶⁵ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 8. 1995, sp. zn. 1 To 379/95.

⁶⁶ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 469.

⁶⁷ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 78.

⁶⁸ Tamtéž, s. 79.

⁶⁹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 407.

⁷⁰ Viz Nález ÚS ze dne 21. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 655/99.

vícekrát. Vždy je nutno pečlivě vážit, z jakých důvodů a jakým způsobem obviněný realizuje svoji nepřítomnost v trestním řízení.

Kromě skutečností objektivní povahy, jimiž jsou zejména okolnosti případu a reálné možnosti útěku, je třeba brát při rozhodování o útekové vazbě v úvahu, i skutečnosti týkající se osoby obviněného, zejména jeho majetkové poměry, rodinné vazby, kontakty do zahraničí a případně zdravotní stav, který by znemožňoval aktivní pokus o útěk.⁷¹ Tyto aspekty vyplynou jednak ze skutkových okolností, dosud zjištěných informací o obviněném a jednak z jeho výslechu před rozhodnutím o vzetí do vazby.

Pro konkrétní představu o obsahu jednotlivých, příkladmo uvedených, skutečností v § 67 písm. a) tr. ř. je vhodné uvést jejich základní charakteristické znaky.

1) Nemožnost zjistit totožnost obviněného ihned

S osobou neznámé totožnosti se lze nejčastěji setkat ve chvíli, kdy je chycena při činu a nemá u sebe žádný doklad, kterým lze totožnost ověřit, nebo jej má, ale je zde důvodná pochybnost o jeho pravosti. Totožnost se bude zjišťovat zejména z občanského průkazu, ale i z jiného průkazu opatřeného fotografií, ověřením v evidenci obyvatelstva, osvědčením věrohodné osoby, či jiným věrohodným způsobem. V současných podmínkách rozvoje kriminalistických metod a informačních systémů většinou situace, kdy není totožnost osoby známa, nebude trvat příliš dlouho, i přesto se může stát, že by přesáhla lhůtu pro rozhodnutí o vzetí do vazby a obviněný by musel být puštěn na svobodu, kde by se stal jen velice těžko vypátratelným. Je-li neznámá totožnost jedinou skutečností, na jejímž základě byla vazba uvalena, je po jejím zjištění nutné obviněného z vazby ihned propustit.

⁷¹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 407.

2) Nedostatek stálého bydliště

O nedostatek stálého bydliště se bude jednat zejména tehdy, pokud obviněný častěji či dokonce soustavně mění místo pobytu a je pravděpodobné, že se nezdrží na stejném místě po dobu, po kterou s ohledem na okolnosti bude trvat trestní stíhání.⁷²

Z vlastního pozorování rozhodování o vzetí do vazby mohu uvést případ, kdy pachatelka trestného činu vraždy, byla hlášena k trvalému pobytu na magistrátu města s tím, že se fakticky zdržovala na ubytovnách bez nájemní smlouvy, a tyto využívala jen k občasnému noclehu. K rodinnému zázemí uváděla, že sice má tři nezletilé potomky, ale tito jsou trvale umístěni v diagnostickém ústavu s tím, že z její strany je evidován nulový pokus o kontakt. Vzhledem k sociálnímu a majetkovému zázemí a dále i k výši hrozícího trestu byla vzata do vazby mimo jiné z důvodu v § 67 písm. a) tr. ř.

Naopak pachatelka majetkových deliktů, která byla v podmíněném propuštění z výkonu trestu, kdy pokračovala v činnosti, za níž byla pravomocně odsouzena, byla vzata do vazby, ač byla k trvalému pobytu hlášena u svých rodičů. Na tomto místě se však fakticky nezdržovala, rodičům o svém pohybu nepodávala žádné zprávy a z výslechu před rozhodnutím o vazbě vyplynulo, že se pohybuje v komunitě narkomanů a přespává v přírodě či v opuštěných objektech.

Lze tedy uzavřít, že obviněný nemá stálé bydliště, pokud vůbec nemá kde bydlet, popřípadě sice takové místo má, ale nezdržuje se v něm anebo jen často mění své místo pobytu, aniž by takové změny hlásil orgánům činným v trestním řízení. Pro vzetí do útěkové vazby právě z důvodu nedostatku stálého bydliště tak není rozhodující stav formální, tedy to, zda je obviněný někde hlášen k trvalému pobytu či má nějakou adresu zapsanou v průkazu totožnosti, ale je rozhodující, zda se na takovém místě zdržuje. Za důvod pro vzetí do útěkové vazby pak nebude například možné považovat skutečnost, že obviněný mění své bydliště či se pohybuje na větším území z důvodů pracovních. Stejná situace bude i v případě, že se obviněný odebral na léčení, dlouhodobou brigádu či na dovolenou, přičemž do vazby jej nebude možné vzít ani v případě, že by takovou cestu neohlásil orgánům činným v trestním řízení.⁷³

⁷² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 89.

⁷³ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 469.

3) Ohrožení vysokým trestem

Konkrétní výši hrozícího trestu, která by byla přesným parametrem pro posouzení, zda je již dán důvod útekové vazby, trestní řád nestanovuje. Tato bývá odvozena z rozhodnutí Ústavního soudu, který judikoval, že „hrozbou vysokým trestem“ lze odůvodnit uložení útekové vazby v těch případech, kdy existuje důvodné podezření ze spáchání zvlášť závažného trestného činu a lze předpokládat uložení trestu nejméně okolo osmi let.⁷⁴ Je ovšem nutné podotknout, že názor Ústavního soudu na danou problematiku prošel vývojem a v novějších rozhodnutích lze pozorovat příklon k níže popsanému názoru.

K rozhodnutí Ústavního soudu J. Jelínek s tím, že hrozbu vysokým trestem je třeba dovozovat individuálně, ve vztahu ke konkrétní trestněprávní kvalifikaci skutku a konkrétnímu obviněnému.⁷⁵

V. Mandák k posouzení hrozby vysokým trestem poukazuje na nutnost posuzovat hrozbu *in concreto*, tedy v souvislosti s konkrétním případem, nikoli pouze *in abstracto* s odkazem na typovou nebezpečnost činu. I přesto, ani odhadnutá výše trestu není sama o sobě důvodem pro vzetí do vazby, protože tato skutečnost by byla vlastně vazbou obligatorní. Proto je nutná existence dalších okolností, které společně s hrozbou vysokého trestu odůvodňují obavu před jednáním předpokládaným § 67 písm. a) tr. ř.⁷⁶

Lze tedy shrnout dvě základní otázky, tedy primárně co je myšleno souslovím „hrozí vysoký trest“, a dále otázka, zda již samotná hrozící trestní sazba odůvodňuje vzetí do útekové vazby. Jedná se o relativně kontroverzní otázky, které jsou odborníky a praktiky chápány a aplikovány různě. Co se týče závěru, že obviněnému hrozí vysoký trest, zcela se ztotožňuji s názorem, že takový závěr nelze slepě učinit na základě trestní sazby, kterou za spáchaný trestný čin umožňuje uložit trestní zákoník, neboť každé trestní řízení i každý pachatel se vyznačují silnou měrou individuality, která by neměla být bagatelizována a zobecňována. V každém případě tak bude nutné nejprve hodnotit všechny rozhodné skutečnosti, které přicházejí v úvahu pro stanovení závažnosti činu, stejně jako poměry obviněného. V této fázi je pak podle mého názoru možné použít

⁷⁴ Viz Nález ÚS svazek 33, č. 48 Sb. n. a. u.

⁷⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 580.

⁷⁶ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 95.

pomocné vodítko vyjádřené v judikatuře Ústavního soudu, přičemž pokud dojde soudce ke zjištění, že obviněnému reálně hrozí trest ve výši alespoň osmi let, jedná se o „hrozbu vysokým trestem“ předpokládanou trestním řádem v ustanovení § 67 písm. a). Toto zjištění však samo o sobě nebude moci odůvodnit obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat. K takovému závěru musí přistoupit ještě další skutečnosti, které činí možnost útěku ve vztahu k hrozícímu trestu reálnou. Samotná hrozba však takovou skutečností nebude.⁷⁷

3.3.2. Vazba koluzní

Podmínky pro užití koluzní vazby jsou stanoveny v § 67 písm. b) trestního řádu, kde je stanoveno, že: „Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání...“

Institut koluzní vazby prošel v minulých desetiletích vývojem, kdy byla novelou trestního řádu č. 152/1995 původní formulace „bude působit na svědky“, nahrazena formulací „bude působit na dosud soudem nevyslechnuté svědky“. Cílem takové změny bylo zabránit extenzivnímu vykládání tohoto ustanovení a prodlužování doby, po kterou je obviněný v koluzní vazbě. Vazba tak měla trvat pouze po dobu, než soud vyslechl svědky a jejich výpovědi byly procesně zajištěny, nikoli však již v době, kdy po výslechu svědků trval rozpor mezi obžalobou a obhajobou. Další vývoj institutu koluzní vazby zaznamenala novela č. 166/1998 Sb., která upravila znění ustanovení § 67 písm. b) tak, že vypustila slovo „soudem“, což mělo za následek další zúžení možnosti vzetí do koluzní vazby. Tato verze právní úpravy však v praxi ukázala určité slabiny, neboť při důsledné aplikaci bude jejím přímým následkem nutnost propuštění obviněného z koluzní vazby neprodleně poté, co došlo k procesně použitelnému výslechu svědků, a to zpravidla již v přípravném řízení. Tím by se pak tato právní úprava dostávala do rozporu s jednou ze zásad trestního procesu, a to zásadou, že hlavním těžištěm je řízení před soudem, nikoli řízení přípravné. V případě, že by vyvstala potřeba opětovného výslechu svědka či spoluobviněného, a to ať už v přípravném řízení či v řízení před

⁷⁷ Viz například rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 25. 5. 1992, sp. zn. Ntv 97/92, dále shodně i nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2002, sp. zn. I. ÚS 432/01.

soudem, a tento by po propuštění obviněného z koluzní vazby změnil svou výpověď, bude třeba se s touto okolností důkladně vypořádat a prověřit obě výpovědi obviněného, přičemž při hodnocení takové výpovědi se budou orgány činné v trestním řízení řídit zásadou uvedenou v § 2 odst. 6 tr. ř.⁷⁸

Osobně jsem toho názoru, že zmíněná formulace by se dala vyložit vícerym způsobem, což bylo nežádoucí. Na druhou stranu určité přesnější zakotvení okamžiku, kdy má koluzní vazba skončit, považuji za vhodné do trestního řádu zavést, zejména proto, že v dnešní době lze jistě dohledat případy, kdy jsou již všichni svědci procesně vyslechnuti, ale koluzní vazba obviněného stále trvá a je prodlužována s odůvodněním, kterým je jen obecný odkaz na ustanovení trestního řádu. Je třeba neopomenout, že soud může donutit svědka k pravdivé, ničím neovlivněné, výpovědi zejména prostřednictvím pořádkové pokuty či hrozby trestní sankcí při naplnění skutkové podstaty trestného činu křivé výpovědi.

Jak již vyplývá z názvu⁷⁹, bude účelem koluzní vazby zabránit obviněnému, aby nežádoucím způsobem působil na trestní řízení a předcházet tedy zmaření účelu trestního řízení. Výčet jednání obviněného je stejně jako u vazby útěkové pouze příkladný, kdy konkrétně vypočítává působení na svědky a spoluobviněné, přičemž důvodem pro nařízení koluzní vazby, může být i jiný záměr obviněného, který je dostatečně způsobilý na to, aby zmařil dokazování skutečností, které mají zásadní význam pro trestní stíhání (arg.: „nebo jinak mařit“).⁸⁰ Příkladem takového „jiného maření“ účelu trestního řízení bude například působení na věcné důkazy s cílem znemožnit jejich provedení v řízení před soudem.

Zásadní význam mají zejména ty skutečnosti, které tvoří základ pro posouzení viny či nevinu soudem a jsou tak i podkladem pro aplikaci, druh a rozsah trestu. Bude se jednat hlavně o skutečnosti, které jsou předmětem úpravy § 89 odst. 1 písm. a), b), c), e) tr. ř.,⁸¹ a to pouze těch z nich, které jsou pro konkrétní řízení podstatné. Skutečnosti, uvedené ve výše zmíněném § 89 trestního řádu pod písmenem d) a f), tedy konkrétně osobní poměry pachatele a okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo ji umožnily,

⁷⁸ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 471.

⁷⁹ Latinsky *collusio* = zatemňovat, zakrývat.

⁸⁰ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 470.

⁸¹ § 89 odst. 1 tr. ř. – skutečnosti, které jsou předmětem dokazování v nezbytném rozsahu: písm. a) zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin, písm. b) zda tento čin spáchal obviněný a případně z jakých pohnutek, písm. c) podstatné okolnosti mající vliv na nebezpečnost činu, písm. e) podstatné okolnosti umožňující stanovení následku a výši škody způsobené trestným činem.

nebudou mít většinou pro trestní řízení natolik závažný význam, že by bez jejich zjištění nebylo možné rozhodnout o vině obviněného.⁸²

Zákon připouští užití koluzní vazby pouze při existenci odůvodněné obavy, založené na konkrétních skutečnostech, zakládajících předsvědčení, že obviněný může na svědky působit. Nelze proto užití koluzní vazby odůvodnit jen abstraktním podezřením, protože to existuje víceméně v každém případě. Stejně tak nelze vzít do vazby obviněného jen na základě toho, že popírá svou vinu a odmítá vypovídat, není možné zneužívat tohoto institutu jako donucovacího prostředku k doznání.⁸³ Ve stejném duchu zaznívá i důvodová zpráva k trestnímu řádu, kde je uvedeno, že je třeba, aby obava koluzního jednání byla vždy podložena konkrétními skutečnostmi.

Důvodem koluzní vazby nemůže být ani jednání, které i přes subjektivní záměr obviněného, není způsobilé ohrozit zjišťování objektivních skutečností.

Dále například Růžička ve svém článku uvádí, že důvodem koluzní vazby nemůže být ani určitá důkazní situace, například rozpornost svědeckých výpovědí, složitost dokazování, či počátek vyšetřování.⁸⁴

Chování obviněného, které by mohlo odůvodňovat koluzní vazbu, se může odehrát i dříve, než je proti němu vzneseno obvinění, nejčastěji to bude bezprostředně po činu, kdy se pachatel snaží zamést stopy a docílit toho, aby se o jeho trestné činnosti orgány činné v trestním řízení nedozvěděly. Samotný fakt, že obviněný na svědka již působil, nezakládá nutně důvod koluzní vazby. Je vždy třeba skutečnosti vážit pro futuro, tedy zda v době rozhodnutí o koluzní vazbě existuje možnost, že obviněný bude působit na svědky.⁸⁵

Objektem koluzního jednání bude nejčastěji svědek či spoluobviněný, trestní řád však nevylučuje možnost působit i na objekty jiné. Zejména se může jednat o nepřípustné působení na znalce, ale i na věcné důkazy a listiny. Pro rozhodnutí o koluzní vazbě je nerozhodné, kdo je majitelem věcných důkazů či listin, zda je to přímo obviněný nebo třetí osoba. Jednáním zde bude hlavně ničení, pozměňování, padělání věcných důkazů a listin.

⁸² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 104.

⁸³ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 1968, sp. zn. 5 To 11/68, Nález ÚS ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99.

⁸⁴ RŮŽIČKA, M. *Vazba po novele trestního řádu*. *Právní rádce*, 2002, č. 10, příloha.

⁸⁵ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 106.

„Mařením“ ve smyslu § 67 písm. b) trestního řádu nebude nepodrobení se dechové zkoušce, povinné prohlídce těla ani nesplnění ediční povinnosti, ač v určitém slova smyslu se o maření a ztěžování zjištění rozhodných skutečností jedná, ale lze zde použít procesního institutu pořádkové pokuty k vynucení splnění povinnosti. „Maření“ nemusí vycházet přímo od obviněného, ale může být na jeho podnět či žádost realizováno třetí osobou, kdy bude důvod koluzní vazby naplněn. Naopak pokud třetí osoba působí na svědky bez souhlasu obviněného, ať už s jeho vědomím či bez něj, nebude pouhý fakt, že je si působení vědom, oporou pro rozhodnutí o vzetí do koluzní vazby.⁸⁶

Mařením vyšetřování nemůže být takové jednání, které je oprávněním obviněného, tedy právním prostředkem jeho obrany, který poskytuje trestní řád. Podobnou situaci řešil Nejvyšší soud, když rozhodoval ve věci majetkové trestné činnosti o stížnosti krajského prokurátora na zamítnutí návrhu na vzetí do vazby Krajským soudem, s tím, že obviněný se účastní jednání generálního ředitelství poškozeného podniku a snaží se zde prokázat, že k majetkové škodě nedošlo. Nejvyšší soud se ztotožnil s Krajským soudem a judikoval, že toto je jednáním nepřekračujícím rámec obhajoby.⁸⁷ Shodně nelze za koluzní jednání považovat například připomenutí svědkovi povinnost mlčenlivosti nebo upozornění svědka na právo odepřít výpověď. Dále se nebude jednat ani o situaci, kdy bude obviněný přemlouvav či nabádat osobu, aby vypovídala před orgánem činným v trestním řízení, nebo aby vypovídala pravdu.⁸⁸

Pro shrnutí charakteristických znaků koluzní vazby, je nutné připomenout, že obava z koluzního jednání musí být 1. reálná, 2. konkrétní, 3. koluzním jednáním není činnost zákonem povolená, 4. vazba může sloužit pouze k zamezení aktivního jednání obviněného, nikoli třetích osob působících v jeho prospěch bez jeho aktivního přispění. Z hlediska objektu se může jednat o působení na osoby nebo na věci. Osoby mohou být v postavení již působících důkazů nebo v postavení možných důkazních prostředků.⁸⁹ Může se jednat o přímé působení obviněného, i působení zprostředkované. Skutečností, která může v praxi koluzní vazbu opodstatňovat, bude zejména pozitivní činnost obviněného projevená činem či slovem, prozrazující plán či již realizovaný pokus

⁸⁶ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 108.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 11. 1971, sp. zn. 6 To 42/71.

⁸⁸ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 471.

⁸⁹ Tamtéž.

působit. Co se týče pomínutí důvodů vazby, pak lze říci, že jsou-li objektem nedovoleného působení pouze věci a listiny, pak důvody pomínou poté, co jsou tyto procesně zajištěny pro další trestní řízení. Složitější je situace v případě, že objektem jsou svědci.⁹⁰

Novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. bylo přistoupeno k radikálnímu zkrácení maximální doby trvání koluzní vazby. V případě, že se po dobu koluzní vazby obviněný nedopustí jednání předpokládaného § 71 odst. 2 tr. ř. nebo nebyl pro toto jednání do vazby vzat, musí být po uplynutí tří měsíců propuštěn na svobodu bez ohledu na to, zda bylo dosaženo účelu koluzní vazby, tedy zda byly všechny důkazy procesně zajištěny. Za respektování maximální zákonné doby trvání se v odborné literatuře objevuje mnoho přístupů, které se nezcela shodují na tom, kdy končí nutnost koluzní vazby. Lze se setkat s názorem, že je to v době, kdy jsou procesně zajištěny výslechy svědků, po skončení přípravného řízení, po rozhodnutí věci v prvním stupni. Osobně se každopádně ztotožňuji s názorem nutnosti důsledné aplikace §72 odst. 1 tr. ř., kdy všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby ještě trvají nebo se nezměnily, protože důvody koluzní vazby se mi jeví jako více dočasné než druhé dva vazební důvody.

Koluzní vazba je dlouhodobě předmětem kritiky ze strany odborné veřejnosti. Nejčastěji je poukazováno na to, že se jedná o zcela zásadní zásah do práv a svobod občanů, který by měl smysl pouze tam, kde by byl obviněný izolován bezprostředně po spáchání trestného činu. Stejně tak se poukazuje na to, že je zde stále možnost, že na svědky budou působit i třetí osoby, do jejichž práv se nedá zasáhnout.⁹¹

Koluzní vazba však byla několika nálezy Ústavního soudu shledána v souladu s naším právním řádem.⁹² V řízení o zrušení ustanovení § 67 písm. b) tr. ř. Ústavní soud také dospěl k závěru, že znění tohoto ustanovení není v rozporu s čl. 5 odst. písm. c) Úmluvy ve znění protokolů č. 3, 5, a 8.⁹³

U koluzní vazby nelze užít nahrazení vazby zárukou nebo slibem podle § 73 trestního řádu, popřípadě peněžitou zárukou dle § 73a trestního řádu, o čemž bude

⁹⁰ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 112.

⁹¹ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 415.

⁹² Srov. Nález ÚS ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. P1. ÚS 1/94, Nález ÚS ze dne 12. 9. 1996, sp. zn. I. ÚS 62/96.

⁹³ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 1994, 101/1994 Sb. n. a u.

pojednáno dále. Nahradit vazbu slibem, dohledem probačního úředníka či peněžitou zárukou nelze dle dikce ustanovení § 49 zákona č. 28/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSM“) ani v trestním řízení ve věcech mladistvých. Zmíněné ustanovení odkazuje v souvislosti s těmito opatřeními na úpravu obsaženou v trestním řádu, která jejich použití v souvislosti s koluzní vazbou vylučuje. U mladistvých však přichází do úvahy zvláštní institut náhrady vazby mladistvého, a to jeho umístění v péči důvěryhodné osoby⁹⁴, který obdobné omezení neobsahuje a lze jej tak použít i v případě koluzní vazby.

3.3.3. Vazba předstižná

Úpravu předstižné vazby poskytuje § 67 písm. c) trestního řádu, když říká, že: „Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude:

- opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán,
- dokoná trestný čin, o který se pokusil,
- vykoná trestný čin, který připravoval
- vykoná trestný čin, kterým hrozil ...“

Předstižná vazba je procesním institutem, jehož užití je namístě, vede-li se proti určité osobě trestní řízení a je-li zde důvodná obava, že se obviněný dopustí další trestné činnosti. Jedná se o opatření preventivně bezpečnostní, které se zajištěním cíle⁹⁵ trestního řízení v podstatě nespojuje. Z tohoto důvodu je tento druh vazby někdy nazýván mimoprocesní vazbou, protože z hlediska základních cílů trestního řízení, jde o detenci obviněného k vedlejším, zejména preventivním účelům.

Původ předstižné vazby lze hledat v mnoha evropských právních řádech, kdy nejčastěji dříve užívaným prostředkem byl institut záruk, které požadoval prostřednictvím soudce ten, kdo se cítil ohrožen. V anglosaském právním systému mohl například smírčí soudce žádat „záruku dobrého chování“ od osob nevalné pověsti nebo

⁹⁴ Viz § 49 a § 50 zákona č. 28/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

⁹⁵ Cílem trestního řízení je zejména zjištění viny a uložení trestu.

„záruku dodržení pokoje“ byl-li některý občan jiným ohrožován na zdraví či životě. Podobné instituty rozeznávala i úprava německá či rakouská.⁹⁶

Výčet jednání postihovaných § 67 písm. c) trestního řádu je, narozdíl od dvou předcházejících vazebních důvodů, taxativní. Jednotlivé skutečnosti jsou uvedeny alternativně, k naplnění podmínek předpokládaných tímto ustanovením postačí, dojde-li ke kterémukoli, byť jen jednomu, jednání zde zmíněnému.

Předstižná vazba přichází v úvahu vždy pouze u deliktů úmyslných, což zcela nepochybně plyne z dikce „dokoná trestný čin, o který se pokusil, vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil“. Stejně to bude i u prvního jednání zmiňovaného v § 67 písm. c) tr. ř. „bude opakovat trestnou činnost“, a to i přesto, že i u nedbalostního jednání může docházet k opakovanému jednání, ale znemožnění takového jednání lze vždy dosáhnout jiným, mírnějším prostředkem, než je vzetí obviněného do vazby. Lze tedy zobecnit, že vazbu předstižnou lze aplikovat pouze u dolosních trestných činů.⁹⁷

K povaze skutečností, které vazbu odůvodňují, je třeba podotknout, že musí mít podobné náležitosti jako zbylé dva vazební důvody, tedy, že musí vyvolávat důvodnou obavu, která je reálná, opřená o konkrétní skutečnosti a musí existovat v době rozhodování o vazbě. Nelze vzít do vazby na základě odůvodnění, že obviněný byl již dříve trestán, i když tato informace bude jedním z faktorů při hodnocení celkové situace. Pozornost se bude věnovat také tomu, zda se jedná o pachatele, jehož celkový způsob života nenasvědčuje tomu, že samotné trestní stíhání jej přiměje k tomu, aby zanechal opakování trestné činnosti, nebo o pachatele, který již byl pro sériovou trestnou činnost dříve trestán.⁹⁸

Je pravdou, že u předstižné vazby se více než kde jinde uplatní zobecněné zkušenosti, za požadavku založení rozhodnutí na konkrétních skutečnostech případu. Při aplikaci tohoto vazebního důvodu je nutné, stejně jako u předchozích dvou, mít vždy na paměti základní obecně uznávané zásady aplikace institutu vazby, o nichž bylo pojednáno v začátku této kapitoly.

⁹⁶ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 123.

⁹⁷ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 426.

⁹⁸ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 133.

„Obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost“ je vyjádřením, které nejprve způsobovalo určitou rozpornou situaci ve výkladu smyslu tohoto ustanovení. Zejména vyvstávala otázka, zda se vůle zákonodárce vztahovala na situaci, kdy je nutná obava, že obviněný bude opakovat konkrétní trestný čin, pro který je stíhán, anebo postačí obava před pácháním trestné činnosti stejné povahy (majetkové trestné činnosti, trestné činnosti proti životu a zdraví). K tomuto se víceméně shodně vyjadřují v svých publikacích Šámal a kol. a Zezulová, Růžička, kdy upozorňují, že kdyby zákonodárce předpokládal pouze páchání shodného trestného činu, pro který je stíhán, nahradil by formulaci „opakovat trestnou činnost“ formulací „opakovat trestný čin“.⁹⁹

Pokračování ve stejném trestném činu nebo udržování protiprávního stavu, vyvolaného skutkem, pro nějž je stíhán, je vyloučeno s ohledem na § 12 odst. 11 trestního řádu.¹⁰⁰

Zcela je nutné vyloučit myšlenku, že by se mohlo jednat a jakoukoli trestnou činnost, což je patrné z dikce „opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán.“

Z vazebních řízení, kterých jsem měla možnost zúčastnit je trefným příkladem řízení, v němž byl na obviněné z trestné činnosti obchodování s lidmi a kuplířství, podán návrh na vzetí do vazby mimo jiné i pro obavu, že budou opakovat trestnou činnost. Z jejich trestní minulosti bylo patrné, že se jedná o speciální recidivisty, kteří za obdobnou trestnou činnost byli odsouzeni a trest vykonali. Dále obavu odůvodňoval fakt, že kuplířství považovali za zcela běžné zaměstnání, trestnou činnost v zásadě nepopírali a nepopírali ani to, že se kuplířstvím pravděpodobně budou živit i nadále. Vzati do vazby byli v souvislosti s ostatními okolnostmi rozhodnutím Krajského soudu na základě § 67 písm. a), b), c) trestního řádu.

Zpřesnění tohoto důvodu předstižné vazby přinesla novela trestního řádu č. 265/200 Sb., když změnila ve znění tohoto ustanovení sousloví „pokračovat v trestné činnosti“ za spojení „opakovat trestnou činnost“. Již z dikce tohoto ustanovení je patrné, že je vyloučeno spojovat toto jednání s pokračujícím trestným činem, jak jej zná § 12 odst. 11 trestního řádu. Je s podivem, že formulaci „pokračovat v trestné činnosti, pro niž je stíhán“ ponechal zákonodárce v ustanovení § 68 odst. 3 písm. e). Toto ustanovení

⁹⁹ Shodně RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 425 a ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 473.

¹⁰⁰ Viz Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp. zn. 7 To 2/1995.

by tedy mohlo připouštět širší výklad, neboť pokračování obecně zahrnuje jak opakování trestné činnosti, tak i pokračování v ní dalšími útoky, tedy včetně pokračování v trestném činu, hromadného či trvajících trestného činu. Zde je ovšem nutné vykládat trestní řád restriktivně, neboť nelze rozšiřovat zákonem povolené zásahy do osobní svobody. Dále jen nutné vzít na zřetel, že pokud obviněný dle § 12 odst. 11 trestního řádu pokračuje v jednání, pro které je stíhán i po sdělení obvinění, jedná se o nový skutek. Lze tedy uzavřít, že i v případě ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) tr. ř. půjde o „opakování trestného činu“, tedy o „pokračování v trestné činnosti po zahájení trestního stíhání“ a nikoli před jeho zahájením.¹⁰¹ Dle názoru Ústavního soudu je tedy nutno přikročit k výkladu restriktivnímu, přičemž stejně tak nelze opakování trestného činu vztahovat na případy, kdy byl obviněný v minulosti trestán.¹⁰²

„Obava, že obviněný dokoná čin, o který se pokusil“ se bude jistě vztahovat pouze na naplnění skutkové podstaty stejného trestného činu, který ve věci, v níž se o vazbě rozhoduje, skončil ve stádiu pokusu. Stejně tomu bude i u „obavy, že obviněný vykoná čin, na který se připravoval,“ kdy v takovém případě skončilo jednání obviněného ve stádiu přípravy.¹⁰³

Zvláštní místo zaujímá svou povahou vazba z „obavy, že obviněný dokoná trestný čin, kterým hrozil.“ Zde se bude jednat o chování spočívající v tzv. nebezpečném vyhrožování, tedy o situaci, kdy obviněný spáchal trestný čin, jehož znakem skutkové podstaty je právě taková nebezpečná výhrůžka.¹⁰⁴

Předstižná vazba, jako institut moderního trestního řízení má četné odpůrce. Nejčastější námitkou bude její preventivně bezpečnostní charakter, který do trestního řízení nepatří, neboť není jeho povahou opodstatněn. Další výtkou je krátkodobost tohoto opatření, protože předstižná vazba je schopna zabránit pachateli pouze v době probíhajícího trestního řízení, nikoli dlouhodobě, napořád. Předstižná vazba může v praxi vést k neoprávněným zásahům do chráněných práv a svobod tam, kde nelze nalézt koluzi nebo obavu z útěku.¹⁰⁵

¹⁰¹ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 472.

¹⁰² Viz Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 98/05.

¹⁰³ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 426.

¹⁰⁴ Například TČ Vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci dle § 324 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁰⁵ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 127.

I přesto se dle mého názoru jedná o institut tradiční a pro trestní řízení nepostradatelný, který je odrazem jedné z nejdůležitějších zásad trestního řízení, a to zásady prevence, zakotvené v § 1 odst. 1 trestního řádu, jež stanovuje, mj. že: „...při naplňování svého účelu musí řízení působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů...“¹⁰⁶

K problematice zákonnosti vyjádřil ve svém článku Chalupa, který publikoval svůj názor na vzetí do předstižné vazby a její případné nahrazení peněžitou zárukou, kdy oboje označil jako porušení zásady presumpce nevin. Vzhledem k nepříliš šťastné formulaci § 67 písm. c) trestního řádu § 73a odst. 3 písm. c) tr. ř., kde je používán minulý čas, soudce v podstatě, aniž by bylo doposud rozhodnuto o vině obžalovaného, jej označuje za osobu, která se pokusila o spáchání trestného činu, připravovala se na něj, nebo jím hrozila.¹⁰⁷

Tomuto článku oponoval Hein v článku „Některé problémy související s vazebním řízením“, kde poukazuje na závěr, že institut vazby je plně v souladu s Listinou základních práv a svobod a nešťastná formulace zmíněných ustanovení obviněného v jeho právech neomezuje. Oprávněná aplikace vazby bude vždy pouze tam, kde budou splněny podmínky pro uvalení vazby a rozpor s Listinou bude dán až tehdy, kdy dojde ke skutečnému neoprávněnému zásahu do osobní integrity obviněného.¹⁰⁸

3.3.4. Zpřísněné důvody vazby

Novelou č. 265/2001 Sb. byla výrazně zpřísněna možnost vzetí do vazby, a to zejména konkrétní úpravou v § 68 odst. 2 trestního řádu, podle níž nelze do vazby vzít obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 2 roky nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.¹⁰⁹ Dochází tedy k vyloučení vazby pro takové trestné činy.

¹⁰⁶ Viz § 1 odst. 1, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁰⁷ CHALUPA, O. Rozporná úprava předstižné vazby. *Právní rádce*, 1999, č. 1, s. 15-16.

¹⁰⁸ HEIN, O. Některé problémy související s vazebním řízením. *Právní rádce*, 1999, č. 6, s. 16-17.

¹⁰⁹ Viz § 68 odst. 2, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

„K této zákonné úpravě bylo podle důvodové zprávy k novele přistoupeno proto, že v České republice jsou bráni do vazby převážně obvinění, kteří jsou stíháni za trestné činy ohrožené sazbou trestu odnětí svobody do dvou let. Této nepříznivé situaci se novela snaží čelit výrazným zpřísněním podmínek pro vzetí do vazby u těchto typově méně společensky nebezpečných trestných činů. Zároveň však v odstavci 3 stanovuje, kdy se takových omezení nepoužije (např. když již obviněný uprchl nebo se skrýval, mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání nebo pokračoval v trestné činnosti), aby bylo zajištěno náležité provedení trestního řízení.“¹¹⁰

Tato úprava vychází z myšlenky, že je-li obviněný stíhán v době rozhodování o vazbě pro trestný čin, který tato kriteria splňuje, bude v souladu se zásadou přiměřenosti a proporcionality neuzítí institutu vazby. Ustanovení ovšem neřeší problematiku poměrně častou, a to situaci, kdy je obviněný původně stíhán pro trestný čin přísněji trestný a v průběhu řízení dojde k jeho překvalifikování na trestný čin, na nějž dopadá úprava v § 68 odst. 2 tr. ř. V takovémto případě se per analogiam užije ustanovení § 72 odst. 9 věty čtvrté trestního řádu a obviněný bude nejpozději do patnácti dnů propuštěn na svobodu.¹¹¹

Zpřísněné důvody vazby, jsou upraveny v § 68 odst. 3 tr. ř., ve vztahu k vazbě koluzní i v §71 odst. 2 část věty druhé za středníkem a § 72 odst. 2 písm. b) tr. ř. Tyto skutečnosti představují jakousi „kvalifikovanou hmotněprávní skutkovou podstatu vazebních důvodů,“ což znamená, že lze vzít do vazby i osobu, která je stíhána pro skutek, na nějž se vztahuje úprava § 68 odst. 2 trestního řádu.¹¹²

Použití ustanovení § 68 odst. 2 je nutné odmítnout v případě, kdy obviněný je stíhán kromě některého z trestných činů, který dle tohoto ustanovení nesplňuje požadavek trestní sazby, pro další úmyslný trestný čin se sazbou, jehož horní hranice převyšuje dvě léta, anebo pro další trestný čin (nebo trestné činy) spáchaný z nedbalosti se sazbou, jehož horní hranice převyšuje tři léta.

Ustanovení § 68 odst. 3 tr. ř., upravuje důvody, za kterých lze vzít obviněného do vazby i pro trestný čin, který je zahrnut v ustanovení předchozího odstavce tohoto ustanovení. Tyto důvody, převážně navazují na důvody vazby podle § 67 písm. a), b) a

¹¹⁰ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 493.

¹¹¹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 430.

¹¹² Tamtéž, s. 431.

c) tr. ř., přičemž důvodná obava se zde již do značné míry naplnila. V některých případech jde o důvody oproti běžným vazebním důvodům dosti zpřísněné, což lze vysvětlit tím, že obviněný, ač u něho byly dány důvody vazby ve smyslu § 67 tr. ř., do vazby vzat pro omezení podle § 68 odst. 2 tr. ř. nebyl.¹¹³

Primárně se bude jednat o skutečnost, že obviněný uprchl nebo se skrýval, tedy již došlo k uskutečnění takového jednání. Pod písmenem b) zmíněného ustanovení se pak předpokládá, že se obviněný opakovaně nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast na úkonu trestního řízení. Pro tento důvod je třeba naplnění dvou skutečností, přičemž obě musí být splněny kumulativně. Jednak tedy fakt, že se nedostavil opakovaně, tedy nejméně dvakrát a dále, že se jeho přítomnost se nepodařilo zrealizovat předvedením či pořádkovou pokutou. Jedná se vlastně o stav podobný skrývání se.

Třetím důvodem je skutečnost, že obviněný je neznámé totožnosti, a tuto se nepodařilo dostupnými prostředky zjistit. I zde bude nutné, aby oba elementy nastaly současně. Situace, kdy dojde k vyčerpání dostupných prostředků, nastane například tehdy, když dojde k vyčerpání prostředků podle § 13 odst. 6 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen PolČR), tedy jestliže se nepodaří totožnost obviněného zjistit na základě sdělených údajů ani v evidencích obyvatel. Policista je oprávněn vyzvat tuto osobu, aby strpěla provedení nezbytných služebních úkonů, jako je např. snímání daktyloskopických otisků či zevní měření těla. Tento důvod pak lze aplikovat i na situaci, kdy obviněný od počátku trestních úkonů uváděl nepravdivé údaje nebo se snažil svoji totožnost zatajit pomocí falešných dokladů. Obviněnému ovšem nelze v prokázání totožnosti bránit a musí mu být umožněno, aby totožnost prokázal, k čemuž v praxi dojde v případě, že obviněný pouze nemá potřebný doklad u sebe, ale je ochoten jej předložit.¹¹⁴

Dále je v § 68 odst. 3 písm. d) tr. ř. je upravena skutečnost, že obviněný působil na svědky nebo spoluobviněné či jinak mařil objasňování závažných skutečností, kdy s tímto ustanovením se pojí úprava v § 71 odst. 2 věta druhá za středníkem tr. ř. Skutečnost, že obviněný takto konal, dává možnost překročení tříměsíční lhůty pro trvání koluzní vazby.

¹¹³ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 495.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 496.

Posledním důvodem bude, že obviněný pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán. Jazykovým výkladem pojmu „pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán“, a použitím argumentu a contrario k pojmu opakovat v § 67 písm. c) tr. ř., by bylo možno uvažovat o výkladu v širším smyslu, neboť pokračování obecně zahrnuje opakování trestné činnosti i pokračování v ní dalšími útoky, tedy včetně pokračování v trestném činu, hromadného nebo trvajících trestného činu. Toto je ovšem nutné vyloučit s ohledem na argumentaci v kapitole 3. 3. 3 (Předstižná vazba).

Základním rozdílem mezi důvody vazby a zpřísněnými důvody vazby, je zejména skutečnost, že vazební důvody určité jednání předvídají, kdežto u zpřísněných důvodů je typické, že poruchový stav již nastal.¹¹⁵

¹¹⁵ KRÁL, V. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11-12, s. 72.

4. Formální vazební právo

Formálním vazebním právem se rozumí právní úprava procesního postupu orgánů činných v trestním řízení a procesních úkonů obviněného. Stanovuje zejména pravomoc a příslušnost jednotlivých orgánů k rozhodování o vazbě, procesní postup nezbytný k vzetí do vazby a procesní lhůty, po které může vazba trvat. Neméně důležitým polem úpravy jsou instituty jako výslech obviněného před vzetím do vazby, opravné prostředky, jakož i jiné podněty sloužící k přezkoumávání důvodnosti vazby.¹¹⁶

4.1. Zahájení trestního stíhání

Jak již bylo zmíněno výše, do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. O zahájení trestního stíhání rozhoduje usnesením policejní orgán. Dle právní úpravy účinné před 1. 1. 2002 se trestní stíhání zahajovalo sdělením obvinění osobě podezřelé ze spáchání trestného činu, kdy sdělení nemělo podobu usnesení, ale pouhého opatření vyšetřovatele, proti kterému nebyla přípustná stížnost. Sdělení obvinění mělo tedy povahu aktu, který je sice přezkoumatelný, ale nikoli na základě řádného opravného prostředku, ale pouze z podnětu žádosti o přezkoumání adresované státnímu zástupci.¹¹⁷ Po novele trestního č. 265/2001 Sb. zahajuje policejní orgán trestní stíhání vydáním usnesení, proti kterému je přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek. Dle § 137 odst. 1 tr. ř. se usnesení oznamuje buď vyhlášením v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení.

Co se týče okamžiku, kdy dojde k zahájení trestního stíhání, účinky pro obviněného, nemohou z povahy věci nastat dříve, než se o zahájení trestního stíhání obviněný dozví, neboť pokud bychom takový účinek před oznámením obvinění připustili, došlo by k zásahu do zaručeného práva na obhajobu,¹¹⁸ což je nutné pro závažnost této újmy na právech vyloučit.¹¹⁹ K zahájení trestního stíhání tedy dochází až

¹¹⁶ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 72.

¹¹⁷ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1279.

¹¹⁸ Srov. čl. 40 odst. 3, 4 Listiny a čl. 6 Úmluvy.

¹¹⁹ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1280.

jeho doručení do vlastních rukou, nikoli jeho pouhým vyhotovením, přičemž doručit jej lze i přímo při úkonu trestního stíhání.¹²⁰

Od okamžiku zahájení trestního stíhání je osoba v procesním postavení obviněného, což znamená, že proti ní lze použít procesních prostředků (mj. vazby), které poskytuje trestní řád a ona je oprávněna uplatnit všechna svá procesní práva.¹²¹

Usnesení o zahájení trestního stíhání musí být formálně bezchybné a musí obsahovat všechny náležitosti stanovené v § 160 trestního řádu.¹²²

Není nutné, aby toto usnesení bylo v právní moci, protože případná stížnost proti němu nemá odkladný účinek.¹²³

Ustanovení § 160 trestního řádu o zahájení trestního stíhání se použije i v řízení v trestních věcech mladistvých, neboť v tomto směru zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSM“) nemá speciální ustanovení. Výjimkou je jen úprava obsažená v § 60 ZSM, která stanovuje povinnost informovat o zahájení trestního stíhání mladistvého, jeho zákonného zástupce, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační službu.

4.2. Procesní postup před vydáním rozhodnutí o vzetí do vazby

Dle § 160 odst. 2 tr. ř. je povinností policejního orgánu doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání jednak obviněnému, a to nejpozději na počátku prvního výslechu a dále do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci. Shledá-li státní zástupce, že jsou naplněny všechny předpoklady pro vzetí do vazby, pak je oprávněn, za dodržení všech zásad, jimiž se institut vazby řídí, podat návrh na vzetí obviněného do vazby příslušnému soudu.

Jiný případ nastane, je-li osoba zadržena policejním orgánem, kdy je zde některý z vazebních důvodů a pro neodkladnost nebylo možné rozhodnutí o vazbě opatřit

¹²⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 715.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Dle § 160 odst. 1, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů: výrok usnesení musí obsahovat: popis skutku, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, označení obviněného údají, které musí být o obžalovaném v rozsudku, v odůvodnění nutno označit přesně skutečnosti, které závěr o spáchání TČ odůvodňují.

¹²³ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 137.

předem. O zadržení vyrozumí policejní orgán státního zástupce a předá mu veškeré nutné podklady s tím, že do 48 hodin musí být zadržaná osoba buď propuštěna, nebo předána soudu společně s návrhem na vzetí do vazby.

Podobná situace může nastat i při zatčení osoby, kdy na základě zatýkacího rozkazu policejní orgán osobu zajistí a do 24 hodin ji předá soudu.

V obou zmíněných případech platí, že do 24 hodin od předání soudu je tento soud povinen ji vyslechnout a rozhodnout, zda osobu bere do vazby nebo ji propustit na svobodu.

4.3. Rozhodnutí o vazbě

Pojmem „rozhodnutí o vazbě“ rozumíme souhrn rozhodnutí, která jsou vydávána příslušným orgánem v souvislosti se vznikem, změnou nebo zánikem vazby. Je to pojem širší, který není synonymem pojmu „rozhodnutí o vzetí do vazby.“ Rozhodnutí o vazbě ve smyslu tohoto ustanovení bude mít vždy formu usnesení podle ustanovení § 119 odst. 1 tr. ř., které stanovuje, že soud rozhoduje rozsudkem tam, kde to zákon výslovně stanoví a v ostatních případech, nestanoví-li zákon jinak, rozhoduje usnesením. Náležitosti usnesení pak upravuje § 134 a násl. tr. ř., když stanoví, že usnesení musí obsahovat označení orgánu, který rozhodnutí vydal, den a místo rozhodnutí, výrok usnesení s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito, obecně odůvodnění a jako poslední také poučení o opravném prostředku, kterým je stížnost.

Ustanovení § 74 odst. 1 trestního řádu poskytuje pomocí odkazu na jednotlivé paragrafy taxativní výčet všech těchto rozhodnutí.¹²⁴

Jedná se tedy o následující ustanovení trestního řádu, upravující jednotlivé druhy rozhodnutí¹²⁵:

- rozhodnutí soudu (soudce), jímž se obviněný bere do vazby podle § 68 odst. 1 (u trestných činů uvedených v § 68 odst. 2, jen je-li dána některá z okolností uvedených v § 68 odst. 3)

¹²⁴ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 285.

¹²⁵ Dělení viz ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 583 a násl.

- rozhodnutí soudu (soudce) o tom, že se obviněný ponechává na svobodě vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, slibu, nahrazení vazby dohledem probačního úředníka anebo přijetí peněžitě záruky podle § 73 odst. 1, § 73a odst. 1 a 2 písm. a)
- rozhodnutí soudu (soudce) o tom, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání podle § 71 odst. 2 část druhé věty za středníkem
- rozhodnutí státního zástupce o tom, že se obviněný ponechává nadále ve vazbě (o dalším trvání vazby) podle § 71 odst. 3 a 4, a rozhodnutí soudu o tom, že se obviněný nadále ponechává ve vazbě podle § 71 odst. 5, 6 a 7
- rozhodnutí státního zástupce o propuštění obviněného z vazby při postupu podle § 71 odst. 3 nebo odst. 4 a rozhodnutí soudu o propuštění obviněného z vazby na svobodu v případech upravených v § 71 odst. 5 až 7
- rozhodnutí o změně důvodů vazby podle § 72 odst. 1 věty první
- rozhodnutí soudu o tom, že se návrh státního zástupce na propuštění obviněného z vazby v řízení před soudem zamítá (§ 72 odst. 1 věta první)
- rozhodnutí soudu o propuštění obviněného z vazby, jestliže pominuly důvody vazby, nebo je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 [tedy podle § 72 odst. 2 písm. a) nebo b) anebo k žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu podle § 72 odst. 3]
- rozhodnutí soudu, jímž se zamítá žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu jako nedůvodná podle § 72 odst. 3
- rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, že přijetí peněžitě záruky je přípustné za současného určení výše peněžitě záruky a způsobu jejího složení podle § 73a odst. 2 písm. a)
- rozhodnutí soudu, že se nabídka peněžitě záruky nepřijímá podle § 73a odst. 2 písm. b)
- rozhodnutí státního zástupce nebo soudu, jímž se vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, slibu, nahrazení vazby dohledem probačního úředníka anebo přijetí peněžitě záruky, obviněný propouští z vazby na svobodu [§ 73 odst. 1, § 73a odst. 1 a 2 písm.

a) zpravidla k žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu podle § 72 odst. 3

- rozhodnutí soudu, jímž byla žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu zamítnuta a nebyla zároveň přijata nabídka slibu, záruky, vazba nebyla nahrazena dohledem probačního úředníka, anebo nebyla přijata nabídka peněžitá záruky [§ 72 odst. 3, § 73 odst. 1, § 73a odst. 2 písm. b)]
- rozhodnutí soudu o tom, že peněžitá záruka připadá státu (§ 73a odst. 3)
- rozhodnutí státního zástupce nebo soudu o tom, že se peněžitá záruka zrušuje nebo se mění její výše (§ 73a odst. 4)

Do jisté míry spornou otázkou bylo, zda je usnesení o propuštění zadržené osoby na svobodu podle § 77 odst. 2 trestního řádu jedním z rozhodnutí o vazbě. Nejvyšší soud judikoval, že se nejedná o rozhodnutí o vazbě a není proti tomuto usnesení přípustná stížnost.¹²⁶ Charakter rozhodnutí o vazbě nemá ani usnesení o propuštění zatčené osoby na svobodu podle § 69 odst. 5 tr. ř.

Rozhodnutím o vazbě ovšem nebude ani žádné z rozhodnutí činěných v extradičním řízení, tedy rozhodnutí o předběžné vazbě ve vydávacím řízení, vydávací vazbě a vazbě ve zkráceném vydávacím řízení, dále o předběžné vazbě, předávací vazbě a vazbě ve zkráceném řízení na základě evropského zatýkacího rozkazu. Shodně nelze vztáhnout právní úpravu rozhodnutí o vazbě na vazbu v souvislosti s průvozem osoby pro účely trestního řízení, vazbu při dočasném převzetí osoby z ciziny, ani na vazbu v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí, neboť u nich platí speciální úprava.¹²⁷

Naopak rozhodnutím o vazbě, bude vzhledem k ustanovení § 350c tr. ř. rozhodnutí o vazbě vyhošťovací, neboť trestní řád výslovně odkazuje na užití ustanovení hlavy čtvrté oddílu prvního. Shodná situace nastane u rozhodnutí o vazbě obviněného, jehož cizí stát vydal na základě zatýkacího rozkazu podle § 387 odst. 2 tr. ř., nebo jehož jiný členský stát Evropské unie předal do České republiky na základě evropského zatýkacího rozkazu podle § 405 odst. 6 tr. ř., kde to vyplývá z výslovného z odkazu trestního řádu.¹²⁸

¹²⁶ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 1998, sp. zn. Stn 4/97.

¹²⁷ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 584.

¹²⁸ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 584.

4.4. Rozhodnutí o vzetí do vazby

Jak je stanoveno v § 68 odst. 1 věta třetí tr. ř., o vzetí do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Toto ustanovení trestního řádu je vlastně provedením požadavků, které na rozhodnutí o vazbě klade nejen Listina v čl. 8 odst. 5, ale i Úmluva v čl. 5 odst. 1 písm. c), odst. 2 a 3. V souvislosti s dnešní úpravou je nutné podotknout, že před vydáním Listiny a před novelou trestního řádu č. 558/1991 Sb. byl ke vzetí do vazby oprávněn prokurátor. Soud pak přezkoumával stížnost proti rozhodnutí prokurátora o vzetí obviněného do vazby. Mezi obdobími od 1. 8. 1950 do 1. 1. 1992 platila tedy obecně koncepce, že krátkodobé zbavení osobní svobody je v intencích policejního orgánu, rozhodování o vazbě v přípravném řízení náleží prokurátorovi a soud rozhodoval o vazbě v období po podání obžaloby a o již zmíněné stížnosti.¹²⁹

Již ve své době, tedy v osmdesátých letech, uváděl Mandák ve své publikaci, že jako nejvhodnější postup se jeví rozhodování o vazbě soudem, což byl postup využívaný ve většině evropských právních řádů. Tento postup poskytuje největší záruky objektivitě.¹³⁰

Rozhodnutí o vzetí do vazby se bude týkat pouze obviněného. Obecnou úpravou tohoto rozhodnutí je ustanovení § 68 odst. 1 trestního řádu, které se tedy použije obecně na všechna rozhodování o vzetí do vazby s výjimkou rozhodnutí ve zvláštních případech vazby. Toto ustanovení se bude vztahovat například i na případy, kdy svoboda obviněného ještě nebyla omezena vůbec, anebo nebyla omezena trestněprávním opatřením (např. obviněný je na záchytné stanici, v psychiatrické léčebně). Zvláštní úpravou jsou pak zejména § 77 odst. 2 tr. ř., kdy se ve spojení s § 68 odst. 1 tr. ř. bere do vazby zadržovaná osoba. Tato úprava se bude týkat pouze přípravného řízení. Sice se jedná o ustanovení zvláštní povahy k ustanovení §68 tr. ř., i přesto se v realitě jedná o nejčastější případ vzetí do vazby. Dále je nutno zmínit rozhodnutí podle §314b tr. ř., které upravuje rozhodování samosoudce o vazbě ve zjednodušeném

¹²⁹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržování a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 441-443.

¹³⁰ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 154-156.

řízení před soudem. I zde se rozhoduje za užití § 68 odst. 1. tr. ř. Posledním případem je rozhodování o vazbě zatčeného dle § 69 odst. 5. tr. ř.¹³¹

V odůvodnění usnesení o vzetí obviněného do vazby je soud povinen uvést pro jaký trestný čin je obviněný stíhán, procesní postupy předcházející vazbě, konkrétní důvody, pro které je obviněný brán do vazby, stejně jako odůvodnění proč soud nepřijal záruku, slib, nabídku dohledu či peněžitou záruku.

Pokud by došlo k zadržení obviněného, kterým by byl poslanec či senátor, bylo by kromě běžných podmínek pro vzetí do vazby třeba, aby předseda příslušné komory Parlamentu udělil se zadržením souhlas, neboť nedá-li předseda komory do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Na své první následující schůzi komora rozhodne o přípustnosti stíhání s konečnou platností.¹³² Pokud by se jednalo o soudce Ústavního soudu pak je nutný souhlas předsedy Senátu, resp. na první společné schůzi celého Senátu.¹³³ Prezidenta republiky nelze dle čl. 65 odst. 1 Ústavy zadržet ani trestně stíhat a tedy ani vzít do vazby. Co se týče případu, kdy by obviněným z trestného činu byl soudce a tento trestným čin by byl spáchán v souvislosti s výkonem soudcovské funkce nebo při jejím výkonu, je nutné k trestnímu stíhání souhlasu prezidenta republiky. Závěrem je nutno podotknout, že rozhodnutí o vzetí do vazby nebude obecně přípustné u osob, které jsou vyňaty z pravomoci orgánů činných v trestním řízení dle § 10 odst. 1 tr. ř.

V souvislosti se vzetím obviněného do vazby bude také nutné zvážit, zda zde není potřeba učinit další vhodná opatření, směřující zejména k zajištění péče o nezletilé děti a jiné osoby, které nemohou samy věci řádně obstarávat, zejména jestliže tu není jiná osoba, která by o ně mohla pečovat. Další zvažovanou otázkou budou kroky k případnému zajištění majetku obviněného, který by zůstal bez dohledu či nezabezpečen. Ke zjištění těchto potřeb je vhodné učinit dotaz na obviněného, zda je mu některá z těchto skutečností známa a popřípadě kdo z příbuzných či blízkých by mohl věc zabezpečit.¹³⁴

¹³¹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 445.

¹³² Srov. čl. 27 odst. 5 Ústavy České republiky.

¹³³ Srov. čl. 86 odst. 2 Ústavy České republiky.

¹³⁴ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 592.

4.4.1. Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení

V přípravném řízení je soudce oprávněn vzít obviněného do vazby pouze na základě návrhu státního zástupce. Příslušnost soudce se řídí dle § 26 trestního řádu, tedy příslušný je ten okresní soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který podal návrh na vzetí do vazby.

Návrh podává státní zástupce zpravidla na podnět policejního orgánu, podává-li jej sám, policejnímu orgánu toto sdělí. V případě, že by bylo nezbytné obviněného před podáním návrhu vyslechnout, může požádat policejní orgán o jeho předvedení.

Státní zástupce před podáním návrhu na vzetí do vazby pečlivě zvažuje, zda jsou dány všechny podmínky pro vzetí do vazby a zda je toto opatření nezbytné. Svá stanoviska pak uvede v návrhu a řádně je zdůvodní. Obsahem návrhu na vzetí do vazby budou:¹³⁵

- osobní údaje obviněného
- stručný popis skutkových zjištění
- trestný čin, pro nějž je obviněný stíhán
- důvody vazby včetně jejich zákonného označení a pojmenování
- stručné zhodnocení provedených důkazů
- zdůvodnění proč nelze účelu vazby dosáhnout jiným způsobem
- datum a čas zadržení
- údaje o obhájci, má-li jej obviněný
- osobní údaje spoluobviněných
- jiné důležité skutečnosti

Je-li dán důvod nutné obhajoby, který není založen na § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř., obviněný obhájce nemá a prohlásí, že si jej nezvolí, může státní zástupce učinit návrh na ustanovení obhájce s tím, že do návrhu uvede, zda obviněný žádá přítomnost obhájce při rozhodování o vzetí do vazby.

Pokud je nutná účast obviněného u vyšetřovacích úkonů po podání návrhu na vzetí do vazby, státní zástupce v návrhu tuto skutečnost uvede s upřesněním místa a času tohoto předpokládaného úkonu. Státní zástupce v návrhu na vzetí do vazby má

¹³⁵ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 451-2.

také možnost soudu navrhnout, aby v příkazu k přijetí do vazby vyznačil důležité okolnosti, které by mohly mít vliv na umístění obviněného ve vazbě. Takovými skutečnostmi mohou být například jména spoluobviněných, kteří již jsou ve vazbě, včetně možné potřeby umístit je do různých věznic. Další informací může být upozornění na sebevražedné sklony obviněného, násilnické chování, či opodstatněná obava o pokus útěku.¹³⁶

Soudce je povinen zadrženou osobu vyslechnout do 24 hodin od doručení návrhu na vzetí do vazby. O tomto úkonu vyrozumí bezodkladně vhodným způsobem jak státního zástupce, tak i ustanoveného či zvoleného obhájce. Účast státního zástupce povinná není, tento však zvažuje svoji účast zejména v případech, kdy se jedná o případ složitý nebo o případy, o nichž v prvním stupni koná řízení krajský soud. Povinností soudce je pouze vyrozumět advokáta vhodným způsobem, tedy například oznámením jeho advokátní kanceláři. Rozhodovat o vazbě může však i v jeho nepřítomnosti, protože je vždy povinen dodržet zákonnou 24 hodinovou lhůtu.¹³⁷

Při samotném výslechu může obhájce i státní zástupce klást otázky, samozřejmě ale až ve chvíli, kdy jim k tomu soudce udělí prostor.¹³⁸ Obdobný bude postup výslechu i u osoby, která nebyla předvedena jako zadržený.

Při rozhodování o vzetí do vazby je třeba obviněného seznámit jak s důvody zahájení trestního stíhání, tak i s důvody, pro něž je návrh na vzetí do vazby podáván. Způsob tohoto seznámení není trestním řádem předepsán, proto jej lze učinit například tím, že jej soudce obviněnému reprodukuje.

Soudce buď obviněného vezme do vazby na základě § 68 odst. 1 tr. ř. nebo jej propustí na svobodu dle § 77 odst. 2 tr. ř. Podkladem pro propuštění na svobodu bude zejména nedostatek vazebních důvodů, popřípadě překročení možné lhůty pro zadržení.

4.4.2. Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stadiu projednání věci před soudem

V řízení před soudem rozhoduje soudní senát¹³⁹ popřípadě tak činí samosoudce¹⁴⁰ dle §314a tr. ř. nebo ve zjednodušeném řízení dle § 314b odst. 2 tr. ř.

¹³⁶ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 491.

¹³⁷ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 445.

¹³⁸ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 100.

¹³⁹ Viz § 2 odst. 9, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

Výjimkou bude ustanovení § 69 odst. 5 tr. ř., kdy o vazbě osoby zatčené rozhoduje po jejím výslechu soudce, kterému byl obviněný dodán. Provádí-li výslech jiný soudce než ten, který příkaz k zatčení vydal, informuje o zjištěných skutečnostech a o informacích získaných výslechem osoby zatčené soudce, který příkaz vydal. K těmto rozhodnutím již není třeba návrhu státního zástupce.

Obsahové náležitosti rozhodnutí jsou podobné jako u rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení. Rozdílem bude, že se většinou nebude jednat o osobu zadržanou nebo zatčenou.

4.5. Vyrozumění o vzetí do vazby

Institut vyrozumění o vzetí do vazby je zásadní jednak z hlediska společenských vztahů, protože většina osob navazuje sociální vazby se svým okolím a bylo by jen způsobováním dalších problémů, kdyby se tito nejbližší nechávali na pochybách o osudu obviněného. Druhým aspektem je otázka právní, kdy je třeba umožnit vazební věznici, aby mohla plnit své zákonné povinnosti.

O vzetí do vazby se dle § 70 trestního řádu vyrozumívá některý rodinný příslušník a zaměstnavatel. Tomuto může obviněný zabránit tím, že prohlásí, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí.¹⁴¹ Nesouhlas s vyrozuměním nelze vyvozovat jen z faktu, že obviněný odmítá vypovídat. V případě, že se bude jednat o příslušníka ozbrojených sil či ozbrojeného sboru, je povinností vyrozumět též jeho velitele či náčelníka, a to bez ohledu na stanovisko obviněného. Vyrozumívání zabezpečuje v přípravném řízení soudce a v řízení před soudem předseda senátu s tím, že tito mohou pověřit vedoucího soudní kanceláře, aby tak učinil. Rodinným příslušníkem budou zejména rodiče, manžel a jeho sourozenci, druh či družka, děti a jejich manželé, sourozenci, popř. rodiče manžela. Kdo je zaměstnavatelem stanovuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. U společníků obchodních společností, kteří nejsou v pracovněprávním vztahu či u fyzických osob podnikatelů, bude třeba

¹⁴⁰ Samosoudce koná řízení o t. č., na které zákon stanoví trest nepodmíněného odnětí svobody nepřevyšující 5 let.

¹⁴¹ Toto by neplatilo, pokud by se jednalo o mladistvého, protože u mladistvých se rodinný příslušník vyrozumívá vždy.

analogicky vyrozumět jejich společníka, jednatele, prokuristu či jinou osobu, která bude způsobilá vykonat nezbytná opatření.¹⁴²

Specifická situace nastane v případě, kdy obviněným bude cizinec. Novelou č. 150/1997 Sb., byla do trestního řádu doplněna povinnost vyrozumět příslušný konzulární úřad, která je obsažena v konzulárních smlouvách. Pokud by nastala situace, že by vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, stanovila jiný postup, bude nutné primárně aplikovat tuto mezinárodní smlouvu. Informační povinnost je nutné splnit bez zbytečných průtahů, neboť pro obdržení této informace příslušným konzulárním úřadem je zpravidla příslušnou konzulární úmluvou stanovena lhůta od tří do deseti dnů. V případě, že je mezi Českou republikou a státem, jehož je obviněný občanem, uzavřena dvoustranná konzulární úmluva, je třeba tuto povinnost splnit v každém jednotlivém případě. Pokud je vzat do vazby obviněný, který je občanem státu, s nímž Česká republika nemá takovou úmluvu uzavřenou, bude se postupovat podle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích, publikované vyhláškou č. 32/1969 Sb., podle jejíž úpravy je nutné informovat zastupitelský úřad státu, jehož je obviněný občanem, pokud o takový postup obviněný požádá. Shodný režim je zakotven i v dvoustranné konzulární smlouvě s Rakouskem a Irákem a vůči jejich občanům je tak nutné dodržet posledně zmíněný postup.¹⁴³

Trestní řád v § 70a zakotvuje povinnost vyrozumět příslušnou vazební věznicí a předat jí informace potřebné k zabezpečení dodržování právních předpisů, zejména zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. Toto je nutné učinit po rozhodnutí v prvním stupni, byť by proti takovému rozhodnutí byl podán opravný prostředek, neboť tento až na výjimky nemá při rozhodování o vazbě odkladný účinek. Soud popř. soudce, který rozhodl o vazbě, je povinen zařídit výkon takového rozhodnutí. Jestliže tedy bylo rozhodnuto, že se obviněný bere do vazby, je třeba o tom doručit příslušné spádové věznicí usnesení a příkaz k přijetí do vazby. V praxi je přípustné, aby v těch případech, kdy je rozhodováno o vzetí do vazby většího počtu obviněných, byla k příkazu k přijetí do vazby připojena pouze kopie protokolu obsahující rozhodnutí o vazbě. Pokud by tedy k příkazu k přijetí do vazby nebyl ihned připojen stejnopis usnesení o vzetí do vazby, a za předpokladu, že byl vazební věznicí předán stejnopis protokolu obsahujícího

¹⁴² ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 510.

¹⁴³ Tamtéž, s. 511.

rozhodnutí o vazbě, je soud povinen odeslat usnesení o vzetí do vazby příslušné věznicí nejpozději do tří pracovních dnů.¹⁴⁴

Dále je zde povinnost vyrozumět svědka nebo poškozeného, který využil možnosti poskytnuté § 44a tr. ř. o tom, že obviněný byl z vazby propuštěn anebo z ní uprchl, a to v den, kdy se tato událost stala. Vyrozumívání v tomto případě provede orgán činný v trestním řízení, který vede vyšetřování v době, kdy k této skutečnosti došlo.

Co se mladistvých obviněných týče, je povinnost vyrozumět určitý okruh subjektů upravena v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, konkrétně v § 46 odst. 2, kde je stanoveno, že o vzetí do vazby mladistvého je třeba bez zbytečného odkladu vyrozumět jeho zákonného zástupce, jeho zaměstnavatele, příslušné středisko Probační a mediační služby a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí; jde-li o mladistvého, kterému byla uložena ochranná výchova, vyrozumí se o tom výchovné zařízení, ve kterém vykonává ochranou výchovu. Rozdílem bude, že mladiství nemají možnost odmítnout vyrozumění zde vypočtených osob, což plyne již z povahy osoby mladistvé, jakožto osoby bez plné způsobilosti k právním úkonům, za jejíž jednání nesou odpovědnost zákonní zástupci. Orgán sociálně právní ochrany dětí je povolán hájit jeho zájmy a zejména dohlížet na šetrné vedení vyšetřování. Středisko Probační a mediační služby může včasnou intervencí přispět k socializaci obviněného a vhodným působením mu pomoci k překlenutí složitého období tráveného ve vazbě.

4.6. Přezkoumávání důvodů vazby

Prostředky, na základě nichž dochází k novému zjišťování, zda stále trvá důvodnost vazby, jsou jednak v dispozici účastníka v podobě stížnosti proti rozhodnutí o vzetí do vazby a dále žádosti o propuštění na svobodu, jednak je zde dána obecná povinnost orgánů činných v trestním řízení zkoumat v každé fázi trestního řízení, zda důvody vazby nepominuly.¹⁴⁵

¹⁴⁴ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 492.

¹⁴⁵ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 168.

4.6.1. Stížnost proti rozhodnutí o vzetí do vazby

Jak již bylo uvedeno výše, proti rozhodnutí o vazbě je řádným opravným prostředkem stížnost. Souhrn rozhodnutí, proti nimž lze stížnost podat je vypočten v § 74 tr. ř.

Zákon striktně nestanovuje obsahové náležitosti stížnosti, ani nevyžaduje, aby byla stížnost odůvodněna. Z jakých důvodů lze stížností usnesení napadnout je upraveno v § 145 tr. ř., který říká, že: „usnesení lze napadnout pro nesprávnost některého z výroků, nebo pro porušení ustanovení o řízení, které vydání usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo mít za následek nesprávnost některého výroku usnesení.“¹⁴⁶ Z tohoto plyne, že stížnost nelze podat, směřuje-li výhradně proti odůvodnění.¹⁴⁷

O stížnosti rozhoduje instančně nadřízený soud, který zasedá v senátech složených ze tří soudců. V případě, že dojde k rozhodnutí státním zástupcem (zde se ovšem nejedná o rozhodnutí o vzetí do vazby, ale například rozhodnutí o dalším trvání vazby a další viz § 146a tr. ř.), rozhoduje zpravidla do pěti dnů od uplynutí lhůty pro podání stížnosti všem oprávněným soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který rozhodnutí vydal.¹⁴⁸

Pro právo podat stížnost proti usnesení je nerozhodné, zda v prvním stupni rozhodoval soud obecně prvního stupně (okresní soud) nebo věc v prvním stupni rozhodoval soud krajský. I v tomto případě je možnost podat stížnost zachována, protože jinak by se jednalo o odepření práva využít opravného prostředku, které poskytuje trestní řád. O takovéto stížnosti by rozhodoval soud vrchní.¹⁴⁹

Rozhodnutí soudu o stížnosti je třeba brát jako rozhodování o řádném opravném prostředku, který byl podán proti nepravomocnému rozhodnutí orgánu nižšího stupně, a

¹⁴⁶ Viz § 145 odst. 1, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁴⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 685.

¹⁴⁸ Viz § 146a odst. 1, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů

¹⁴⁹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 470.

proto proti tomuto rozhodnutí již není přípustný žádný další řádný opravný prostředek.¹⁵⁰

Co se týče možnosti autoremedury, kterou obecně pro vyřízení stížnosti předpokládá trestní řád v ustanovení § 146, ta je u rozhodování o vazbě vyloučena, protože zde vždy již z povahy věci dochází k dotčení jiné strany řízení na jejích právech, a to buď obviněného nebo státního zástupce.

Osobami oprávněnými k podání stížnosti jsou jednak státní zástupce, obviněný a osoby v jeho prospěch, jimž toto oprávnění svěčuje trestní řád.

Stížnost obviněného nemá odkladný účinek.¹⁵¹ Tato úprava má zásadní význam zejména v tom ohledu, že umožňuje ponechat obviněného ve vazbě až do rozhodnutí o stížnosti. Toto zajišťuje možné započítání či trvání vazby pro případ, že by rozhodnutí bylo pro obviněného nepříznivé, tedy že by byl i nadále ve vazbě ponechán, popřípadě do vazby vzat.¹⁵²

V souvislosti s odkladným účinkem stížnosti proti rozhodnutí o vazbě, došlo rozhodnutím Ústavního soudu k zásadní změně, neboť Ústavní soud svým Nálezem ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10, zrušil ustanovení § 74 odst. 2 věty druhé části za středníkem trestního řádu. V aktuálním platném znění trestního řádu je tedy stanoveno, že odkladný účinek má pouze stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu a dále stížnost stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu. Pokud by ovšem státní zástupce byl přítomen při vynesení takového rozhodnutí, měla by stížnost odkladný účinek jen tehdy, pokud by ji podal ihned po vyhlášení rozhodnutí. Zrušená část tohoto ustanovení zakotvovala odkladný účinek u stížnosti státního zástupce v případě, že by se jednalo o propuštění z vazby na základě zprošťujícího rozsudku. Odkladný účinek byl podmíněn tím, že státní zástupce podal současně odvolání. Přesná dikce napadeného ustanovení tedy byla: „jde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, má stížnost státního zástupce odkladný účinek jen tehdy, podal-li státní zástupce také odvolání proti rozsudku“.

Ústavní soud v tomto případě rozhodoval o ústavní stížnosti vedené pod. sp. zn. II. ÚS 331/10, kterou se stěžovatel domáhal zrušení usnesení Vrchního soudu

¹⁵⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 687.

¹⁵¹ Výjimkou je rozhodnutí o stížnosti proti rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu.

¹⁵² JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 285-286.

v Praze¹⁵³, protože měl za to, že došlo k porušení ústavně zaručených práv, která jsou garantována čl. 8 odst. 1, 2, a 5 Listiny a také práva zakotvená v čl. 5 odst. 1 písm. c), odst. 3, 4 a dále čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Zmíněným usnesením Vrchního soudu v Praze bylo zrušeno usnesení Krajského soudu v Plzni¹⁵⁴, kterým byl stěžovatel propuštěn z vazby na svobodu. Vzhledem k tomu, že proti rozhodnutí krajského soudu podal státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni stížnost, které vrchní soud vyhověl a usnesení krajského soudu zrušil, zůstal stěžovatel nadále ve vazbě. Podstatou ústavní stížnosti je pochybnost stěžovatele o tom, zda je situace, kdy byl nalézacím soudem v rozsudku zproštěn obžaloby, a přesto je ponechán ve vazbě, v souladu s čl. 5 odst. 3 Úmluvy tak, jak ji chápe a interpretuje ESLP. Stěžovatel dále spatřuje porušení jeho práv v tom, že mu nebylo umožněno osobní slyšení před vrchním soudem a dále poukazuje na jeho povrchní odůvodnění vydaného rozhodnutí.

Vzhledem k tomu, že II. senát Ústavního soudu došel k závěru, že ustanovení § 74 odst. 2 věta za středníkem trestního řádu nelze považovat za ústavně konformní, předložil plénu návrh na zrušení tohoto ustanovení. Hlavním argumentem byl nedostatek požadavku na prokázání přítomnosti zesílených důvodů pro další trvání omezení svobody, které by mohly odůvodnit další omezení osobní svobody přesto, že osoba byla nalézacím soudem zproštěna obžaloby.

Ústavní soud ve svém nálezu především zdůraznil principy, na nichž je demokratický právní stát založen, a které je nutné v rámci trestního řízení ctít a zachovávat. Vzhledem k tomu, že Česká republika, jak stanovuje čl. 1 Ústavy, je právním státem s úctou k právům a svobodám člověka a občana, je třeba svobodu jedince předpokládat a omezovat je výjimečně a nezbytně. Omezení osobní svobody vazbou, zadržením či zatčením jsou nejzávažnějšími zásahy do práv obviněného. Obsahem institutu vazby by pak mělo být jakési vymezení ústavně akceptovatelných důvodů pro omezení osobní svobody. Dočasné omezení osobní svobody tak musí nezbytně vyhovovat několika podmínkám, kterými budou zejména legitimita účelu vazby, proporcionalita mezi zájmy společnosti a osobní svobodou jednotlivce, dále i absence jiných prostředků, kterými by bylo možné dosáhnout účelu šetrněji a finálně i výhradní právo soudu o takovém omezení rozhodovat. Zásah do osobní svobody je vždy nutno posuzovat z hlediska času, neboť vazba může vždy trvat jen po dobu nezbytně

¹⁵³ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. 10 To 25/2009.

¹⁵⁴ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 7. 12. 2009, č. j. 34 T 3/2008-9891.

nutnou. Pokud by trvala déle, než je nezbytně nutné, byla by opatřením nepřiměřeným, které právo na osobní svobodu porušuje. Podle ESLP je pokračující omezení osobní svobody ospravedlnitelné pouze tehdy, pokud jsou zde specifické důvody veřejného zájmu, které převáží nad principem respektování osobní svobody.¹⁵⁵ Legitimita takového opatření ovšem samozřejmě klesá s dobou omezení na osobní svobodě a zesiluje potřeba obnovit respekt k základním právům jednotlivce. ESLP vyvinul pro zajištění respektu a ochrany práva na osobní svobodu doktrínu tzv. „zesílených důvodů“, podle které je povinností soudů respektovat nezbytnost existence zesílených důvodů pro trvání omezení na svobodě. V praxi tak bude nutné, aby se soud vyrovnal především s tím, zda je podezření ze spáchání trestného činu posilováno či oslabováno. Podezření ze spáchání trestného činu je sice *conditio sine qua non*, ale po uplynutí určité doby, po kterou je obviněný omezen na svobodě, již samo o sobě nepostačuje. V takovém případě je tedy nezbytně nutné vypořádat se otázkou, zda existují jiné, relevantní a dostatečně závažné důvody pro pokračující omezení osobní svobody.¹⁵⁶

I přesto, že vazba jak je obecně uznáváno, je institutem výjimečným, existuje otázka, kdy se vazba ve vztahu ke svému trvání již stává nepřiměřenou. Zatímco stanovení počátku trvání omezení na svobodě nečiní problémů, složitější je otázka stanovení konce jejího trvání z hlediska proporcionality. Z judikatury ESLP vyplývá, že tato doba počíná okamžikem omezení na svobodě a končí vyhlášením rozsudku nalézacím soudem, byť tento ještě nevešel v právní moc.¹⁵⁷ Toto pravidlo vyslovil ESLP například ve věci *Wemhoff* proti Německu ze dne 27. 6. 1968, když v odůvodnění uvedl, že vazba končí s ohledem na čl. 5 odst. 3 Úmluvy dnem, kdy je rozhodnuto o obžalobě, byť jen soudem prvního stupně. Z ustálené judikatury je tedy nutné dovodit závěr, že je-li o obžalobě rozhodnuto soudem prvního stupně zprošťujícím rozsudkem, je nutné, aby byl obviněný ihned propuštěn na svobodu bez ohledu na to, zda se státní zástupce odvolal či nikoli.

Z výše zmíněných důvodů Ústavní soud uzavřel, že nedojde-li k propuštění obviněného z vazby na svobodu poté, co nalézací soud vyhlásí zprošťující rozsudek, dochází k porušení čl. 5 odst. 1 písm. c) ve spojení s čl. 5 odst. 3 Úmluvy. Je totiž

¹⁵⁵ Viz rozhodnutí ESLP *Letellier* proti Francii ze dne 29. 6. 1991, rozhodnutí ESLP *Muller* proti Francii ze dne 17. 3. 1997, rozhodnutí ESLP *Punzelt* proti České republice ze dne 25. 4. 2000, rozhodnutí ESLP *Jecius* proti Litvě ze dne 31. 7. 1997.

¹⁵⁶ Viz rozhodnutí ESLP *Rokhlina* proti Rusku ze dne 7. 4. 2005.

¹⁵⁷ Srov. REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002, s. 228.

nemyslitelné, aby deklarování nevinny nemělo žádný vliv na omezení osobní svobody osoby, proti níž se trestní řízení vede. Deficity ustanovení § 74 odst. 2 věty za středníkem tr. ř. jsou zcela jednoznačné a nelze je překonat ústavně konformním výkladem.

Dotčené ustanovení tedy v současné době zní: „Odkladný účinek má pouze stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby a stížnost stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu. Byl-li však státní zástupce při vyhlášení takového rozhodnutí přítomen, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.“ Podle Ústavního soudu bude toto ustanovení nutné vykládat restriktivně a ústavně konformně tak, že se nevztahuje na propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, tedy že v tomto případě stížnost státního zástupce odkladný účinek nemá.

Osobně nemohu jinak než s názorem Ústavního soudu souhlasit. Právní úprava odkladného účinku stížnosti státního zástupce v tomto případě byla již delší dobu předmětem sporů, neboť nepřiměřenost zásahu do ústavně zaručených práv a svobod nebylo možné opomenout. Nelze ovšem na druhou stranu ani tvrdit, že zrušení tohoto ustanovení nepřinese do českého trestního procesu dílčí složitosti, neboť situace, kdy dojde ke změně či zrušení rozhodnutí nalézacího soudu soudem odvolacím, nebude zcela jistě ojedinělá. Vzhledem k tomu, že dikce předmětného ustanovení byla v rozporu s Úmluvou i konstantní judikaturou ESLP, nezbylo než učinit v této věci radikální kroky a doufat, že současný stav trestního procesu nepřinese do budoucna přílišné těžkosti pro naplnění účelu trestního řízení. Je nezadatelnou pravdou, že demokratický právní stát musí poskytovat prostor pro realizaci osobní svobody a jako takovou ji musí chránit. Možný nesouladný názor soudů dvou instancí by pak neměl být jediným důvodem, pro trvajícím omezení.

4.6.2. Přezkoumávání důvodů vazby z obecné povinnosti

Všechny orgány činné v trestním řízení průběžně zkoumají z úřední povinnosti, zda důvody, pro které byl obviněný vzat do vazby, trvají a zda se nezměnily. Tato povinnost je obecně stanovena v § 72 tr. ř.

Výkon této povinnosti se týká v přípravném řízení i policejního orgánu, který vede vyšetřování, byť tento sám o sobě nemůže o vazbě rozhodovat. V případě, že zjistí, že důvody vazby již pominuly nebo se změnilly, je povinen předat státnímu zástupci, který vykonává dozor nad zákonností přípravného řízení, návrh na propuštění z vazby.¹⁵⁸

Tato povinnost se vztahuje i na státního zástupce, který obligatorně dozoruje vyšetřování na základě § 161 odst. 3 a 4 tr. ř.

Zjistí-li státní zástupce, že důvody vazby pominuly, musí být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu, a to ať už z vlastní iniciativy státního zástupce nebo na návrh policejního orgánu. Stejně tak musí být obviněný propuštěn, je-li zřejmé, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Jestliže státní zástupce zjistí, že některý z důvodů pominul, zatímco jiný stále trvá, rozhodne o změně důvodů vazby a neprodleně o tom vyrozumí vazební věznicu. Pokud by ale zjistil, že vedle existujícího vazebního důvodu přibyl další, jiný důvod, navrhne soudu, aby o změně důvodu vazby rozhodl.¹⁵⁹ Vyrozumění vazební věznice o změně důvodu vazby je nezbytně nutné, protože samotný výkon vazby je přizpůsobován vazebnímu důvodu. Tak třeba obvinění, kteří mají vazbu koluzní, jsou v přísnějším režimu, který zabezpečuje předcházení koluznímu jednání.

V přípravném řízení bude soud zkoumat, zda důvody vazby trvají jen v případě, že si obviněný podal stížnost proti rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby, nebo rozhoduje-li soud o žádosti obviněného o propuštění na svobodu, které státní zástupce nevyhověl, dále na výše zmíněný návrh státního zástupce na vzetí obviněného, který ve vazbě již je do vazby pro další vazební důvod a naposledy pak na návrh státního zástupce na prodloužení koluzní vazby z důvodu, že obviněný již koluzní jednání uskutečnil.¹⁶⁰

V řízení před soudem se povinnost zkoumat, zda vazební důvody trvají, týká již pouze soudu, a to předsedy senátu, senátu, rozhoduje-li v neveřejném zasedání, nebo samosoudce, jedná-li se o řízení dle § 314a tr. ř. Státní zástupce zde má postavení

¹⁵⁸ Viz čl. 43 odst. 3 a odst. 4, Závazný pokyn policejního prezidia č. 130 ze dne 30. 11. 2001, kterým se upravuje postup Policie ČR v trestním řízení.

¹⁵⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 591.

¹⁶⁰ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 474.

procesní strany, která může činit návrhy na propuštění z vazby či změnu vazebních důvodů.

Orgán přezkoumávající vazbu se bude zaměřovat především na to, zda trvají obecné vazební důvody, zda nedošlo ke změně právního posouzení činu, dále bude zkoumat, jestli nejsou dány zpřísněné důvody vazby, a konečně zda nelze dosáhnout účelu vazby jejím nahrazením jiným, méně invazivním opatřením.¹⁶¹

Obligatorní přezkum se bude uplatňovat i pro každé rozhodování o ponechání ve vazbě.

Přísné podmínky jsou kladeny na přezkoumávání nutnosti trvání vazby mladistvého. Proto byl-li mladistvý vzat do vazby, pak jsou všechny orgány činné v trestním řízení, a to jak v řízení přípravném, tak v řízení před soudem, povinny zkoumat nejen to, zda důvody vazby trvají, ale i to zda nevznikla možnost nahradit vazbu jiným opatřením nespojeným s omezením osobní svobody mladistvého. Orgány činné v trestním řízení při tomto postupují v součinnosti s Probační a mediační službou České republiky a dále také s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí.¹⁶²

4.6.3. Přezkum žádosti obviněného o propuštění na svobodu

Trestní řád dává obviněnému právo kdykoli žádat o propuštění na svobodu. O této žádosti musí soud neodkladně, nejpozději do pěti pracovních dnů rozhodnout. Obviněný může při neúspěchu svoji žádost předkládat opakovaně, jediné omezení tkví v tom, že neuvede-li jiné důvody než v předcházející zamítnuté žádosti, může další podat nejdříve po čtrnácti dnech od právní moci rozhodnutí o žádosti předchozí.¹⁶³ Pokud obviněný podá opětovnou žádost o propuštění z vazby před uplynutím čtrnáctidenní lhůty a neuvede v ní jiné důvody, o takové žádost se podle soudní praxe nerozhoduje a obviněnému se pouze přípisem sdělí, že žádost podal v rozporu s ustanovením § 72 odst. 2 tr. ř.

Za žádost o propuštění na svobodu bude považováno např. i podání, kterým obviněný zpochybňuje důvodnost vazby od samého počátku trestního řízení a zároveň

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. BECK, 2004, s. 552.

¹⁶³ Viz § 72 odst. 3, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

požaduje, aby byla zákonnost vazby v jeho případě přezkoumána. Stejně tak je nutné za žádost o propuštění na svobodu považovat i podání, ve kterém obviněný namítá, že vazba trvá příliš dlouho. Je pravdou, že u některých podání půjde jen těžko rozlišit, zda se jedná o žádost o propuštění z vazby nebo o stížnost na postup státního zástupce¹⁶⁴. V případě, že dojde k takovéto pochybnosti, je třeba podání přednostně považovat a vyřídit jako žádost o propuštění na svobodu.¹⁶⁵

K podobné situaci může dojít v případě, že žádost o propuštění z vazby obsahuje současně nabídku peněžitě záruky podle § 73a odst. 1 tr. ř. nebo některého z dalších institutů nahrazujících vazbu. Takovouto nabídku je třeba považovat za samostatný návrh, o kterém musí být také samostatně rozhodnuto

Podá-li obviněný žádost v přípravném řízení, přezkoumá státní zástupce její odůvodněnost a v případě, že jí nevyhoví, je povinen ji i se svým stanoviskem a vyšetřovacím spisem předat do pěti pracovních dnů soudu. O této žádosti státní zástupce v žádném případě nerozhoduje zamítavým usnesením, protože orgánem příslušným k takovému rozhodnutí je zásadně soud. Státní zástupce může tedy žádosti pouze vyhovět, nemůže však rozhodnout o jejím zamítnutí.¹⁶⁶

V přípravném řízení mohou nastat toliko tři situace:

- státní zástupce žádosti vyhoví a propustí obviněného na svobodu dle § 72 odst. 2 tr. ř.
- státní zástupce žádosti vyhoví, přijme nabídku na náhradu vazby a současně rozhodne o propuštění na svobodu
- státní zástupce nevyhoví žádosti a do pěti dnů ji předá k rozhodnutí soudu¹⁶⁷

V souvislosti s žádostí o propuštění na svobodu je velice zajímavým tématem problematika publikovaná předsedou senátu Nejvyššího soudu, A. Draštíkem, který upozornil na problémy vznikající při několikerých originálech vyšetřovacích spisů, s nimiž státní zastupitelství v rámci přípravného řízení pracuje. Zejména konkrétně poukazoval na situaci, která nastává ve chvíli, kdy v přípravném řízení podá obviněný žádost o propuštění, které státní zástupce nevyhoví. K rozhodnutí je potom příslušný

¹⁶⁴ Viz § 16b zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁵ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 553.

¹⁶⁶ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, PRAHA: Linde, 2008, s. 287.

¹⁶⁷ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 484.

soud dle § 26 trestního řádu. Tomuto soudu státní zástupce zašle jak žádost obviněného, tak spisový materiál. V mezidobí než tento soud rozhodne, pak státní zástupce podá obžalobu u soudu, jehož příslušnost se řídí obecně dle § 16 - § 22 tr. řádu. V tuto chvíli nastává rozporná situace, kdy se řízení zdá být jak v přípravném řízení, tak ve stádiu řízení před soudem, a kdy dle mého názoru již o stížnosti rozhoduje nepřislušný soudce. Nejčastěji jednotlivé soudy fakt, že řízení probíhá i před jiným soudem, ani nezjistí. Bude-li k projednání obžaloby příslušný soud shodný jako ten, který je příslušný k rozhodnutí o žádosti o propuštění na svobodu podle § 26 tr. ř. v přípravném řízení, nestane se v zásadě nic procesně chybného. Problém nastane, rozhodne-li ve chvíli, kdy je podána obžaloba, soud od něj odlišný. Toto rozhodnutí bude nutno zrušit pro nepřislušnost rozhodujícího orgánu.¹⁶⁸ Osobně jsem se s touto problematikou v praxi nesetkala, neboť pravidlem je, že originál vyšetřovacího spisu je veden pouze jediný, z nějž se případně pro dozorovou činnost státního zástupce pořizují opisy.

Pokud žádost o propuštění na svobodu podá ve stejné době jak obviněný tak jeho právní zástupce, jsou tyto považovány za jediný návrh směřující k propuštění obviněného na svobodu.¹⁶⁹ Naopak například žádost podanou manželkou či dětmi lze považovat pouze za podnět k přezkoumání trvání důvodů vazby a nikoli za žádost o propuštění z vazby.¹⁷⁰

Co se týče pětidenní lhůty pro rozhodnutí soudu od předložení žádosti o propuštění státním zástupcem, je nutno upozornit, že se jedná pouze o lhůtu pořádkovou, tedy nikoli propadnou, jejíž marné uplynutí by mělo za následek propuštění obviněného na svobodu. Toto samozřejmě na druhé straně neznámá, že by tuto lhůtu soud neměl respektovat popř., že by mohl rozhodnutí o žádosti o propuštění neodůvodněně protahovat.¹⁷¹

Ústavní soud se ve svém nálezu¹⁷² vyjádřil k rozhodnutí Nejvyššího soudu, který rozhodl o nepřípustnosti opravného prostředku proti rozhodnutí o propuštění z vazby za situace, kdy o žádosti o propuštění z vazby rozhodoval vrchní soud v rámci probíhajícího řízení o odvolání ve věci samé. Nejvyšší soud považoval rozhodnutí o

¹⁶⁸ DRAŠTÍK, A. K rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění z vazby. *Trestní právo*. 1999, č. 2, s. 13-16.

¹⁶⁹ Rozhodnutí č. 17/1990 Sb. rozh. tr.

¹⁷⁰ Rozhodnutí č. 57/1981 Sb. rozh. tr.

¹⁷¹ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 556.

¹⁷² Viz náleží Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2002, sp. zn. IV. ÚS 537/01.

vazbě toliko „za rozhodnutí s rozhodnutím o odvolání související, jehož relativně samostatný skutkový základ není pro interpretaci zmíněného ustanovení právně rozhodný, aniž by přihlédl k dikci § 74 odst. tr. ř., připouštějícího proti rozhodnutí o vazbě stížnost bez výjimky.“

Z nálezu Ústavního soudu dále plyne myšlenka, že ústavní předpisy, jejichž neopomenutelnou a součástí jsou ustanovení zakotvující základní lidská práva a svobody, jsou „ohniskem“ vyzařujícím do celého právního řádu, z čehož plyne požadavek, aby právní předpisy „jednoduchého práva“ byly právě jimi poměřovány a pod jejich aspektem také vykládány. Tomuto však napadané rozhodnutí Nejvyššího soudu nemohlo dostat, neboť opravný prostředek nepřipustilo a tím došlo k restriktivní interpretaci ustanovení § 141 odst. 2 tr. ř. Toto v konečném důsledku způsobilo založení nerovnosti mezi skupinou vazebně stíhaných osob podávajících žádost o propuštění z vazby v době, kdy se meritorní řízení o vině a trestu nachází ve stadiu řízení odvolacího a obviněnými, jejichž trestní věc se nachází před soudem nalézacím. Obviněným, jejichž věc je rozhodována před odvolacím soudem, by právo na podání opravného prostředku bylo upřeno a naopak osobám v řízení nalézacím by svědčilo bez dalšího. Na ústavněprávní úrovni nelze nalézt důvod, který by mohl legitimizovat takovéto rozlišování mezi osobami obviněných, a proto rozlišování práv osob nacházejících se ve vazbě nejen postrádá rozumný smysl, ale je i v rozporu s požadavkem, aby orgány činné v trestním řízení projednávaly trestní věci s plným šetřením občanských práv zaručených Ústavou ČR.

O problematice práva na osobní slyšení při rozhodování o žádosti o propuštění z vazby bude pojednáno v podkapitole 4.7.4, protože tento institut je společný jak oblasti přezkoumávání důvodnosti vazby, tak i rozhodování o jejím dalším trvání.

4.7. Rozhodování o dalším trvání vazby

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyřizovat vazební věci přednostně, s největším urychlením.¹⁷³ Ustanovení § 71 odst. 1 trestního řádu je v podstatě provedením zásady rychlosti trestního řízení, kterou zakotvuje § 2 odst. 4 trestního řádu. V trestním řízení se zásada rychlosti realizuje prostřednictvím lhůt pro provádění či

¹⁷³ Viz § 71 odst. 1, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

trvání procesních úkonů. Projednávají-li orgány činné v trestním řízení zároveň více vazebních věcí, jsou povinny projednávat věci urychleně, přihlížet k tomu, jak napadaly, i k jejich rozsáhlosti, složitosti a závažnosti.¹⁷⁴

Například před účinností novely č. 292/1993 Sb. Stanovovala právní úprava pouze povinnost učinit nezbytná opatření, aby vazba trvala co nejkratší dobu, popřípadě, aby trvala jen po dobu nezbytně nutnou.¹⁷⁵ Z dnešního pohledu se tato formulace jeví jako zcela nevhodná, protože ponechávala uvážení, kdy se ještě jedná o nezbytnou dobu na orgánech činných v trestním řízení a byla tedy velice vágní a zneužitelnou.

Významnou změnu přinesla novela č. 265/2001 Sb., která významně pozměnila proces rozhodování o dalším trvání vazby. Z nejdůležitějších změn, které byly přineseny touto novelou, je vhodné zmínit zejména nahrazení dosavadního způsobu rozhodování o prodloužení vazby, přičemž tuto pravomoc svěřila v přípravném řízení státnímu zástupci, což bylo odrazem jeho posilujícího postavení v přípravném řízení. Dalším významným počinem bylo přesunutí rozhodovací pravomoci o vazbě trávající déle než dva roky z vrchních soudů a Nejvyššího soudu na soud, resp. soudce, který řízení v této trestní věci vede. Došlo také k významnému omezení celkové doby, po kterou může vazba trvat, a to v návaznosti na typovou závažnost trestného činu. Tento krok je logický zejména s ohledem na souvislost typové závažnosti činu se složitostí a délkou trestního řízení. Shodně je vztah závažnosti činu nutné zohledňovat ve vztahu k možné trestní sazbě, která obviněnému hrozí. Snížením maximální doby vazby by se tak mělo předejít situacím, kdy obviněný stráví ve vazbě dobu, která převyšuje výměru uloženého trestu nepodmíněného odnětí svobody. Tato novela také, jak už bylo zmíněno v úvodu práce, rozdělila dobu trvání vazby na dvě samostatná stadia, a to na vazbu v přípravném řízení, na niž připadá maximálně jedna třetina celkové doby vazby, a na řízení před soudem, jemuž jsou vyhrazeny dvě třetiny vazební doby.¹⁷⁶ Dále došlo k zavedení povinnosti soudu rozhodnout o dalším trvání vazby do třiceti dnů od podání obžaloby nebo například omezení trvání koluzní vazby na tři měsíce.¹⁷⁷

¹⁷⁴ VANTUCH, P. Trvání vazby. *Právní rádce*, 2003, č. 7, s. 57-64.

¹⁷⁵ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 488.

¹⁷⁶ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 556.

¹⁷⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges 2009, s. 588.

Vzhledem k tomu, že úprava prodloužení koluzní vazby se liší od obecné úpravy vazby předstízní a útěkové, bude o ní pojednáno na konci této kapitoly.

4.7.1. Rozhodování o dalším trvání vazby v přípravném řízení

Rozhodovací pravomoc o dalším trvání vazby je v přípravném řízení svěřena státnímu zástupci. Výjimkou bude rozhodování o dalším trvání koluzní vazby, které bylo novelou č. 539/2004 Sb. svěřeno do pravomoci soudce.¹⁷⁸

Obecně lze konstatovat, že nedojde-li k prodloužení vazby, musí být obviněný propuštěn na svobodu. V takovém případě, nemůže být ihned znovu zadržen policejním orgánem podle ustanovení § 75 tr. ř. Není přípustné, aby tímto způsobem docházelo k obcházení ustanovení § 71 tr. ř., a bude proto pro nové zadržení obviněného nutné, aby vyvstala nová skutečnost odůvodňující závěr, že jde o nový důvod vazby.¹⁷⁹

Ustanovení § 71 tr. ř. se nevztahuje na trvání vazby po rozhodnutí o předběžné vazbě ve vydávacím řízení, vydávací vazbě a vazbě ve zkráceném vydávacím řízení, dále po rozhodnutí o předběžné vazbě, předávací vazbě a vazbě ve zkráceném řízení na základě evropského zatýkacího rozkazu. Obdobně se nevztahuje na trvání vazby po rozhodnutí o vazbě v souvislosti s průvozem osoby pro účely trestního řízení, o vazbě při dočasném převzetí osoby z ciziny a také o vazbě v souvislosti s rozhodnutím o uznání cizozemského rozhodnutí, u nichž platí speciální úprava (srov. uvedená ustanovení, jakož i § 455 odst. 6).

Vzhledem ke znění § 350c odst. 2 se maximální doba vazby použije u vazby vyhošťovací a také u vazby obviněného, jehož cizí stát vydal, na základě zatýkacího rozkazu, nebo jehož jiný členský stát Evropské unie předal do České republiky, na základě evropského zatýkacího rozkazu.

Trestní řád rozlišuje možnost jednak prvního rozhodnutí a jednak druhého, či eventuelně opakovaného, rozhodnutí o dalším trvání vazby.

¹⁷⁸ Před touto novelou rozhodoval v přípravném řízení o dalším trvání vazby výhradně státní zástupce. Okolo této úpravy se vedly rozsáhlé spory, kde jedna strana, složená zejména ze soudců zastávala názor, že v případě rozhodování o dalším trvání koluzní vazby se nejedná o rozhodnutí o vzetí do vazby ani o vznik nového vazebního důvodu. Proto byla dle nich úprava v pořádku. Druhou skupinou byly zejména autoři, kteří svůj názor publikovali v komentáři ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 523, kde uvádí, že rozhodnutí o zpřísněných důvodech koluzní vazby se blíží rozhodnutí o vzetí do vazby, a proto by mělo být svěřeno soudu.

¹⁷⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soud ze dne 6. 3. 1992, sp. zn. 6. 3. 1992.

1) První rozhodnutí o dalším trvání vazby

Státní zástupce je povinen, dosáhne-li doba trvání vazby v přípravném řízení tři měsíců, do pěti pracovních dnů po uplynutí této doby rozhodnout, zda ponechá obviněného ve vazbě i nadále nebo jej propustí na svobodu.¹⁸⁰ Státní zástupce bude zkoumat, zda vazební důvody, pro něž je obviněný vzat do vazby, stále trvají.

Fakticky se jedná o lhůtu složenou, kdy dva časové úseky, tedy tři měsíce a pět dnů, nelze od sebe oddělovat.¹⁸¹ Ústavní soud ve svém nálezu shledal, že ač to konkrétně z § 71 odst. 3 tr. ř. nevyplývá, jedná se o lhůtu maximální, kterou nelze překročit, ale státnímu zástupci nic nebrání, aby o dalším trvání vazby rozhodnul ještě před uplynutím tří měsíců.¹⁸²

Běh lhůty pro případné druhé rozhodnutí o dalším trvání vazby začíná od právní moci prvního rozhodnutí. O rozhodnutí o dalším trvání vazby je státní zástupce povinen vyrozumět vazební věznici.

Ze zákonné dikce tohoto ustanovení vyplývá, že státní zástupce je povinen rozhodnout v této lhůtě o prodloužení vazby, jinak musí být obviněný propuštěn na svobodu. Nelze ovšem ze znění zákona dovozovat i jeho povinnost výše zmíněné rozhodnutí v této lhůtě oznámit oprávněným osobám. To by mohlo být složité a svazující, zejména s ohledem na doručování obhájci obviněného. Vždy by však v této lhůtě mělo dojít k doručení rozhodnutí o dalším trvání vazby příslušné vazební věznici, aby nebylo pochyb o zákonnosti dalšího omezení na svobodě.¹⁸³

Nesouhlasný názor projevil Pařízek ve svém publikovaném článku, kde mj. uvádí: „Platný trestní řád se vůbec nezmiňuje o termínu doručení rozhodnutí o prodloužení doby vazby obviněnému (tím méně pak jeho obhájci). Jsem toho názoru, že pokud by usnesení o dalším prodloužení vazby nebylo ve lhůtě oznámeno ani doručeno vůči obviněnému či jeho obhájci, není toto usnesení dostatečně způsobilé vyvolat právní následky.“¹⁸⁴

¹⁸⁰ Viz § 71 odst. 3, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

¹⁸¹ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadrženi a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 494.

¹⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2002, I. ÚS 371/2002.

¹⁸³ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 525.

¹⁸⁴ PAŘÍZEK, I. Některé problémy prodloužení vazby. *Trestní právo*, 2001, č. 4, s. 19-22.

Osobně se ztotožňuji s názorem uvedeným v komentáři, protože pokud by zákonodárce zamýšlel spojit marné uplynutí lhůty s nedoručením rozhodnutí, zanesl by toto do textu zákona, popřípadě by toto předvídal v důvodové zprávě.

V odborné literatuře je lhůta pro rozhodnutí považována obecně za propadnou.¹⁸⁵ Problematická situace nastane, rozhodne-li státní zástupce o dalším trvání vazby ve lhůtě, ale proti tomuto rozhodnutí si obviněný podá stížnost. Pokud soud této stížnosti vyhoví a napadené usnesení zruší, mohou nastat následující situace:¹⁸⁶

- Soud usnesení zruší, vrátí věc státnímu zástupci, aby věc přezkoumal a znovu rozhodl. Státní zástupce rozhodnutí učiní v zákonné lhůtě.
- Soud usnesení zruší a rozhodne o dalším trvání sám v rámci rozhodnutí o opravném prostředku.
- Soud usnesení zruší, vrátí věc státnímu zástupci, aby věc přezkoumal a znovu rozhodl. Zákonná lhůta tří měsíců a pěti dnů již uběhla, státní zástupce již není oprávněn ve věci rozhodnout, neboť lhůta je propadná. Obviněný musí být puštěn na svobodu.

V případě, že se jedná o mladistvého obviněného, pak o prodloužení vazby v přípravném řízení rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce. Návrh na prodloužení vazby je povinen doručit státní zástupce tomuto soudu nejpozději 15 dnů před skončením lhůty; stejně je povinen postupovat i tehdy, jestliže v době kratší než 15 dnů před skončením vazební lhůty podá obžalobu.¹⁸⁷ Na rozhodování o vazbě mladistvých platí tedy zcela odlišný postup, který se v zásadě řídí § 26 tr. ř., a to v obou svých odstavcích s tím, že příslušný k rozhodnutí bude soudce okresního soudu pro mládež. V případě, že o dalším trvání vazby není rozhodnuto ve lhůtě, je státní zástupce (v řízení před soudem pak předseda senátu) povinen mladistvého propustit na svobodu, a to nejpozději den následující po dni, kdy marně uplynula lhůta pro rozhodnutí. Je nutné upozornit, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže

¹⁸⁵ S tímto se ztotožňuje Nejvyšší soud ČR, který např. ve svém rozhodnutí sp. zn. 4 Tz 95/2003 uvádí, že lhůta je pouze pořádková. Prekluzivnost lhůty by vedla k absurdním následkům, např., že ani soud, který by o stížnost rozhodoval, by nemohl po lhůtě rozhodnout o ponechání ve vazbě. S tímto názorem se nemohu ztotožnit, protože se podle mne v řízení o stížnosti jedná o řízení o opravném prostředku, na který se lhůta v § 71 odst. 3 tr. ř. nevztahuje.

¹⁸⁶ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 495-6.

¹⁸⁷ Viz § 47 odst. 2, z. o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších právních předpisů

nezakotvuje povinnost ve lhůtě vyrozumět o rozhodnutí o dalším trvání vazby mladistvého ani jeho obhájce, je však nutné, aby rozhodnutí soudce vydal nejpozději dnem skončení této lhůty.¹⁸⁸ Dle § 47 odst. 4, z. o soudnictví ve věcech mládeže musí soudce propustit obviněného na svobodu i tehdy, pokud ve výše zmíněné lhůtě státní zástupce nedoručí návrh na ponechání ve vazbě. Díkce tohoto ustanovení znamená, že návrh státního zástupce, a v řízení před soudem pak soudce, na ponechání mladistvého ve vazbě, je obligatorní a nelze bez něj rozhodnout.

2) Druhé (opakované) rozhodnutí o dalším trvání vazby

Zákonnou úpravu nalezneme v § 71 odst. 4 tr. ř., kde je stanovena povinnost státního zástupce nejpozději do tří měsíců od právní moci předchozího rozhodnutí o dalším trvání vazby, rozhodnout o tom, že se obviněný i nadále ponechává ve vazbě. K tomuto rozhodnutí, kromě skutečností, které zde musí být přítomny již při prvním rozhodování (tedy, že trvají důvody vazby), přistupuje další skutečnost, a to, že pro obtížnost věci či z jiných vážných důvodů nebylo možné trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním na svobodu hrozí, že účel trestního stíhání bude zmařen či podstatně ohrožen. Vážné důvody musí být ovšem konkrétně uvedeny, nelze je nahrazovat například úvahami o závažnosti trestného činu.¹⁸⁹ V praxi se však jen sporadicky vyskytuje odůvodnění vazby nedosažitelností svědků, nemožností provedení některých procesních úkonů, i když právě toto jsou často skutečné důvody prodloužení vazby. Naopak častým odůvodněním ze strany státních zástupců bývá pouze strohá citace výše zmíněného ustanovení bez poukazu na konkrétní důvod.¹⁹⁰

Za splnění zmíněných podmínek je možné rozhodnout o opětovném ponechání ve vazbě, ale nesmí být v žádném případě překročena maximální lhůta stanovená pro trvání vazby.

I zde se jedná o lhůtu propadnou, po jejím marném uplynutí je nutné neprodleně pustit obviněného na svobodu.¹⁹¹

¹⁸⁸ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 558.

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1996, sp. zn. IV ÚS 154/96.

¹⁹⁰ VANTUCH, P. *Trvání vazby. Právní rádce*, 2003, č. 7, s. 57-64.

¹⁹¹ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 499.

4.7.2. Rozhodnutí o dalším trvání vazby v řízení před soudem

Rozhodovací pravomoc v tomto stádiu řízení náleží soudu. I v této fázi rozlišuje trestní řád režim prvního a druhého, eventuelně dalšího rozhodnutí o dalším trvání vazby.

1) První rozhodnutí o dalším trvání vazby

Dle § 71 odst. 5 tr. ř. je soud povinen rozhodnout o tom, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, a to nejdéle do třiceti dnů ode dne, kdy u něj byla podána obžaloba, nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení či přikázání věci. Jedná se o případ, kdy obviněný byl vzat do vazby již v přípravném řízení. Pokud by soud vzal do vazby obviněného až po podání obžaloby, postupovalo by se ohledně rozhodnutí o dalším trvání vazby dle § 71 odst. 6 tr. ř., který odkazuje na postup již výše zmíněný, postup dle § 71 odst. 4 tr. ř. To znamená, že by o dalším trvání vazby byl povinen rozhodnout soud nejpozději po uplynutí tří měsíců od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby.

Lhůta třiceti dnů je zde opět propadná a počítá se ode dne podání obžaloby či doručení spisu. Z vyjádření zákonodárce slovy „povinen rozhodnout nejpozději“ lze dovodit, že stejně jako v přípravném řízení může soud o ponechání ve vazbě rozhodnout i dříve.

Zajímavou otázku v souvislosti s rozhodnutím o dalším trvání vazby, řešila judikatura soudů a odborná veřejnost. Jednalo se o otázku, zda v případě, že soud rozhoduje ve stejnou dobu o dalším trvání vazby a o žádosti o propuštění na svobodu, které nevyhověl státní zástupce, zda lze obě rozhodnutí vyjádřit ve společném rozhodnutí, respektive v jednom výroku a zda toto bude dostatečným podkladem pro prodloužení vazby. Tedy přesněji řečeno, zda lze zamítavým rozhodnutím o žádosti o propuštění z vazby nahradit rozhodnutí o ponechání ve vazbě. Názor, že zamítavé rozhodnutí o žádosti je dostačující, aniž by bylo třeba uvést zde další výrok o dalším

trvání vazby, judikovaly některé soudy¹⁹² s tím, že povinnosti přezkoumat, zda důvody vazby trvají, je vyhověno již tím, že se rozhodne o žádosti o propuštění na svobodu. S opačným názorem vystoupil ve svém článku Šámal, který uvedl, že se jedná o dvě samostatná rozhodnutí, kdy jedním nelze nahradit druhé. Připustil možnost rozhodnout jedním usnesením, ale pouze za podmínky, že zde budou dva samostatné výroky, kdy jedním se zamítá žádost o propuštění na svobodu a druhým se ponechává obviněný ve vazbě.¹⁹³ Dále k tomuto uvádí Král, že lhůta pro rozhodnutí o dalším trvání vazby běží zcela nezávisle na rozhodnutí o žádosti o propuštění. I Král připouští možnost spojení obou rozhodnutí z úřední povinnosti.¹⁹⁴

Osobně se ztotožňuji s názorem, že rozhodnutí o žádosti o propuštění na svobodu není způsobilé nahradit rozhodování o ponechání ve vazbě, protože se jedná o samostatně upravené instituty, kdy každý z nich je vlastně zárukou zákonnosti vazby a její kontrolou. Proto je mi nejbližší názor Šámala, který zachovává samostatnost obou rozhodnutí za připuštění jejich společného vyjádření v jednom usnesení, ovšem dvou výrocích.

Co se mladistvých týče, o prodloužení vazby v řízení před soudem rozhoduje soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat nebo který věc již projednává. Návrh na prodloužení vazby je povinen předseda senátu doručit nadřízenému soudu pro mládež nejpozději 15 dnů před skončením lhůty. Počítání lhůt upravuje § 47 odst. 5 ZSM, který stanovuje, že: „uvedené lhůty se počítají od doby, kdy došlo k zatčení nebo zadržení mladistvého, anebo nepředcházelo-li zatčení nebo zadržení, od doby, kdy došlo na základě rozhodnutí o vazbě k omezení osobní svobody mladistvého.“

2) Druhé (opakované) rozhodnutí o dalším trvání vazby

Jak bylo nastíněno výše, postup při dalším rozhodování se bude řídit ustanovením § 71 odst. 6 tr. ř., který odkazuje na úpravu v odstavci 4. Povinností soudu je rozhodnout o dalším trvání vazby nejpozději do uplynutí tří měsíců od právní moci

¹⁹² K tomuto shodně Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 4. 2002, sp. zn. 11 Tvo 28/2002, Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 2002, sp. zn. 23 To 55/2002

¹⁹³ ŠÁMAL, P. K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 7, s. 193-198.

¹⁹⁴ KRÁL, V. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Trestněprávní revue*, 2001, č. 2, s. 41.

předchozího rozhodnutí, jímž obviněného ponechal ve vazbě či rozhodl o vzetí do vazby. I zde vazba nesmí překročit maximální dobu trvání a shodně platí i povinnost informovat vazební věznicí o rozhodnutí.

K tomuto rozhodnutí opět přistupuje podmínka, že pro obtížnost věci či z jiných vážných důvodů nebylo možné trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním na svobodu hrozí, že účel trestního stíhání bude zmařen či podstatně ohrožen. Shodně i v řízení před soudem platí, že se jedná o lhůtu propadného charakteru, která musí být považována za lhůtu nezbytného omezení osobní svobody obviněného, a proto i v tomto případě zákon vyžaduje existenci jakýchsi kvalifikovaných okolností, kterými lze odůvodnit pokračující omezení na svobodě. V této souvislosti je třeba uvést, že ne každá překážka v trestním řízení může být považována za projev obtížnosti věci či za závažný důvod, jak jej chápe předmětné ustanovení trestního řádu. Například situace, kdy soud nepřilíš obtížnou věc projednal až s desetiměsíčním odstupem od podání obžaloby, nebude možné chápat jako důvod prodloužení vazby.¹⁹⁵ Za závažné důvody ve smyslu tohoto ustanovení nelze považovat ani skutečnost, že procesní soud nemohl ve věci jednat, protože spisy o ní dlouhodobě zapůjčil jinému soudu k řízení v jiné věci.¹⁹⁶ Závažným důvodem neumožňujícím skončit trestní stíhání není ani skutečnost, že soud vyčkává s rozhodnutím o uložení souhrnného trestu či s rozhodnutím o uložení společného trestu za pokračování v trestném činu na právní moc dřívějšího odsuzujícího rozsudku o jiném trestném činu téhož pachatele. Stejně nebude možné akceptovat jako důvod pro prodloužení vazby fakt, že trestní stíhání nebylo skončeno ani v opakovaně prodloužené lhůtě proto, že soud prvního stupně nerespektoval právní názor či pokyny soudu odvolacího, a z tohoto důvodu došlo k opakovanému vrácení věci soudu prvního stupně.¹⁹⁷

Má-li být složitost věci důvodem pro prodloužení vazby, musí se vyznačovat určitým stupněm mimořádnosti, protože toto prodloužení je vlastně výjimkou ze zásady, že vazba v řízení před soudem má trvat jen nezbytnou dobu.¹⁹⁸

Takovou okolností odůvodňující další trvání vazby je například nemoc soudce. V případě, že by se jednalo o nemoc dlouhodobého charakteru, resp. jiné objektivní

¹⁹⁵ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 1997, sp. zn. 2 Tvn 32/96.

¹⁹⁶ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 1997, sp. zn. 1 Tvn 20/97.

¹⁹⁷ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 505.

¹⁹⁸ VANTUCH, P. Trvání vazby. *Právní rádce*, 2003, č. 7, s. 57-64.

dlouhodobé nepřítomnosti soudce na pracovišti, měl by příslušný orgán státní správy soudů s přihlédnutím k povaze věci a stavu soudního řízení, v souladu s rozvrhem práce uvážit přidělení věci k vyřízení zastupujícímu soudci, aby tak v řízení nedocházelo k nepřiměřeným průtahům.¹⁹⁹

Je nutné upozornit na úpravu obsaženou v § 192 tr. ř., která stanovuje, že v případě, že je obviněný ve vazbě, rozhodne soud při předběžném projednání obžaloby také o dalším trvání vazby. V souvislosti s tímto judikoval Ústavní soud ve svém nálezu způsobilost takového rozhodnutí při předběžném projednání obžaloby plně nahradit rozhodnutí dle § 71 odst. 5 tr. ř., je-li zde zachována třicetidenní lhůta.²⁰⁰

Proti usnesení soudu o dalším trvání vazby lze podat stížnost, o níž bude rozhodovat nadřízený soud. Pokud tento usnesení soudu o dalším trvání vazby zruší a sám rozhodne, bude toto rozhodnutí nedílnou součástí rozhodnutí o opravném prostředku a nebude již možné jej napadnout stížností.

Naopak skončí-li doba trvání vazby stanovená v § 71 odst. 5 a odst. 6 tr. ř. v průběhu řízení o opravném prostředku před nadřízeným soudem,²⁰¹ je k rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě příslušný tento nadřízený soud.²⁰²

4.7.3. Rozhodování o dalším trvání vazby soudem druhého stupně

V ustanovení § 71 odst. 7 upravuje trestní řád rozhodování o dalším trvání vazby soudem druhého stupně, který rozhoduje o odvolání v této trestní věci. V případě, že doba trvání vazby stanovená v § 71 odst. 5 a odst. 6 tr. ř. skončí v řízení před odvolacím soudem, je k rozhodnutí o jejím dalším trvání příslušný tento soud. Toto ustanovení tedy nalézá své uplatnění ve dvou případech. Jednak tehdy, pokud se blíží konec třicetidenní lhůty od okamžiku, kdy soud věc začal projednávat nebo lhůty tři měsíců, kdy se bude jednat buď o první rozhodnutí o trvání vazby obviněného po vzetí obviněného do vazby po podání obžaloby nebo o druhé či další prodloužení vazby po prvním ponechání obviněného ve vazbě.

¹⁹⁹ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 529.

²⁰⁰ Nález ÚS svazek 31, č. 121 Sb. n. a. u.

²⁰¹ Nadřízený soud viz § 252 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁰² Viz § 71 odst. 7, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

Z povahy věci lze zvažovat tuto situaci zejména v řízení o řádném opravném prostředku, neboť v řízení o mimořádném opravném prostředku se uplatní § 71 odst. 11 tr. ř., podle kterého se délka vazby posuzuje samostatně a nezávisle na původním řízení.

Jak již bylo nastíněno výše, bývá někdy nesprávně dovozováno, že proti rozhodnutí o dalším trvání vazby nadřízeným soudem, není přípustná stížnost. Nesprávnost tohoto tvrzení lze dovozovat jednak z dosavadní judikatury Ústavního soudu²⁰³, byť se týkala původního rozhodování o prodlužování vazby. Hlavní myšlenkou vyslovenou Ústavním soudem byla skutečnost, že na rozhodování o prodloužení vazby je nutno vztáhnout vyšší požadavky než na rozhodování o vazbě, neboť se jedná o další zasahování do osobní svobody osobě, které je nutno posuzovat striktně z pohledu zásady presumpce nevinny. Pro takové rozhodnutí tedy musí platit vše, co pro rozhodnutí o vazbě samotné, tedy včetně práva na přezkoumání rozhodnutí o jejím prodloužení. Při rozhodování nadřízeného soudu je tedy nutné připustit stížnost ve stejném rozsahu, jakoby rozhodoval státní zástupce či nalézací soud. Správnost tohoto názoru lze dovodit z dikce ustanovení § 71 odst. 7 tr. ř., které odkazuje na odst. 5 a 6 a tím i de facto na odst. 4, který je v § 74 odst. 1 tr. ř. uveden v taxativní výčtu rozhodnutí, proti nimž lze podat stížnost.²⁰⁴ Podle mého názoru by bylo vhodné formulovat práva obviněného při rozhodování nadřízeným soudem explicitněji, aby nevznikaly pochybnosti o rozsahu jeho oprávnění k podání stížnosti. Tento nedostatek by bylo možné odstranit například uvedením rozhodnutí podle § 71 odst. 7 tr. ř. do taxativního výčtu rozhodnutí o vazbě, proti kterým je přípustná stížnost, uvedeném v § 74 odst. 1 tr. ř.

4.7.4. Rozhodování o dalším trvání koluzní vazby

Úprava dalšího trvání koluzní vazby je odlišná jak v době jejího trvání, tak i v rozhodujících orgánech. Koluzní vazba může trvat maximálně tři měsíce v případě, že se obviněný již nedopustil jednání předpokládaného v § 67 písm. b) tr. ř. O tom, že obviněný takto jednal před vzetím do vazby či v době, kdy byl ve vazbě, je oprávněn

²⁰³ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, dále náleží Ústavního soudu ze dne 9. 7. 1998, sp. zn. III. ÚS 86/98, náleží Ústavního soudu ze dne 22. 10. 1998, sp. zn. III. ÚS 162/98.

²⁰⁴ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 529 – 530.

v přípravném řízení na návrh státního zástupce rozhodnout soudce a v řízení před soudem soud. Toto rozhodnutí může učinit již při rozhodnutí o vzetí do vazby nebo až následně při rozhodování o dalším trvání vazby, kdy soud konstatuje, že obviněný je ve vazbě z důvodu § 67 písm. b) tr. ř. a současně je splněna podmínka předvídaná § 71 odst. 2 věta druhá za středníkem tr. ř., která je obsahově shodná s ustanovením § 68 odst. 3 písm. d) tr. ř. Státní zástupce tedy nemůže rovnou rozhodnout ve smyslu § 71 odst. 3 a 4 tr. ř.²⁰⁵

Je nutné pamatovat na to, že i ve stadiu řízení před soudem musí být tříměsíční lhůta dodržena. Pokud by uplynula marně, musí být obviněný propuštěn na svobodu bez ohledu na to, zda ještě nevypršela třicetidenní lhůta po podání obžaloby.

Lhůta tří měsíců je obecně maximální lhůtou, nejpozději den po uplynutí tří měsíců musí být obviněný propuštěn. Ve skutečnosti se preferuje propuštění před uplynutím této lhůty, a to ihned ve chvíli, kdy možnost koluze odpadne. Soud při svém rozhodování nemá k dispozici pětidenní lhůtu po uplynutí tří měsíců tak, jak ji zákon poskytuje státnímu zástupci při rozhodování o vazbě útekové a předstížené.

Pro povinnost pustit obviněného po uplynutí lhůty na svobodu není rozhodné, zda se jednalo o vazbu v přípravném řízení či v řízení před soudem.²⁰⁶

4.7.5. K právu být slyšen před rozhodnutím o dalším trvání vazby či při přezkoumávání důvodů vazby

Sporná situace nastává v souvislosti s otázkou, zda má obviněný právo na to, aby byl slyšen při rozhodování o dalším trvání vazby či při přezkoumávání důvodů vazby na základě jeho žádosti o propuštění či v řízení o stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby. Trestní řád toto právo nezakotvuje, můžeme zde nalézt pouze právo na výslech obviněného před rozhodnutím o vzetí do vazby.²⁰⁷

O této otázce se dlouhodobě vedou diskuze. Je nutné si uvědomit, že vyřešení této otázky má pro obviněného zásadní význam, a to proto, že pokud bychom výslech obviněného před rozhodnutím o prodloužení vazby uznali za obligatorní náležitost

²⁰⁵ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 493.

²⁰⁶ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 287.

řízení o dalším trvání vazby, pak by jeho absence byla podstatnou vadou řízení, která by ve svém důsledku vedla ke zrušení rozhodnutí o ponechání ve vazbě a k jeho propuštění na svobodu.

Základ těchto diskuzí je třeba hledat v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, kde jsou procesní záruky rozhodnutí o vazbě stanoveny v čl. 5 odst. 3 a 4, přičemž čl. 5 odst. 3 se vztahuje na rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby a čl. 5 odst. 4 se naopak vztahuje na rozhodování o dalším trvání vazby a přezkoumávání důvodů vazby. Dle posledně zmíněného článku má každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jinak, právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud provedl kontrolu dodržování hmotněprávních podmínek nezbytných pro zákonnost zbavení svobody. Evropský soud pro lidská práva se touto otázkou zabýval v případě *Assenov vs. Bulharsko*²⁰⁸. Pan Assenov byl obviněn z několika loupeží a krádeží a byl vzat do vazby. Několikrát podal žádost o propuštění na svobodu, tyto byly ovšem všechny v neveřejném zasedání soudcem okresního soudu zamítnuty. Pan Assenov podal proti tomuto postupu stížnost k ESLP, který po přezkoumání celého případu došel k závěru, že zamítnutí žádosti o propuštění v neveřejném zasedání bez osobního výslechu bylo porušením Úmluvy, konkrétně jejího ustanovení čl. 5 odst. 4.

Zajímavostí je i další rozhodnutí ESLP ve věci *Grazin vs. Litva*, kde si obviněný podal odvolání proti rozhodnutí o vzetí do vazby k nadřízenému soudu, který o odvolání rozhodoval bez účasti obviněného či jeho obhájce v neveřejném zasedání. I zde ESLP zkonstatoval porušení stejného článku Úmluvy s vysvětlením, že Úmluva nevyžaduje, aby se rozhodovalo ve dvou stupních, ale pokud takové rozhodování vnitrostátní právo umožňuje, musí být obviněnému přiznána stejná práva při rozhodování o opravném prostředku jako při rozhodování v prvním stupni.

Evropský soud pro lidská práva má za to, že by rozhodnutí tak zásadní povahy jako rozhodnutí o vzetí do vazby či rozhodnutí o prodloužení vazby mělo vyhovět základním požadavkům spravedlivého procesu, proto je na řízení o přezkoumávání dalšího trvání vazby nutné vztáhnout všechny požadavky, které musí splňovat rozhodnutí o vzetí do vazby. ESLP dále konstatoval, že čl. 5 odst. 4 Úmluvy se vztahuje

²⁰⁸ Viz Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Assenov vs. Bulharsko*, 1998.

na všechna rozhodování o dalším trvání vazby kromě rozhodnutí o vzetí do vazby v prvním stupni, a to bez ohledu na to, zda se rozhoduje na návrh či z moci úřední.²⁰⁹

V našich podmínkách se bude tedy jednat o:

- rozhodování soudu o stížnosti obviněného proti usnesení o vzetí do vazby
- rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění
- rozhodování soudu o stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby
- rozhodování soudu o dalším trvání vazby z moci úřední²¹⁰

Dle ESLP je tedy čl. 5 odst. 4 základní zárukou spravedlnosti, jejíž součástí je právo obviněného na osobní přítomnost při jednání soudu, kde má právo být slyšen jakožto procesní strana. Soud rozhodující o vazbě je tedy povinen nařídit ústní jednání, kde bude mít obviněný možnost se vyjádřit. V žádném případě nelze toto nahradit prostřednictvím písemného podání.

Ústavní soud se k tomuto tématu vyjádřil například v případě, kdy rozhodoval o ústavní stížnosti cizince, který byl vzat do vazby, a který ve své žádosti o propuštění z vazby požadoval, aby se mohl ke zbavení svobody vyjádřit při osobním slyšení na soudě, což mu nebylo umožněno. Ve své stížnosti se dovolával aplikace čl. 5 odst. 4 Úmluvy a judikatury ESLP. Ústavní soud jeho stížnost zamítl s odůvodněním, že: „Dle § 232 odst. 1 tr. ř. rozhoduje soud ve veřejném zasedání tam, kde je tak výslovně stanoveno. Pro rozhodování soudu o ponechání obviněného ve vazbě zákon nepředepisuje konání veřejného zasedání, proto jej nelze dovozovat ani analogií. Odkaz na judikaturu ESLP není případný, neboť skutková i právní situace je zde odlišná.“²¹¹

Již o rok později však Ústavní soud ve svém dalším rozhodnutí²¹² uvedl, že právo obviněného na slyšení v řízení, v němž je posuzována zákonnost dalšího trvání vazby, patří mezi základní institucionální záruky zákonnosti řízení o dalším omezování osobní svobody. V případě, že by slyšení umožněno nebylo, dochází k nepřípustnému omezení svobody.

²⁰⁹ Viz Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Grazin v. Litva*, 1999.

²¹⁰ HERZEG, J. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie* 2005, č. 10, s. 15-19.

²¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2003, sp. zn. I. ÚS. 53/03.

²¹² Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02.

Ústavní soud konstatoval, že se jedná o protiústavní stav, který je v rozporu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy, a že tento stav bude změněn, aniž by ovšem stanovil způsob, kterým bude realizováno právo obviněného na osobní slyšení.²¹³

V konečném důsledku došlo k tomu, že se s tímto problémem vypořádaly jednotlivé soudy různě. Například Vrchní soud v Praze považuje předchozí výslech obviněného za obligatorní náležitost výše zmíněných rozhodnutí. Naopak Krajský soud v Plzni došel ke zcela opačnému závěru, a tedy nepovažuje rozhodnutí bez umožnění osobního slyšení za podstatnou vadu řízení.²¹⁴

V jednom z dalších rozhodnutí²¹⁵ se Ústavní soud touto otázkou zabýval v případech, kdy stěžovatel poukazoval na fakt, že nebyl při rozhodování o jeho žádosti osobně vyslechnut, ač o to žádal. Okolnosti, které uváděl ve svém rozsáhlém písemném projevu, se nijak podstatně nelišily od toho, co obviněný uváděl již v rámci výslechu před vzetím do vazby. Ústavní soud mimo jiné argumentoval zejména tím, že v českém právním řádu existuje řada jiných prostředků na ochranu práv obviněných, a že zavedení obecného práva na osobní slyšení při rozhodování o žádosti o propuštění, kterou si de facto může obviněný podat co čtrnáct dní, by bylo neúměrnou zátěží. Dle Ústavního soudu by právo být slyšen mělo být realizováno vždy, pokud může mít na rozhodnutí o žádosti zásadní význam, zejména tedy uvádí-li obviněný nové skutečnosti.²¹⁶ V souvislosti s tímto rozhodnutím lze říci, že Ústavní soud vázal právo být slyšen na určitou kvalifikovanou žádost.

Osobně shledávám tuto problematiku velice složitou. Podle mého názoru je nutné vycházet z čl. 10 Ústavy, který stanovuje přednost mezinárodních smluv před právním předpisem vnitrostátním, tedy mimo jiné i přednost Úmluvy před trestním řádem. Proto je třeba postupovat v souladu s jejím zněním a dále v souladu s judikaturou ESLP, která má tzv. interpretační závaznost.²¹⁷ Proto nelze dle mého názoru vázat osobní slyšení na určitou kvalifikovanou žádost, ale toto musí být nezadatelným právem každého obviněného. Právní úprava trestního řádu neposkytuje pro osobní slyšení oporu, ba naopak velice problematicky v § 232 tr. ř. stanovuje, že ve

²¹³ HERZEG, J. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie* 2005, č. 10, s. 15-19.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 596/04.

²¹⁶ Usnesení Ústavního soudu svazek 32, usnesení č. 36 Sb. n. a. u.

²¹⁷ Povinnost států respektovat Úmluvu tak, jak je interpretována ESLP.

veřejném zasedání se rozhoduje pouze tam, kde je tak výslovně stanoveno, což u přezkoumání dalšího trvání vazby stanoveno není. Proto je třeba na základě čl. 10 užít pouze Úmluvy s tím, že ustanovení trestního řádu se neruší, jen se neužije. Do budoucna bude dle mého názoru nutné provést legislativní změny a zavést výslovně právo obviněného na osobní slyšení do trestního řádu.

4.8. Trvání vazby

Listina základních práv a svobod v čl. 8 odst. 5 říká, že: „nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem.“ Tento článek je tedy odkazem na úpravu trestního řádu, který jednak stanovuje maximální dobu trvání vazby a respektuje zásadu vazby jen na dobu nezbytně nutnou a zásadu rychlosti řízení.

Pro oblast trestního soudnictví ve vazebních věcech je za maximální přiměřenou lhůtu potřeba pokládat lhůtu čtyř let,²¹⁸ tedy lhůtu, která je níže stanovena jako vůbec maximální možná doba trvání vazby.²¹⁹ Ústavní soud charakterizuje tuto zákonnou lhůtu tak, že se jedná o nepřekročitelný časový limit směřující vůči státu, který v takto určené době musí být schopen, svými orgány k tomuto povolanými, vykonat spravedlnost nebo obviněného propustit.²²⁰

V § 71 odst. 8 písm. a) až d) tr. ř. jsou stanoveny nejvyšší přípustné doby trvání vazby. Tyto lhůty korespondují se společenskou nebezpečností a závažností jednání, pro které je obviněný stíhán. Každá ze lhůt má propadný charakter a jejich marným uplynutím vzniká povinnost propuštění na svobodu. Rozhodování o dalším trvání vazby je možné vždy jen za zachování maximální možné délky vazby a zároveň za respektování rozdělení této doby mezi stádium přípravného řízení a stádium projednání věci před soudem. Jakékoli přesuny zbylé doby možného vazebního držení jsou vyloučeny, protože vždy budou v neprospěch obviněného.²²¹

Z celkové maximální doby připadají dvě třetiny na řízení před soudem a jedna třetina na přípravné řízení. V důsledku toho může vazba v přípravném řízení trvat

²¹⁸ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 32.

²¹⁹ Výjimka stanovená § 71a, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů, která je popsána níže.

²²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96.

²²¹ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 510.

maximálně 4, 8, 12 a 16 měsíců a v řízení před soudem pak dvojnásobek.²²² Tento poměr vychází z představy o rozdělení celkové doby trvání jednotlivých stádií trestního řízení.

V případě, že již byla maximální možná délka vazby vyčerpána, nelze obviněného vzít v téže věci do vazby, a to ani v případě, že by některý z vazebních důvodů trval. Přičemž pro stanovení celkové doby je rozhodná právní kvalifikace činu, která přichází v úvahu v době rozhodování o vazbě.²²³

Lhůty, po něž lze vazbu maximálně aplikovat, počínají běžet ode dne, kdy došlo zadržení či zatčení obviněného, anebo nedošlo-li k takovému jednání, pak ode dne, kdy došlo na základě rozhodnutí o vzetí do vazby k omezení osobní svobody obviněného.²²⁴

Do lhůt trvání vazby, a to i z hlediska maximální přípustné délky je třeba započítat veškerá omezení osobní svobody obviněného v téže trestní věci, bez ohledu na to, zda vyústila v jeho vzetí do vazby či nikoliv.²²⁵

Specifická situace nastane při vrácení věci státnímu zástupci k došetření, kdy se trestní věc vrací ze stadia řízení před soudem do přípravného řízení. Dnešní úprava hovoří jasně, pokud stanovuje, že běh lhůty v přípravném řízení pokračuje ode dne doručení spisu státnímu zástupci.²²⁶ V případě, že by již dříve byla maximální doba trvání vazby v přípravném řízení vyčerpána, nelze po vrácení věci do přípravného řízení obviněného nadále vazebně zadržovat. Pro určení, zda doba vazby obviněného nepřesáhla maximální možnou dobu, je nutné připočítat veškerou dobu dosud strávenou ve vazbě v přípravném řízení.²²⁷

Otázkou pak zůstává, zdali fakt, že v přípravném řízení nastala taková pochybení, že věc musela být vrácena státnímu zástupci k došetření, může odůvodňovat další prodloužení vazby, neboť se vlastně jedná o chybu na straně státu, na kterou doplácí obviněný.²²⁸

²²² JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 284.

²²³ Rozhodnutí č. 16/2003 Sb. rozh. tr.

²²⁴ Viz § 71 odst. 10, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²²⁵ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 285.

²²⁶ Viz § 71 odst. 10 věta druhá, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²²⁷ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 518.

²²⁸ Viz úprava v čl. 38 odst. 2, Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších právních předpisů, která stanovuje právo každého na projednání věci bez zbytečných průtahů.

Dle § 71 odst. 8 písm. a) tr. ř. je maximální možná doba vazby v trestním řízení jeden rok, a to u trestních stíhání, o nichž je příslušný jednat samosoudce. Nezáleží tedy na tom, zda ve skutečnosti o nich samosoudce jedná, ale na tom, zda naplňují podmínku pro rozhodování věci před samosoudcem, stanovenou v § 314a tr. ř. Bude se tedy dle zmíněného paragrafu jednat o takové trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let.

Druhou skupinou, kde je maximální doba trvání vazby rovna dvěma letem, budou dle § 71 odst. 8 písm. B) tr. ř. trestné činy, o nichž je v prvním stupni příslušný konat řízení senát okresního či krajského soudu, přičemž je nesmí jednat o následující dva případy pod písm. c) a d). Ze zmíněných případů plyne, že se bude muset jednat pouze o ty trestné činy, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí pod deset let.

V § 71 odst. 8 písm. c) tr. ř. stanovuje maximální dobu na tři roky u zvlášť závažných zločinů²²⁹, nejde-li o ty, na něž se vztahuje úprava pod písm. d). Zvlášť závažným zločinem je takový úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.²³⁰

Maximálně čtyři roky může vazba trvat v posledním případě uvedeném ve výše zmíněném paragrafu pod písmenem d), což jsou takové zločiny, za které lze dle trestního zákoníku uložit výjimečný trest odnětí svobody. V souvislosti s novým trestním zákoníkem došlo ke zvýšení trestní sazby u výjimečného trestu²³¹, jehož hranice trestní sazby se pohybuje od 20 do 30 let nepodmíněného odnětí svobody nebo trest odnětí svobody na doživotí.²³²

Po uplynutí výše zmíněných lhůt musí být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu, a to nejpozději v den následující po dni, v němž lhůta uplynula, pokud se tak již nestalo dříve.²³³

Výjimku z maximálně přípustných lhůt pro trvání vazby tvoří § 71a tr. ř., který stanovuje, že lhůty pro trvání vazby v § 71 odst. 8 a odst. 9 tr. ř. neplatí, a to až do

²²⁹ Do 31. 12. 2009 hovořil trestní řád o zvlášť závažných trestných činech. Novela trestního řádu zavedla označení zločin v souvislosti s novým z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²³⁰ Viz § 14 odst. 3 za středníkem, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²³¹ Viz. § 54, §55 - §59, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²³² Dle právní úpravy účinné do 31. 12. 2009 byla výše výjimečného trestu stanovena v rozpětí od 15 do 25 let.

²³³ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 510.

nařízení výkonu uloženého trestu odnětí svobody. Toto je ovšem podmíněno třemi podmínkami, kdy první z nich je vyhlášení odsuzujícího rozsudku, druhou podmínkou je, že tento rozsudek odsuzuje obviněného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, a to za zvlášť závažný zločin (třetí podmínka). Z důvodové zprávy k novele č. 283/2004 Sb. je patrné, že účelem tohoto nového ustanovení je ochrana společnosti před recidivou a dále i zajištění potrestání pachatele, který by již pro jistotu trestu nepodmíněného odnětí svobody, mohl po propuštění z vazby před nástupem do výkonu trestu uprchnout a stát se tak pro výkon trestu nedosažitelný. Z tohoto důvodu obviněný z vazby nebude propuštěn ani v případě, že v mezidobí uplynula celková doba trvání vazby.²³⁴ Jiná situace by nastala, pokud by později došlo ke zrušení odsuzujícího rozsudku v souvislosti s řízením o opravném prostředku a věc by byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání, bylo by nutné současně obviněného propustit na svobodu, neboť by odpadla jedna z podmínek pro použití § 71a tr. ř. Pokud by ovšem odvolací soud ihned znovu rozhodl odsuzujícím rozsudkem, který by splňoval podmínky uvedené v § 71a tr. ř., nebyl by důvod pro propuštění obviněného. Použití tohoto ustanovení je vyloučeno v trestním řízení ve věcech mladistvých, neboť vazební lhůty jsou vymezeny v § 47 odst. 1 ZSM, a to zcela odlišně od trestního řádu, což je důvodem pro jeho vyloučení.

Jak již bylo zmíněno, specifická lhůta je stanovena pro vazbu koluzní, která je tříměsíční, pokud tedy ještě nedošlo ke koluznímu jednání. Tato lhůta se nedělí poměrně na přípravné řízení a řízení před soudem, ale je pro obě stádia společná.

Při souběhu trestných činů, je pro určení maximální možné doby trvání vazby rozhodný čin nejprísněji trestný, váže-li se k tomuto činu vazební důvod. V případě vyloučení této věci k samostatnému řízení, v němž byla skončena, bude se nadále postupovat dle maximální limitu zbylého trestného činu za podmínky existence vazebního důvodu. Pokud by například byla překročena maximální přípustná délka vazby v některém stadiu řízení, není možné toto zhojit spojením věcí. Takového obviněného by bylo nutné neprodleně propustit na svobodu. Rozhodující však vždy

²³⁴ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 547.

bude, kdy k takovému spojení došlo, zda před²³⁵ či po uplynutí maximální doby vazby.²³⁶

V případě, že v průběhu přípravného řízení nebo řízení před soudem vyjde najevo, že skutek, pro nějž se trestní stíhání vede, je jiným trestným činem, a délka vykonané vazby přesáhla dobu vymezenou trestním řádem pro takový trestný čin, pak za respektování rozlišení doby v přípravném řízení a v řízení před soudem, musí být z vazby propuštěn na svobodu, a to nejpozději do patnácti dnů ode dne, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace skutku. Propuštěn musí být nehledě na fakt, že vazební důvod trvá.²³⁷ Vyplyne-li změna právní kvalifikace ze zákona, potom musí být obviněný propuštěn na svobodu ihned.²³⁸

V rámci své stáže jsem se setkala s případem, kdy pachatel trestného činu podvodu dle §250 odst. 3 písm. b) trestního zákona²³⁹ byl vzat do útěkové vazby, a to pro obavu, že se ze strachu před hrozícím trestem bude skrývat. V průběhu vyšetřování pak vyšlo najevo, že se nejedná o majetkovou škodu velkého rozsahu, protože důkazními prostředky se podařilo prokázat pouze škodu nikoli malou a žádné další důkazní prostředky již soud neměl k dispozici. V tomto případě bylo namíste obviněného ihned z vazby propustit a nevyčkávat patnácti dnů po změně právní kvalifikace.

V souvislosti s tématem trvání vazby je nutné upozornit na určité odchylky stanovené zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, kde je trvání vazby upraveno v § 47 odst. 1. Vazba v řízení ve věcech mladistvých nesmí trvat déle než dva měsíce, a jde-li o zvlášť závažné provinění, nesmí trvat déle než šest měsíců. Po uplynutí této doby může být vazba výjimečně prodloužena až o další dva měsíce a v řízení o zvlášť závažném provinění až o dalších šest měsíců, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. K takovému prodloužení může dojít pouze jednou v přípravném řízení

²³⁵ Při spojení řízení o více trestných činech před uplynutím maximální doby se řídí její délka činem nejpřísněji trestným.

²³⁶ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 512.

²³⁷ Viz § 71 odst. 9, z. č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²³⁸ VANTUCH, P. Trvání vazby. *Právní rádce*, 2003, č. 7, s. 57-64.

²³⁹ Jedná se o úpravu platnou do 31. 12. 2009, z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších právních předpisů.

a jednou v řízení před soudem pro mládež. V případě, že dojde k prodloužení, může vazba mladistvého trvat při zvlášť závažném provinění maximálně osmáct měsíců a v ostatních případech šest měsíců. Je s podivem, že úprava zákona o soudnictví ve věcech mládeže nerozlišuje po vzoru trestního řádu (§ 71 odst. 8 písm. c) a písm. d)) možné delší trvání vazby u zvlášť závažných provinění²⁴⁰, za něž lze uložit výjimečný trest a jejichž vyšetřování může být velice obtížné a časově náročné. Osobně bych speciální úpravu trvání vazby pro tento typ provinění shledala jako vhodný, zejména pro poskytnutí možnosti vazbu prodloužit nad rámec § 47 odst. 1 z. o soudnictví ve věcech mládeže. Problematická situace může nastat v případě koluzní vazby, kdy, vycházíme-li z faktu, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže je lex specialis v poměru k trestnímu řádu, má přednost úprava speciální.²⁴¹ Z tohoto plyne, že i v případě koluzní vazby bude maximální doba trvání vazby v přípravném řízení dva měsíce. Nepříjemná situace nastává v případě aplikace zásady lex specialis derogat legi generali u koluzní vazby pro zvlášť závažná provinění, protože pak by doslovnou aplikací i zde koluzní vazba mohla trvat v přípravném řízení šest měsíců, což by stavělo mladistvého do situace méně výhodné než dospělého obviněného. V této otázce se ztotožňuji s názorem²⁴², že takovéto automatické užití výše uvedeného pravidla je nutné vyloučit a je třeba vykládat oba předpisy ve vzájemném souladu, a proto i v řízení proti mladistvému může koluzní vazba trvat maximálně tři měsíce, nebude-li u něj možno dovodit zpřísněný důvod vazby dle § 71 odst. 2 tr. ř.

Závěrem je třeba si uvědomit, že jinak vnímají skutečnost běhu vazebních lhůt a nezbytnost doby strávené ve vazbě obvinění, kteří jsou přesvědčeni, že každý den, kdy jsou ve vazbě, by měl být orgány činnými v trestním řízení využít k provádění procesních úkonů v jejich věci. Bývají často dosti rozhořčeni faktem, že se jejich věci orgány činné v trestním řízení zabývají třeba jen jednou týdně. Těmto obviněným je velmi složité argumentovat rozsáhlým nápadem trestních věcí a zaneprázdněností orgánů činných v trestním řízení.

²⁴⁰ Viz § 31 odst. 3, z. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁴¹ Viz. § 291, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁴² RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 555.

4.9. Nahrazení vazby jiným opatřením

Vazbu lze považovat za opodstatněnou pouze tehdy, pokud se jeví být opatřením nezbytným. Vzhledem k tomu, že se jedná o opatření fakultativní a subsidiární, jsou orgány rozhodující o vazbě jak při rozhodování o vzetí do vazby, tak i při již existujícím vazebním držení, povinny zkoumat, zda vazbu nelze nahradit jiným procesním opatřením.²⁴³

Taková opatření upravuje trestní řád a umožňuje jimi při zjištění či existenci vazebních důvodů vazbu nahradit a obviněného ponechat na svobodě nebo jej z vazby propustit. V současné době existují čtyři procesní prostředky, které mohou vazbu nahradit. Jedná se o záruku za další chování obviněného, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka a peněžitou záruku. Vždy je nutné, aby zde byly okolnosti odůvodňující vzetí obviněného do vazby, protože pokud by skutečnost, že jsou dány důvody vazby, neexistovala, nebylo by co nahrazovat.²⁴⁴

V řízení ve věcech mladistvých hrají opatření, jimiž lze vazbu nahradit klíčovou roli, protože jak již bylo řečeno výše, zde by se více než kde jinde mělo zvážit, zda je vazba opravdu nutným opatřením, kterému se nedá předejít. I pro řízení ve věcech mladistvých se uplatní výše zmíněná opatření a lze navíc užít i institutu uvedeného v § 49 ZSM a to umístění do péče důvěryhodné osoby.

Pokud zde existují vazební důvody, ale účelu vazby lze dosáhnout jinak, tedy některým z prostředků nahrazujících vazbu, nesmí být obviněný do vazby vzat. Jedná se totiž o jakési „negativní předpoklady vazby,“ jejichž existence a možné užití v konkrétním případě vylučuje možnost vzetí do vazby. To vlastně znamená, že orgány rozhodující o vazbě musí z úřední povinnosti i bez návrhu zkoumat, zda není možno účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. V případě, že vzhledem k okolnostem případu, povaze trestné činnosti, osobě obviněného a obsahu možného nahrazovacího opatření, bude přijetí opatření nahrazujícího vazbu dostatečnou zárukou, nemůže orgán o vazbě rozhodnout.²⁴⁵

²⁴³ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008, s. 287.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 522.

Jednotlivá opatření lze užít samostatně nebo je lze kombinovat. Nahradit jiným opatřením nelze vazbu koluzní, protože by to odporovalo jejímu smyslu. V případě, že je obviněný ve vazbě kromě koluzních důvodů i pro jiný důvod, tedy dle § 67 písm. a) či písm. c) tr. ř., a důvod koluzní vazby odpadl, pak lze uvažovat o náhradě vazby jiným opatřením.

Opatření nahrazující vazbu lze užít jak v řízení přípravném, tak v řízení před soudem. V přípravném řízení v případě, že obviněný byl již do vazby vzat, může o přijetí některého z nahrazujících prostředků rozhodnout státní zástupce za současného propuštění obviněného na svobodu. Odlišná situace nastane, pokud obviněný do vazby ještě vůbec nebyl vzat. V takovém případě nemůže o nahrazení vazby rozhodnout státní zástupce, ale je povinen podat návrh na vzetí do vazby s případným údajem o tom, že vazbu lze nahradit některým z opatření.²⁴⁶ Důvodem, proč státní zástupce nemůže před vzetím obviněného do vazby rozhodnout o nahrazení vazby jiným opatřením, je fakt, že pokud by tak učinil, rozhodoval by vlastně o vzetí do vazby za současného přijetí náhrady jiným opatřením a porušil by tak základní zákonné ustanovení § 86 odst. 1 věty druhé tr. ř., které stanovuje, že vzít do vazby je oprávněn toliko soudce a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soud.

Podobná situace nastane, rozhoduje-li v přípravném řízení státní zástupce o žádosti o propuštění na svobodu se současným nahrazením, které navrhl obviněný. Tomuto může státní zástupce buď vyhovět a v případě, že tak neučiní, postupuje podle § 73b odst. 3 tr. ř., tedy předloží žádost do pěti pracovních dnů od doručení soudu k rozhodnutí.

O přijetí opatření nahrazujícího vazbu se rozhoduje vždy usnesením, které má povahu rozhodnutí o vazbě. Proti usnesení je přípustná stížnost, o níž v přípravném řízení rozhodne soud a v řízení před soudem pak nadřízený soud. Tato stížnost nemá odkladný účinek.

Neplní-li obviněný povinnosti uložené v souvislosti s některým opatřením nahrazujícím vazbu, pak v přípravném řízení podá státní zástupce návrh na vzetí do vazby a v řízení před soudem rozhodne o vzetí do vazby soud i bez tohoto návrhu.

²⁴⁶ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 524.

4.9.1. Nahrazení vazby zárukou

Záruku může poskytnout jednak zájmové sdružení občanů²⁴⁷ uvedené v § 3 odst. 1 tr. ř. nebo i důvěryhodná osoba²⁴⁸, která je schopna příznivě ovlivňovat chování obviněného. Tyto subjekty musí nabídnout jednak převzetí záruky za další chování obviněného a dále i převzetí záruky za to, že se obviněný dostaví na vyzvání k soudu, státnímu zástupci či k policejnímu orgánu, a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu. Rozhodující bude, zda orgán rozhodující o vazbě považuje tuto záruku za dostatečnou vzhledem k osobě obviněného a povaze projednávaného případu a zda ji přijme.²⁴⁹

Za důvěryhodnou osobu nemůže být považován obhájce obviněného v konkrétní věci, a to pro specifický vztah k obviněnému daný poskytováním právní pomoci. Ze vztahu mezi obhájcem a obviněným vyplývá jistá nesvoboda a závislost na pokynech svého klienta, která může v konkrétních situacích být překážkou pro příznivé ovlivňování chování obviněného.²⁵⁰

Nabízená záruka vždy musí obsahovat konkrétní výčet opatření, jež hodlá subjekt, který se za chování obviněného zaručuje, přijmout, aby výše zmíněné chování obviněného zajistil.²⁵¹

V souladu s § 73 odst. 2 tr. ř. seznámí soud a v přípravném řízení státní zástupce toho, kdo nabízí záruku za další chování obviněného a splňuje výše stanovené podmínky, s podstatou obvinění a skutečnostmi, ve kterých je shledáván důvod vazby.

Podmínky pro nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného podle § 73 odst. 1 tr. ř. nebudou zpravidla splněny u nabídky rodičů mladistvého, kteří měli s jeho výchovou vážné problémy, které mimo jiné vyústily ve spáchání posuzované trestné činnosti.²⁵²

Praktickým příkladem nahrazení vazby zárukou byl případ mladistvého, který byl vzat do vazby na základě § 67 písm. a), písm. c) tr. ř. pro obvinění z

²⁴⁷ Bude se jednat například o různé odborové organizace, občanská sdružení, církve či náboženské společnosti.

²⁴⁸ Důvěryhodná osoba je například rodič, vychovatel, ředitel školy apod.

²⁴⁹ Viz § 73 odst. písm. a), z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁵⁰ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 5. 1997, sp. zn. 8 To 203/1997.

²⁵¹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 528.

²⁵² Viz Rozhodnutí č. 51/1995 Sb. rozh. tr.

pokusu trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 odst. 2 písm. b) trestního zákona²⁵³, a který byl, k mému překvapení, z vazby po dvou měsících propuštěn mj. na základě záruky, kterou poskytly hned tři na sobě nezávislé subjekty. Prvním, kdo záruku poskytl, byl Sbor dobrovolných hasičů z obce, v níž měl obviněný bydliště, který je zájmovou organizací podle § 3 odst. 1 tr. ř. Důležitou byla i záruka poskytnutá ředitelem učiliště, kam obviněný docházel. Jako poslední nabídli záruku i rodiče obviněného, kteří víceméně poskytnutí záruk od ostatních subjektů zařídili. Výchova rodiči mladistvého byla soudem shledána jako bezproblémová, stejně jako vztahy v rodině, proto nebylo možné říci, že výchova či neshody v rodině by vyústily ke spáchání tohoto trestného činu. Dalším užitým institutem v tomto případě bylo i výše zmíněné umístění mladistvého do péče důvěryhodné osoby, realizované prostřednictvím starostky obce, ve které obviněný bydlel, která v nabídce, že přijme mladistvého do své péče, uvedla, že ve svém domě zřídí k tomuto účelu samostatný pokoj, kde může obviněný po dobu vyšetřování bydlet, aby byl pod její přímou kontrolou. Důležitou okolností případu byl fakt, že chlapec se k činu v časovém období jednoho týdne od jeho spáchání přiznal a se svým otcem se přišel sám nahlásit na Policii ČR. I přesto se z mého pohledu jednalo o pachatele nebezpečného, u nějž jsem si spíše než vyšetřování na svobodě, uměla představit právě aplikaci vazby.

4.9.2. Nahrazení vazby písemným slibem

Nahrazení vazby písemným slibem přichází do úvahy tehdy, pokud dá obviněný písemný slib, že povede řádný život a zejména se nebude dopouštět trestné činnosti. Dále se slibem musí zavázat, že se dostaví na vyzvání k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, a že splní povinnosti a dodrží omezení, která mu budou uložena.

Tento slib musí dát obviněný sám a v písemné formě, není možné, aby jej za něj podepsala jiná osoba, například rodič či obhájce. Slib může mít povahu samostatného podání nebo může být součástí například žádosti o propuštění na svobodu.²⁵⁴

²⁵³ Viz úprava účinná do 31. 12. 2009, z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁵⁴ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 528.

V praxi přichází v úvahu, že obviněný složí slib již při rozhodování o vzetí do vazby, a pokud toto soudce akceptuje, do vazební věznice se vůbec nedostane. Toto je jistou výhodou oproti záruce zmíněné výše, protože ta se s ohledem na 24 hodinovou lhůtu pro rozhodnutí soudu o vzetí do vazby většinou nestihne realizovat (ač to není vyloučené) a bývá tak navrhována až po určité době, co obviněný stráví ve vazbě.

V souvislosti s přijetím slibu lze obviněnému uložit určité povinnosti nebo omezení. Povinnosti mají charakter příkazu a může se jednat například o povinnost předem oznámit změnu bydliště. Omezení mají charakter zákazu, kterým může být například zákaz požívání alkoholických nápojů či zákaz navštěvování nočních podniků.

4.9.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Tento institut byl do trestního řádu vložen až novelou č. 265/2001 Sb. a je upraven nejen v § 73 odst. 1 písm. c) a odst. 3, ale i v § 27b odst. 1 písm. a) trestního řádu. Tato úprava navazuje na zákon o Probační a mediační službě.²⁵⁵

Při rozhodování o možnosti nahrazení vazby dohledem musí rozhodující orgán vzít ohled na osobu obviněného a na povahu projednávaného případu. V případě, že je dohled vysloven, je obviněný povinen plnit povinnosti stanovené v § 73 odst. 3 tr. ř., tedy dostavit se ve stanovených lhůtách k probačnímu úředníkovi a měnit místo pobytu jen s jeho souhlasem. Dále je povinen podrobit se omezením, která byla stanovena ve výroku rozhodnutí, které mají za úkol zabezpečit, aby se nedopustil další trestné činnosti a nemařil průběh vyšetřování. Tato omezení na rozdíl od výše zmíněných povinností musí být zmíněna ve výroku rozhodnutí a mohou trvat maximálně po dobu trvání důvodů vazby, což je třeba v odůvodnění rozhodnutí výslovně vyjádřit.²⁵⁶

Účelem dohledu je sledování a kontrola chování obviněného, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti, a dále odborné vedení a pomoc obviněnému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.

V trestním řízení vedeném proti mladistvému, se včasný dohled probačního úředníka jeví jako velice přiléhavé opatření, které má mladistvému dopomoci k získání objektivního pohledu na svůj čin, uvědomit si jeho následky a přijmout za něj

²⁵⁵ Z. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

²⁵⁶ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 530.

odpovědnost. Včasnost takové intervence probačního úředníka hraje zásadní roli, protože může mladistvému pomoci v tomto kritickém období, a pokusit se jej naučit řádným sociálním návykům a předcházet tím opakovanému páčání trestné činnosti.

4.9.4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou

Účelem peněžitě záruky je výlučně nahrazení vazby, přičemž v ní nelze hledat jinou funkci, spočívající například ve vztahu k trestu či nároku na náhradu škody. Peněžitá záruka působí na vůli obviněného, aby se vyhnul určitému jednání, naopak vazba na něj působí tak, že mu toto jednání fyzicky znemožňuje. Působení na vůli obviněného představou citelné majetkové ztráty se jeví jako podstatně efektivnější než předchozí tři způsoby nahrazení vazby.²⁵⁷

Zákonná úprava v § 73a odst. 1 tr. ř. stanovuje, že pokud je dán důvod vazby spočívající v § 67 písm. a) nebo c) tr. ř., může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo jej pustit na svobodu, jestliže přijme peněžitou záruku, jejíž výši určil. Toto nelze realizovat, je-li obviněný stíhán pro některý z trestných činů taxativně vypočtených v tomto ustanovení.²⁵⁸ Peněžitou záruku může složit jak obviněný, tak jiná osoba s jeho souhlasem, která musí být před složením seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, pro něž je shledáván důvod vazby. Souhlas musí mít písemnou formu anebo musí být učiněn ústně do protokolu. Udělit jej může výhradně obviněný, a to i pokud se jedná o mladistvého nebo o osobu zbavenou způsobilosti k právním úkonům. Tento souhlas nemůže být nahrazen ani souhlasem obhájce obviněného.²⁵⁹

Orgán rozhodující o vazbě je oprávněn rozhodnout na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžitě záruky, že přijetí peněžitě záruky je přípustné a zároveň určit výši a způsob složení peněžitě záruky. Při určování výše přihlíží jednak k majetkovým poměrům obviněného nebo osoby, která peněžitou záruku skládá a dále i k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Druhou variantou

²⁵⁷ Tamtéž, s. 532.

²⁵⁸ Jedná se například o trestný čin vraždy dle § 140 trestního zákoníku, trestný čin loupeže dle § 173 odst. 4 trestního zákoníku, a dále viz znění § 73a odst. 1, z. č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁵⁹ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 533.

rozhodnutí bude nepřijetí peněžní záruky vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu.²⁶⁰

Výše peněžní záruky je stanovena pouze spodní hranicí, a to částkou od 10.000 Kč. Horní hranice, která dříve činila 1.000.000 Kč, byla zrušena novelou č. 292/1993 Sb. Peněžní částku lze určit pouze v českých korunách a také pouze v nich může být na účet složena.

Při přijetí peněžité záruky dochází vlastně ke dvěma zásadním rozhodnutím. Prvně soud nebo v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o přijetí záruky. Druhým rozhodnutím se pak obviněný pouští na svobodu až poté, co byla příslušná částka složena stanoveným způsobem.²⁶¹ Nejčastěji dojde ke složení na účet uvedený v rozhodnutí, ale nelze vyloučit ani složení v hotovosti na pokladně státního zastupitelství či soudu.²⁶² Proti oběma rozhodnutím je přípustná stížnost, a to včetně stížnosti proti výši peněžní záruky.

V případě, že se obviněný dopustí alespoň některého jednání uvedeného v § 73a odst. 3 tr. ř., rozhodne soud a v přípravném řízení státní zástupce o případnutí peněžité záruky státu. O tomto rozhodne usnesením, které je jedním z rozhodnutí o vazbě, a proti kterému je přípustná stížnost. Novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. byla zavedena povinnost orgánu rozhodujícího o přijetí peněžní záruky upozornit obviněného nebo osobu, která složení peněžité záruky zamýšlí, o důvodech uvedených v § 73a odst. 3 tr. ř., pro něž může peněžítá záruka připadnout státu.²⁶³ Upozornění musí být realizováno před složením peněžité záruky a bude zpravidla součástí usnesení o přijetí peněžité záruky.²⁶⁴

Existuje zde samozřejmě možnost zrušení nebo změny výše peněžité záruky, a to jak na návrh obviněného nebo osoby, která záruku složila nebo i bez návrhu. Změnu nebo zrušení peněžité záruky provede usnesením soud nebo státní zástupce, který v době tohoto rozhodnutí řízení vede. Předpokladem takového rozhodnutí budou důvody předvídané § 73a odst. 4 tr. ř., tedy že pominuly důvody, které k jejímu přijetí

²⁶⁰ Viz § 73a odst. 2 písm. a), b), z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁶¹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 536.

²⁶² VANTUCH, P. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 2003, č. 9, s. 53.

²⁶³ Viz § 73a odst. 6, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁶⁴ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 539.

vedly, například došlo ke změně právní kvalifikace, odpadl důvod vazby apod. Dále došlo-li ke změně okolností rozhodných pro stanovení její výše, tedy připadá v úvahu její zvýšení nebo naopak snížení. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost. Dojde-li ke zrušení či snížení peněžitě záruky, vrátí se peněžní prostředky tomu, kdo je složil. Orgán, který záruku zrušil, vždy přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro vzetí do vazby a pokud by tak shledal, učiní příslušná opatření.

Peněžitá záruka trvá u obviněného odsouzeného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu do doby nástupu k výkonu trestu nebo do zaplacení peněžitého trestu a nákladů trestního řízení. Nezaplatí-li odviněný trest nebo náklady trestního řízení ve stanovené lhůtě, použijí se prostředky z peněžitě záruky k jejich úhradě.²⁶⁵

4.9.5. Nahrazení vazby umístěním do péče důvěryhodné osoby

Nutnými předpoklady tohoto opatření, je ochota, schopnost a písemný závazek důvěryhodné osoby, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý dostaví na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení, jakož i splnění dalších podmínek, které určí soud. K realizaci tohoto opatření je potřeba souhlasu mladistvého se svěřením do péče takové osoby a jeho písemný závazek, že bude výše zmíněné podmínky dodržovat.

V případě, že dojde k porušení stanovených pravidel, pak orgán rozhodující o vazbě na návrh mladistvého, důvěryhodné osoby či bez návrhu, rozhodne jednak o zproštění této důvěryhodné osoby jejího závazku a zároveň svěří mladistvého do péče jiné důvěryhodné osoby, popřípadě užije jiného opatření, kterým se nahrazuje vazba, anebo nelze-li postupovat jinak, vezme mladistvého do vazby.²⁶⁶

4.10. Propuštění z vazby na svobodu

Jak již bylo řečeno výše, vazba je zajišťovacím prostředkem, který nejzávažněji zasahuje do osobní svobody. Proto jsou orgány činné v trestním řízení povinny

²⁶⁵ Viz. § 73a odst. 5, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁶⁶ Viz § 50, z. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších právních předpisů.

vyřizovat vazební věci přednostně a s největším urychlením, a za dodržení pravidla, že vazba může ve všech stádiích trestního řízení trvat jen po dobu nezbytně nutnou.²⁶⁷ Orgány činné v trestním řízení musí na změny skutečností pro vazbu rozhodných reagovat velice pružně, ovšem současně takovým způsobem, aby jejich rozhodnutí měla alespoň minimální předpokládanou kvalitu.²⁶⁸

Za jakých okolností je nutno obviněného propustit na svobodu:

- pominuly důvody vazby (§ 72 odst. 2 písm. a) tr. ř.)
- je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a obviněný se nedopustil jednání v § 68 odst. 3 tr. ř. (§ 72 odst. 2 písm. b) tr. ř.)
- uplynula nejdelší možná doba pro trvání vazby v přípravném řízení či v řízení před soudem (§ 71 odst. 9 tr. ř.)
- změna právní kvalifikace skutku, pro něž bylo zahájeno trestní stíhání, a délka vykonané vazby již přesáhla délku vazby možnou pro nově kvalifikovaný skutek
- přijetí návrhu některého z opatření, které nahrazuje vazbu
- vyhovění žádosti obviněného o propuštění na svobodu
- marné uplynutí lhůty pro rozhodnutí o dalším trvání vazby
- propuštění z vazby nařídil prezident republiky (§ 366 odst. 3 tr. ř.) nebo ministr spravedlnosti (§ 367 písm. a) tr. ř.)

V případě, že se z vazby propouští mladistvý, je možné nařídít dohled probačního úředníka²⁶⁹, který má mladistvému pomoci s návratem do běžného života a jeho nasměrováním na správnou cestu.

²⁶⁷ Viz § 71 odst. 1 a odst. 2, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁶⁸ HANUŠ, L. K rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě dle § 71 tr. ř. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 11, s. 321.

²⁶⁹ Viz § 47 odst. 7, z. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších právních předpisů.

4.11. Započítání vazby a trestu

Nutností, i přes vnější shodné znaky vazby a trestu, je učinit mezi nimi ostrý předěl, který je dán jejich zcela rozdílným účelem. Vazba je jen opatřením procesní povahy, které netrestá a nijak nepredikuje vinu. Vinu může konstatovat pouze odsuzující rozsudek a stanovit za ni adekvátní trest.²⁷⁰

Započtení vazby a trestu je upraveno v § 92 odst. 1, 2 trestního zákoníku a zakotvuje princip, že jak doba strávená ve vazbě v řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pachatele, tak vykonaný trest za týž skutek, se pachateli započítá do nově uloženého trestu, pokud je to vzhledem k druhu trestu možné.

Podmínkou započítání vazby je, aby se jednalo o týž skutek, pro který byla vazba uvalena. Například byl-li pachatel stíhán ve společném řízení pro více skutků, tak se nacházel ve vazbě ve vztahu ke všem těmto skutkům. Vazba se započte celá, i když trest byl uložen jen pro některý skutek.²⁷¹

Není-li započítání vazby možné, je povinností soudu při stanovení druhu trestu a popřípadě jeho výměry, k této skutečnosti přihlídnout.²⁷²

V případě, že byl pachatel pro určitý skutek ve vazbě v cizině, započítá se mu doba strávená ve vazbě do trestu, který tomuto pachateli za stejný skutek uložil soud České Republiky. Pokud toto není možné, přihlídně se k tomuto při stanovování druhu trestu nebo jeho výměry.²⁷³

Procesní stránku započítání vazby a trestu upravuje trestní řád v ustanovení § 334, kdy o započtení rozhodne předseda senátu, a to zpravidla současně s nařízením výkonu trestu. K situaci, kdy bude rozhodnutí o započtení vazby a trestu učiněno odděleně od nařízení výkonu trestu, dojde zpravidla nejčastěji, jestliže výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody nařídí podle § 321 odst. 1 předseda senátu odvolacího soudu po vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu.²⁷⁴ Vazba se započte v rozsahu od okamžiku omezení osobní svobody do dne nařízení výkonu trestu. Vzhledem k tomu, že trestní řád okamžik omezení osobní svobody nespojuje s aplikací

²⁷⁰ MANDÁK, V. Vazba není trest. *Bulletin advokacie*, 1996, č. 9, s. 17.

²⁷¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, Zvláštní část 1.* vydání. Praha: Leges, 2009, s. 420.

²⁷² Viz § 92 odst. 3, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²⁷³ Viz § 93 odst. 2, z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²⁷⁴ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2483.

některého ustanovení trestního řádu, je nutné připustit započítání doby omezení osobní svobody i podle jiného zákona. Takové započítání bude možné za podmínky, že omezení bezprostředně a bez přerušení předcházelo vzetí do vazby a došlo k němu v souvislosti s trestním řízením, v němž bylo následně rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby.²⁷⁵

Zákon proti tomuto rozhodnutí připouští stížnost, které ovšem nepřiznává odkladný účinek.

Do trestu odnětí svobody je třeba započítat i vazbu, která byla obviněným vykonána v odděleně probíhajícím trestním řízení o sbíhajícím se trestném činu, pokud došlo ke spojení takových věcí do společného řízení.²⁷⁶

Zápočet vazby však nelze omezovat pouze na případy, kdy byl obviněnému uložen trest odnětí svobody. Zápočet bude například možný i v případě, že došlo k uložení trestu obecně prospěšných prací, a to v rozsahu, který bude roven přepočtu uložených hodin obecně prospěšných prací tak, jak by došlo k přepočtu hodin na dny nepodmíněného odnětí svobody v případě, že by je odsouzený ve stanovené lhůtě neodpracoval. Trestní řád vylučuje započtení vykonané vazby do trestu pouze v případě, že toto není z povahy uloženého trestu vůbec možné.²⁷⁷

K započtení vazby je příslušný předseda senátu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, děje se tak usnesením v neveřejném zasedání. Podle § 6 odst. 1 písm. g) jednacího řádu soudů²⁷⁸ může předseda soudu pověřit justiční čekatele a soudní tajemníky, aby v trestních věcech samostatně vykonávali také rozhodnutí o zápočtu vazby a trestu.

Zajímavou otázkou bude, zda je možný zápočet v případě omezení osobní svobody orgány Policie ČR v souvislosti dodání odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody. K takové otázce se vyjádřil Nejvyšší soud, když judikoval, že: „Omezení osobní svobody, k němuž dojde při dodání odsouzeného orgány policie do výkonu trestu odnětí svobody na základě opatření předsedy senátu (samosoudce) podle § 321 odst. 3 TrŘ, není součástí vazby ve smyslu § 38 odst. 1 TrZ a § 334 odst. 1 TrŘ, o

²⁷⁵ Např. omezení osobní svobody policejním orgánem podle § 14 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů.

²⁷⁶ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 42/2003.

²⁷⁷ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 4 Tz 33/2007.

²⁷⁸ Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

započítání kterého by musel rozhodovat soud. Jde o omezení osobní svobody obviněného, ke kterému dochází až po nařízení výkonu trestu odnětí svobody. Je třeba je proto považovat přímo za součást výkonu tohoto trestu a určuje i začátek jeho výkonu.“²⁷⁹

²⁷⁹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 17. 10. 1988, sp. zn. Tpj 40/88.

5. Náhrada škody vzniklé v souvislosti s vazbou v trestním řízení

Základem pro náhradu škody je čl. 36 odst. 3 LZPS, podle něhož má každý právo na náhradu škody, která mu byla způsobena nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Stát tedy odpovídá za podmínek stanovených v zákoně za škodu způsobenou při výkonu státní moci, a to nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření nebo nesprávným úředním postupem.²⁸⁰ Náhradu škody za neoprávněně vykonanou vazbu upravuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Tento zákon nahradil dříve platný zákon č. 58/1969 Sb., který bylo třeba nahradit v souvislosti s ústavně politickými změnami v roce 1989. K úpravě v samostatném zákoně namísto začlenění do jednotlivých zákonů bylo přistoupeno z hlediska toho, že se jedná o velmi nežádoucí jevy, kterým je třeba důsledně předcházet a poskytnout komplexní obecný základ pro náhradu škody způsobenou jednáním státu v nejrůznějších formách. Princip náhrady škody je jednou ze záruk, kterými je ovládáno trestní řízení, a která má zaručovat, aby ve vazebním rozhodování nedocházelo k svévolnému uplatňování a prodlužování vazby.²⁸¹

V institutu náhrady škody způsobené veřejnou mocí nelze spatřovat pouze reparaci vzniklé újmy, neboť se v širších souvislostech jedná o prostředek k významnému posílení právní jistoty.

Odpovědnost dle zákona č. 82/1998 Sb. je koncipována velice široce, neboť zákon chrání právní vztahy z mnoha různých právních odvětví. V souvislosti s institutem vazby přichází v úvahu jednak škoda způsobená rozhodnutím o vazbě, škoda způsobená nesprávným úředním postupem a v širším smyslu i odp. za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím. Jedná se o absolutní objektivní odpovědnost za škodu, neboť princip odpovědnosti za zavinění by nebyl přípustný s ohledem na

²⁸⁰ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. Dostupný na <http://www.beck-online.cz/legalis/search-document.seam?type=html&documentId=nnptembqhfpy6c7n5sha33wmvsg433torpxuyk7onvw6zdv15yhe2k7oz4ww33oovpxmzlsmvvg4zk7nvxwg2k7ojxxu2dpmrxhk5dijnvpw4zlc5pw4zltobzgc5topfwv65lsmvsg42lnl5yg643uovygk3i&rowIndex=33&conversationId=273751#selected-node>.

²⁸¹ Viz <http://www.epravo.cz/top/clanky/nahrada-skody-zpusobene-rozhodnutim-o-vazbe-o-trestu-9448.html>

důležitost chráněného zájmu. Stát je ten, kdo je odpovědný za řádný výkon veřejné moci a je tím, kdo musí nést odpovědnost za vzniklou škodu.

Přísnější právní úprava zajišťuje větší možnosti uplatnění práva poškozeného, který je v primárně nevýhodném, podřízeném postavení vůči státu, tedy jinak než je tomu u běžné odpovědnosti za škodu

Zákon č. 82/1998 Sb. odlišuje škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě od obecné škody způsobené rozhodnutím orgánu veřejné moci. Právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě vzniká tehdy, pokud trestní řízení vyústí v zákonem taxativně vymezeným rozhodnutím, bez ohledu na to, zda bylo rozhodnutí o vazbě jako takové nesprávné či nikoli. Důvodem, proč zákon nevyžaduje nezákonnost rozhodnutí, je fakt, v době rozhodování o vazbě nejsou často známy všechny skutečnosti, proto zákonně může být vzat do vazby i ten, jehož trestní věc povede k taxativně vymezeným způsobům ukončení trestního stíhání. Mezi tato rozhodnutí patří zastavení trestního stíhání, postoupení věci jinému orgánu a dále i zproštění obžaloby. Byla-li škoda způsobena jiným rozhodnutím, je nutno postupovat podle ustanovení o nezákonném rozhodnutí, která se vztahují na rozhodnutí učiněná nejen v trestním, ale i civilním či správním řízení.

Náhrada škody se neposkytuje v souvislosti s vazbou v řízení o vydání do ciziny.

Zákon zná i tzv. negativní podmínky nároku na náhradu škody. Obecně nebude možné domáhat se náhrady škody, v následujících, zákonem taxativně vymezených případech:

- obviněný si vazbu zavinil sám,
- zproštění obžaloby či zastavení trestního stíhání jen proto, že obviněný není za spáchaný čin trestně odpovědný,
- obviněnému byla udělena milost, popř. byl trestný čin, pro nějž byl ve vazbě, amnestován,
- v řízení nebylo možno pokračovat, neboť poškozený vzal zpět svůj souhlas s trestním stíháním nebo nedal svůj souhlas k pokračování trestního stíhání,
- trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno a nastaly účinky zastavení,
- trestní stíhání bylo zastaveno v souvislosti s rozhodnutím o narovnání,

- trestní stíhání bylo zastaveno, protože hrozící trest byl zcela bez významu vedle trestu, který byl obviněnému uložen či jej podle očekávání postihne za jiný trestný čin,
- trestní stíhání bylo zastaveno, protože o činu bylo rozhodnuto kárně, kázeňsky či cizozemským orgánem,
- trestní stíhání bylo zastaveno, protože vzhledem k povaze činu, okolnostem a pachateli postačí k dosažení účelu trestního řízení pouhé projednání věci.

Otázkou, která stojí za zmínku je, zda si může obviněný vazbu zavinit sám, a to jednáním, které nastalo ještě před zahájením trestního stíhání. Tuto otázku posuzoval jako věc zásadního právního významu i Nejvyšší soud, když se zabýval dovoláním proti rozhodnutí městského soudu v Praze.²⁸² Pro posouzení, zda si obviněný vazbu zaviniil sám, jsou rozhodné skutečnosti, které byly důvodem pro vzetí obviněného do vazby.²⁸³ Vzhledem k tomu, že zákon č. 82/1996 Sb. v ustanovení § 12 odst. 1 nevyžaduje žádnou formu zavinení, postačí nevědomá nedbalost. Rozhodnutí Nejvyššího soudu doslova říká, že: „Zavinení vzetí do vazby obviněným ve smyslu posledně citovaného ustanovení znamená, že jeho zavinené jednání (alespoň ve formě nevědomé nedbalosti) bylo důvodem k podání a vyhovění návrhu na jeho vzetí do vazby. Není proto z hlediska posledně citovaného ustanovení významné, zda jednání obviněného vyvolalo podezření, že byl spáchán trestný čin, a zda naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, pro který byl stíhán, nýbrž to, zda jeho chování bylo důvodem k obavě zakládající důvod, pro který byl vzat do vazby.“ Dobu jednání zákon nikterak nespecifikuje a tím lze dovodit, že ani neomezuje, a proto situaci, kdy si obviněný zaviniil vazbu jednáním před zahájením trestního stíhání nelze vyloučit. K takovému zavinení postačí, pokud obviněný svým jednáním naplní i jen jeden z důvodů, pro něž byl do vazby vzat.²⁸⁴

Nárok na náhradu škody se uplatňuje u Ministerstva spravedlnosti, kterému jej případně také postoupí jiný ústřední orgán státní správy, byla-li mu taková žádost doručena. Smyslem takového předběžného projednání nároku je umožnit úřadu uvedenému v § 6 zákona č. 82/996 Sb., aby nárok posoudil a v případě jeho

²⁸² Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3038/2006.

²⁸³ Srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 882/2003.

²⁸⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 882/2003.

opodstatněnosti jej uspokojil, čímž se předejde řadě zbytečných soudních sporů.²⁸⁵ Tento postup nemá charakter správního či soudního řízení, jedná se spíše o jakési smírné řešení nároku poškozeného. Pokud Ministerstvo spravedlnosti uzná pochybení při rozhodnutí o vazbě a dojde-li k závěru, že žadateli vznikla škoda, pak nárok na náhradu škody přiznává. Povinnost nahradit takto přiznanou škodu musí být splněna do šesti měsíců od přiznání nároku Ministerstvem spravedlnosti. Pokud k náhradě nedojde, pak je možnost obrátit se na soud s žalobou o náhradu škody v civilním soudním řízení. V případě, že Ministerstvo nárok nepřiznává a osoba je o svém nároku na náhradu škody přesvědčena, má možnost obrátit se na soud shodně, jako bylo zmíněno v předchozí větě.

Další odchylkou od obecné náhrady škody je skutečnost, že se neužije regresní nárok státu vůči osobám, jež se na rozhodnutí podílely, a to ani tehdy, dojde-li k úhradě škody státem.

Další možností vzniku nároku na náhradu škody bude nesprávný úřední postup, přičemž zákon obsah tohoto pojmu blíže nespecifikuje. Bude se pravděpodobně jednat zejména o porušení povinnosti vydat rozhodnutí nebo učinit úkon v zákonné lhůtě. V případě nesprávného úředního postupu se neuplatňují se žádné negativní podmínky odpovědnosti za škodu.

Nelze opomenout odpovědnost k náhradě škody podle zákona č. 40/1960 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který se na odpovědnost za škodu použije, není-li stanoveno jinak, podpůrně.²⁸⁶ Podle ustanovení § 448 občanského zákoníku nárok na náhradu škody mají pozůstalí po poškozeném, který zemřel v důsledku výkonu státní moci, podobně pak podle ustanovení § 449 občanského zákoníku mají nárok na náhradu škody ti, kdo vypravili pohřev či vynakládali prostředky na léčení.

Co se týče výše náhrady škody vzniklé ušlým ziskem, stanovuje § 28 zmíněného zákona, že způsob výpočtu průměrného výdělku pro určení ušlého zisku pro účely tohoto zákona stanoví vláda nařízením. Podle následujícího ustanovení lze na žádost poškozeného při výpočtu náhrady škody jako průměrný výdělek před poškozením

²⁸⁵ VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 111.

²⁸⁶ Viz § 26 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

použít průměrný výdělek v době před zahájením trestního stíhání, pokud je to pro poškozeného výhodnější. Náhrada ušlého zisku se poskytuje v prokázané výši a není-li to možné, pak za každý započatý den výkonu vazby náleží poškozenému náhrada ušlého zisku ve výši 170 Kč.²⁸⁷ Nejvyšší soud se v několika svých rozhodnutích vyjádřil k otázce, zda může dojít ke ztrátě na výděлку v situaci, kdy poškozený měl v době vzetí do vazby uzavřenou pracovní smlouvu, avšak do práce z důvodu vzetí do vazby nenastoupil. Ještě složitější otázkou bude, zda by měl mít poškozený nárok na náhradu ušlého zisku v případě, že byl nezaměstnaný a neměl podepsanou pracovní smlouvu s tím, že vazbou de facto přišel o možnost se o zaměstnání ucházet. Z jednoho z těchto rozhodnutí vyplývá, že k odškodnitelné ztrátě na výděлку za dobu vazby může výjimečně dojít, nenepracoval-li poškozený v době vzetí do vazby, avšak prokazatelně měl do zaměstnání nastoupit a jen v důsledku vzetí do vazby se tak nestalo. Tento fakt potom musí poškozený prokázat, a to již uzavřenou pracovní smlouvou či jinou dohodou, na jejímž základě došlo k vzniku pracovního poměru. Ztráta možnosti hledat si pracovní uplatnění, ztrátu na výděлку nepředstavuje.²⁸⁸ V jiném rozhodnutí Nejvyššího soudu konstatoval shodný senát, že: „ke ztrátě na výděлку z důvodu odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě nemůže dojít, jestliže ten, na němž byla vykonána vazba a proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno nebo byl zproštěn obžaloby, měl sice v době vzetí do vazby sjednán pracovní poměr, avšak bez souvislosti se vzetím do vazby prokazatelně do zaměstnání nenastoupil, žádnou práci pro zaměstnavatele nevykonával a nepobíral ani odměnu za práci.“²⁸⁹ Tímto vlastně doplnil svoje teze publikované v předchozích rozhodnutích.

Náhrada škody může za zákonem stanovených okolností zahrnovat i náklady řízení, které byly poškozeným účelně vynaloženy na zrušení nebo změnu nezákonného rozhodnutí nebo na nápravu nesprávného úředního postupu.

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem v ustanovení § 31a umožňuje požadovat zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, a to bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

²⁸⁷ Viz § 30 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

²⁸⁸ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2035/2000

²⁸⁹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2003, sp. zn. 25 Cdo 745/2003.

Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo.²⁹⁰

Nárok na náhradu škody je nutné uplatnit v případě nezákonného rozhodnutí a nesprávného úředního postupu v obecné tříleté promlčecí době. Rozdílně tuto otázku však zákon upravuje pro nárok na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření, kdy stanovuje, že tento nárok se promlčí za dva roky ode dne, kdy nabylo právní moci zprošťující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno, zrušující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu, nebo rozhodnutí odsuzující k mírnějšímu trestu.²⁹¹

²⁹⁰ Viz § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

²⁹¹ Viz § 33 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

6. Zvláštní druhy vazby

6.1. Vazba vyhošťovací

Institut vyhošťovací vazby je upraven v § 350c tr. ř. a slouží de facto k zabezpečení výkonu trestu vyhoštění pro případ, že je zde obava, že odsouzený se bude skrývat nebo jinak mařit výkon uloženého trestu. K rozhodnutí o vzetí do vyhošťovací vazby je příslušný předseda senátu, který rozhodoval ve věci v prvním stupni, což ovšem nevylučuje, aby toto rozhodnutí učinil soud odvolací, neboť může nastat situace, kdy důvody vyhoštění nastanou až v řízení před tímto soudem.²⁹² Jedná se o zvláštní druh vazby, která se od vazby podle hlavy čtvrté oddílu prvního liší zejména tím, že do vazby se bere osoba po skončení trestního stíhání.

I v tomto případě se jedná o opatření fakultativní, čemuž nasvědčuje i dikce odst. 1 zmíněného ustanovení, která stanovuje, že předseda senátu „může rozhodnout o vzetí do vazby“. Je nutné podotknout, že i v tomto případě existuje možnost náhrady vazby jiným opatřením a tak zabránění intenzivnímu zásahu do základních práv a svobod odsouzeného. Mezi tato jiná opatření však trestní řád zahrnuje pouze záruku, slib a peněžitou záruku, tedy nikoli dohled probačního úředníka. Důvod, proč dohled probačního úředníka není do dikce tohoto ustanovení zahrnut, tkví dle mého ve faktu, že cílem takového dohledu je dlouhodobější vedení osoby k řádnému životu, tedy mimo jiné i výchovné působení, které není primárním cílem vazby vyhošťovací. Ustanovení § 350c odst. 1 tr. ř. je naplněním požadavku čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, který říká, že do vazby lze osobu vzít jen z důvodů, které stanoví zákon.²⁹³ Tyto důvody jsou částečně odlišné od vazebních důvodů upravených v § 68 tr. ř., neboť zde se bude jednat o důvodnou obavu, že se obviněný bude skrývat před výkonem trestu vyhoštění²⁹⁴ popř. jinak výkon trestu vyhoštění mařit. Obava, že dojde k maření výkonu rozhodnutí, může být například tehdy, pokud je odsouzený záměrně nečinný při

²⁹² ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1.díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2440.

²⁹³ Tamtéž, s. 2439.

²⁹⁴ Rozuměj skrývat se na území České republiky.

opatřování dokladů nutných k vycestování nebo dokonce odmítá poskytnout zastupitelským úřadům potřebnou součinnost.²⁹⁵

Základním rozdílem vazby vyhošťovací od standardní vazby je fakt, že ji lze aplikovat výlučně po právní moci rozsudku. Vzhledem k účelu vyhošťovací vazby bude rozdílná i délka jejího trvání, neboť důvody této vazby pominou ve chvíli, kdy dojde k administrativnímu zajištění provedení výkonu trestu vyhoštění, a tedy není nic, co by bránilo vycestování odsouzeného. Zajímavostí je, že doba, kterou odsouzený stráví ve vyšetřovací vazbě, nemůže být považována za výkon trestu vyhoštění a z tohoto důvodu ji také nelze započítat do doby trvání vyhošťovací vazby. Toto má samozřejmě význam pouze v případě, že byl trest vyhoštění uložen na dobu určitou.

Pokud z odst. 1 nevyplývá jinak, použijí se na řízení o vazbě a její nahrazení přiměřeně ustanovení hlavy čtvrté, oddílu prvního. Z tohoto odstavce tedy vyplývá, že na řízení o takové vazbě, a to včetně rozhodování o vazbě, její trvání, prodlužování a možnosti odsouzeného podat si stížnost proti jednotlivým rozhodnutím o vazbě, platí stejné co o vazbě v přípravném řízení. Ze soudní praxe vyplývá, že na rozdíl od běžné vazby nezakládá vyhošťovací vazba sama o sobě důvod nutné obhajoby.²⁹⁶ Co se výkonu vazby týče, lze z faktu, že trestní řád nestanovuje žádnou výjimku, dovodit, že se vykonává ve vazebních věznicích ministerstva spravedlnosti a její režim se řídí zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Z nejednotné rozhodovací činnosti soudů vyplývá otázka, zda je nutné, aby byl odsouzený před rozhodnutím o vyhošťovací vazbě vyslechnut. Některé soudy zastávaly názor, že výslech bude nutný pouze v případě, že je tak stanoveno v trestním řádu, nebo tehdy, pokud rozhodnutím o vzetí do vyhošťovací vazby dochází k omezení osobní svobody, tedy nikoli tehdy, když vazba bezprostředně navazuje na výkon trestu odnětí svobody. Zajímavé názorové postoje k této otázce zaujaly právnické fakulty. Z vyjádření Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně vyplynulo, že takový výslech bude nutný v každém případě. Jeho neprovedení by bylo v rozporu s čl. 8 odst. 2, 3, 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 5 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále je poukazováno na výklad ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, který se považuje ve smyslu dodržení práv na zákonný

²⁹⁵ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1.díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2439.

²⁹⁶ Rozhodnutí č. 56/2002 Sb. rozh. tr.

proces za speciální vůči čl. 8 odst. 2 Listiny s tím, že nezbytnost výsledku odsouzeného plyne z jeho práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci naopak nepovažovala výsledek odsouzeného za nutný tehdy, nacházel-li se v útěkové podle § 67 písm. a) tr. ř., neboť v takové situaci budou důvody vyhošťovací vazby dostatečně vyplývat z předchozího řízení.²⁹⁷

K této otázce, která je obecnými soudy rozhodována rozdílně se vyjádřil jednak Nejvyšší soud České republiky, který konstatoval, že ustanovení § 350c tr. ř. sice procesní postup při rozhodování o vzetí do vazby neobsahuje, ale odkazuje s tímto postupem na hlavu čtvrtou oddíl první trestního řádu, kde je výslovně stanovena povinnost výsledku osoby zatčené. Mimo tento oddíl je povinnost výsledku stanovena také pro osobu zadrženou a pro osobu ve vydávací vazbě. Taktéž Listina základních práv a svobod obsahuje v čl. 8 odst. 3, 4 povinnost výsledku osoby zadržené a zatčené. Co se týče vyhošťovací vazby, bude výsledek beze sporu povinný vždy, pokud se odsouzený bude opatřovat na základě příkazu k zatčení. Nelze ovšem odhlédnout od jiných článků Listiny základních práv a svobod, které zajišťují právo na spravedlivý proces. Bude se jednat zejména o základní právo na vyjádření ke všem důkazům, které má značný důkazní význam. I při rozhodování o vazbě vyhošťovací musí být skutkový stav, tedy skrývání se či jiné maření výkonu trestu, zjištěno bez důvodných pochybností. Jedním ze stěžejních důkazů bude právě výpověď odsouzeného. S tímto odůvodněním je nutné odsouzeného před vzetím do vyhošťovací vazby vyslechnout vždy.²⁹⁸

Shodně se k této otázce vyjádřil i Ústavní soud, který ve svém nálezu konstatoval, že nelze odepřít odsouzenému jeho práva ani v případě, že soudu jsou skutečnosti odůvodňující vzetí do vyhošťovací vazby známy. Takovéto omezení ustanovení § 350c tr. ř. nepřipouští a ani z něj nevyplývá. Před takovým rozhodnutím je nutno odsouzeného vyslechnout, a to je-li to nutné například i prostřednictvím dožádaného soudu. Každé takové řízení musí být kontradiktorní a musí zaručovat rovnost zbraní jednotlivých stran trestního řízení. Pokud by bylo připuštěno, že odsouzený nemusí být vyslechnut, dostalo by se soudní řízení do kolize s čl. 5 Úmluvy

²⁹⁷ Viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 5. 11. 2003, sp. zn. Tpjn 303/2003.

²⁹⁸ Tamtéž.

o ochraně lidských práv a svobod, která sice zná několik druhů zbavení svobody, ale nečiní mezi nimi dále žádných rozdílů.²⁹⁹

K nejvyšší přípustné době trvání vyhošťovací vazby je nutné podotknout, že i zde se plně uplatní znění ustanovení § 71 tr. ř., upravující vazební lhůty v přípravném řízení. Tyto lhůty se uplatní v plném rozsahu bez ohledu na to, zda byla osoba ve vazbě již v přípravném řízení či v řízení před soudem. Doba strávená ve vazbě od zahájení trestního stíhání do vydání pravomocného rozhodnutí se s dobou, po níž byl odsouzený ve vazbě vyhošťovací, nescítá.³⁰⁰

V ustanovení § 350c odst. 3 tr. ř. je pak dále řešena otázka toho, kdo bude činit administrativní úkony směřující k zajištění potřebných dokladů k vycestování odsouzeného. Toto ustanovení normuje, že předseda senátu požádá o takové zajištění Policii České republiky. Takováto úprava je nutná zejména vzhledem k tomu, že odsouzený nemá zpravidla možnost z vazby činit potřebné úkony a zbytečně by docházelo k oddalování výkonu trestu vyhoštění.

Co se týče samotného výkonu trestu v případě, že je odsouzený ve vyhošťovací vazbě, stanovuje ustanovení § 350f tr. ř., že vycestování odsouzeného zajistí po dohodě s předsedou senátu Policie České republiky, která odsouzeného ve vazební věznici převezme. Vyhošťovací vazba končí nejpozději dnem, kdy došlo Policií České republiky k realizaci vyhoštění. V takovém případě tedy není nutné, aby předseda senátu rozhodl o propuštění z vazby, ta končí tím, že odsouzeného převezme Policie ČR a zajistí jeho vycestování.³⁰¹

Co se týče nákladů vyhoštění, tyto jsou v případě, že je neuhradí odsouzený, hrazeny Policií České republiky z jejího rozpočtu. Z tohoto ustanovení plyne zřejmá priorita realizace uloženého trestu, která je postavena nad povinnost uhradit náklady výkonu trestu. Autonomní skupinou jsou náklady vazby, které jsou vyňaty z policejního rozpočtu a jsou logicky hrazeny z rozpočtu Vězeňské služby.

²⁹⁹ Viz Nález Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 142/2003.

³⁰⁰ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1.díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2440.

³⁰¹ Tamtéž, s. 2444.

6.2. Vazba předběžná, vydávací a vazba předávací

Vzhledem k sepjatosti těchto institutů bude vhodné pořadit výklad pod jednu podkapitolu. Samotnou podstatu těchto zvláštních druhů vazeb je nutné spatřovat v institutu vydávání neboli tzv. extradice. Cílem tohoto aktu je odevzdání osoby dožádaným státem, tedy státem, na jehož území se osoba nachází, státu dožadujícímu, tedy takovému státu, který je příslušný k trestnímu stíhání popř., na jehož území byla osoba obviněna či odsouzena.³⁰²

Institut vazby vydávací prošel výraznými změnami zejména v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Po tomto vstupu vyvstala potřeba harmonizovat tuzemské právní předpisy s právem evropským.³⁰³

Vazba vydávací byla před velkou novelou trestního řádu účinnou k 1. 1. 2002 zakotvena v ustanovení § 381 tr. ř., přičemž v tomto ustanovení byla de facto upravena i vazba předběžná. Později byly pro přehlednost oba instituty rozděleny a upraveny v samostatných ustanoveních. Společně s tím byl do trestního řádu zaveden institut vazby předávací.³⁰⁴

6.2.1. Vazba předběžná

V této podkapitole bude pojednáno o vazbě předběžné ve vydávacím řízení, o odlišnostech předběžné předávací vazby bude pohovořeno v souvislosti s vazbou předávací. Jak již bylo zmíněno, tento zvláštní druh vazby byl do trestního řádu výslovně zakotven zákonem č. 539/2004 Sb., přičemž jeho cílem bylo zejména učinit jasnou hranici mezi jednotlivými stadii vazby ve vydávacím řízení, která mají odlišnou povahu. Předběžnou vazbou lze rozumět vazbu v době, kdy ještě nedošlo k prvnímu rozhodnutí o vydání osoby. Jedná se tedy o časový úsek od doby, kdy osoba, o jejíž vydání bylo nebo bude požádáno, byla vzata do vazby, až do rozhodnutí o přípustnosti takového vydání. V takovém případě by pak soud rozhodl o změně na vazbu vydávací.

³⁰² RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 558.

³⁰³ Vznikla zejména nutnost transponovat nově přijaté Rámcové rozhodnutí Rady EU o evropském zatýkacím rozkazu, které bylo přijato dne 13. 6. 2002, a které mezi členskými státy nahradilo od 1. 1. 2004 některé tehdy platné dokumenty (Evropská úmluva o vydávání, Evropská úmluva o potlačování terorismu, Úmluva o vydávání mezi čl. státy EU, a další)

³⁰⁴ Novela trestního řádu č. 539/2004 Sb.

Druhou variantou je možné rozhodnutí soudu o tom, že takové vydání přípustné není. V této chvíli by pak ke změně na vazbu vydávací nedošlo a osoba by byla propuštěna na svobodu.³⁰⁵

Předběžná vazba je upravena v ustanovení § 396 tr. ř., které v odst. 1 stanovuje jediný důvod, pro který lze osobu do vazby vzít. Tímto důvodem je fakt, že zjištěné skutečnosti odůvodňují obavu z útěku. Tuto obavu však nebude možné odůvodňovat tím, že osoba je cizincem, ale bude vždy nutné dále zkoumat vztahy a zázemí, které cizinec na území státu má.

O vzetí do vazby je příslušný rozhodovat předseda senátu krajského soudu na návrh státního zástupce krajského státního zastupitelství, který ve věci koná předběžné šetření, a to v neveřejném zasedání s ohledem na § 232 tr. ř. a § 240 tr. ř. Opravným prostředkem je shodně jako u vazby v přípravném řízení stížnost, kterou lze podat proti usnesení o vzetí do předběžné vazby³⁰⁶, přičemž ani zde stížnost nebude mít odkladný účinek.

Takovéto rozhodnutí se zpravidla děje na žádost cizozemského státu³⁰⁷, k níž je obvykle přiložen dokument, kterým příslušný orgán nařizuje omezení na svobodě.^{308 309} Podání takové žádosti umožňuje čl. 16 odst. 1 Úmluvy o vydávání, který stanovuje možnost orgánů dožadující strany žádat, aby hledaná osoba byla vzata do předběžné vazby, přičemž tato žádost předchází podání žádosti o vydání dožadujícím státem. Náležitosti žádosti budou zejména označení trestného činu, včetně specifikace místa a času, kde mělo k činu dojít, dále i popis hledané osoby. Tato žádost bude doplněna o originál vykonatelného rozsudku či příkazu k vzetí do vazby, anebo jiného dokumentu, který má obdobný účinek, a který byl vydán v souladu s právním řádem dožadující strany. Žádost však na území České republiky nemá vlastnost přímé vykonatelnosti a není pro české orgány činné v trestním řízení závazná.

Co se týče návrhu na vzetí do předběžné vazby podávaného státním zástupcem, není jeho forma trestním řádem nijak blíže specifikovaná. Státní zástupce tedy bude

³⁰⁵ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1.díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2559.

³⁰⁶ Možnost podat stížnost proti rozhodnutí o vzetí do předběžné vazby byla do trestního řádu zanesena až tzv. velkou novelou trestního řádu s účinností od 1. 1. 2002. Do této doby nebylo možné proti takovému rozhodnutí podat žádný řádný opravný prostředek.

³⁰⁷ Nelze ovšem vyloučit vzetí do předběžné vazby bez žádosti cizího státu, a to tak, kde státní zástupce zahájil předběžné šetření z vlastní iniciativy.

³⁰⁸ Srov. čl. 12 odst. 1 písm. a) Evropské úmluvy o vydávání.

³⁰⁹ Za takovouto žádost je třeba považovat i evropský zatýkácí rozkaz.

postupovat shodným způsobem, jakoby podával návrh na vzetí do vazby obviněného v přípravném řízení. Forma takového návrhu je upravena interním dokumentem státního zastupitelství.³¹⁰ Podání návrhu může předcházet zadržení osoby podle § 395 tr. ř., které stanovuje v odst. 3 státnímu zástupci shodně jako u vazby v přípravném řízení lhůtu 48 hodin. Pokud státní zástupce nedospěje do zmíněné doby k závěru, že existuje důvod pro vzetí do předběžné vazby, je povinen nařídit propuštění na svobodu.

První odstavec zmíněného ustanovení upravuje dále místní příslušnost krajského soudu příslušného k rozhodnutí o předběžné vazbě tak, že ji váže na pobyt osoby, popřípadě na obvod, v němž byla osoba zadržena.

Trestní řád nestanoví na rozdíl od vazby vyhošťovací obecné subsidiární použití části čtvrté oddílu prvního trestního řádu, ale z povahy věci lze dovozovat, že v úvahu přicházejí i některá další, trestním řádem přímo nezmíněná, ustanovení. Bude se jednat například o povinnost vyrozumět o zadržení cizince příslušný konzulární úřad, případně o povinnost soudu vyrozumět o vzetí do vazby věznicí.³¹¹ Taxativně vymezuje v ustanovení § 396 odst. 2 tr. ř. přiměřené použití některých ustanovení týkajících se vazby v přípravném řízení, ale zejména rozhodování o vazbě, povinnost propustit osobu z vazby jakmile pominou důvody a dále i možnost podávat si žádost o propuštění na svobodu, popřípadě možnost nahradit předběžnou vazbu jiným, méně invazivním, opatřením.

Státní zástupce může rozhodnout o propuštění osoby na svobodu jak v průběhu předběžného šetření, tak i poté, co podal návrh na rozhodnutí o vydání. Propuštění státním zástupcem je však možné pouze do okamžiku, než soud rozhodne o přípustnosti vydání. Od této chvíle se vazba předběžná mění na vazbu vydávací. Státní zástupce o propuštění rozhodne také v případě, že předběžné šetření zahájil z vlastní iniciativy, tedy bez žádosti cizího státu o vydání, a to pokud příslušný cizozemský stát nedoručí žádost o vydání příslušnému orgánu České republiky do 40 dní od vzetí osoby do předběžné vazby. K tomuto je státní zástupce povinen vždy, tedy i v případě, že by byly důvodné obavy, že se osoba rozhodne k útěku. Zde bude hrát klíčovou roli komunikace mezi Českou republikou a státem, jehož zájem na vydání pachatele se předpokládá.

³¹⁰ Jedná se o Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce, poř. č. 1/2005 ze dne 26. 1. 2005, kterým se upravuje postup státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v oblasti právního styku s cizinou.

³¹¹ Tamtéž.

Osoba, která byla po marném uplynutí čtyřiceti denní lhůty propuštěna na svobodu, může být do předběžné vazby vzata znovu, pokud příslušný stát požádá o její vydání.

Co se týče maximální doby trvání předběžné vazby, není názor odborné veřejnosti sjednocen. Trestní řád neupravuje výslovně maximální délku trvání vazby, s výjimkou situace, kdy je osoba do předběžné vazby vzata z vlastní iniciativy a příslušným státem není o její vydání do čtyřiceti dnů požádáno. Existuje názorový proud, že tato vazba není omezena žádnou lhůtou.³¹² Jiný pohled na věc chová například Hanuš, který ve svém článku³¹³ uvádí, že není-li lhůta zákonem specifikována, považujeme tento fakt za mezeru v zákoně a je třeba ji vyplnit pomocí analogie a použít úpravu lhůt v ustanovení § 71 odst. 8 tr. ř., která se vztahuje k vazbě v přípravném řízení. Osobně se plně ztotožňuji s později uvedeným názorem, neboť nelze připustit, aby omezení osobní svobody trvalo po dobu předem neomezenou. Takové jednání státu by bylo v přímém rozporu s Listinou základních práv a svobod, a to konkrétně s článkem 8 odst. 5, který mimo jiné uvádí, že obviněného lze vzít vazby pouze na dobu stanovenou zákonem.

6.2.2. Vazba vydávací

K pochopení právního institutu vazby vydávací je nutné učinit alespoň ve zkratce přehled o tom, jakým způsobem rozhodování o vydání osoby do cizího státu probíhá. Ustanovení § 397 odst. 1 tr. ř. stanovuje, že poté, co je ukončeno předběžné šetření, které ve věci koná státní zástupce krajského státního zastupitelství, rozhodne ve veřejném zasedání krajský soud, v jehož obvodu má osoba, o jejíž vydání jde, pobyt nebo v jehož obvodu byla zadržena, o tom, zda je vydání do ciziny přípustné. Proti takovému rozhodnutí je přípustná stížnost, které zákon přiznává odkladný účinek. Pokud soud vysloví, že vydání není přípustné, rozhodne zároveň o propuštění osoby z předběžné vazby. Poté, co rozhodnutí krajského soudu nabude právní moci, předloží předseda senátu věc Ministerstvu spravedlnosti. Ministr spravedlnosti je příslušný k rozhodnutí o povolení vydání do ciziny, není ovšem oprávněn vydání povolit v případech, že krajský soud rozhodl, že vydání je nepřípustné. Má-li ministr spravedlnosti

³¹² ŽDÁRSKÝ, Z. K extradiční vazbě z pohledu lhůty jejího trvání. *Právní rozhledy*, 1998, č. 2, s. 78.

³¹³ HANUŠ, L. Je předběžná vazba po doručení žádosti vydání resp. vydávací vazba skutečně časově neomezená? *Trestněprávní revue*, 2004, č. 2, s. 342 a násl.

pochybnosti o správnosti rozhodnutí krajského soudu, může věc předložit Nejvyššímu soudu k přezkoumání, a to nejdéle do tří měsíců ode dne, kdy byla věc Ministerstvu spravedlnosti předložena.

Alternativou k tomuto postupu bude tzv. zjednodušené vydávání³¹⁴, které je vázáno na souhlas s vydáním osobou, o jejíž vydání jde, pokud je učiněno před předsedou senátu za přítomnosti obhájce této osoby. V takovém případě státní zástupce po skončení předběžného šetření podá návrh na vzetí do vydávací vazby, popřípadě návrh na přeměnu vazby předběžné na vazbu vydávací. V případě, že tento souhlas vysloví osoba, o jejíž vydání jde, až při veřejném zasedání, konaném o přípustnosti jejího vydání, vezme státní zástupce návrh na vydání zpět a postupuje shodně, jakoby k takovému souhlasu došlo již při předběžném šetření.

Podle § 400c odst. tr. ř. předseda senátu krajského soudu rozhodne po povolení vydání ministrem vnitra, popřípadě k návrhu státního zástupce při zjednodušeném vydávání, nebo i bez takového návrhu o vzetí osoby do vydávací vazby. Při tomto rozhodnutí není předseda senátu vázán vazebními důvody uvedenými v § 67 tr. ř. Jediným vazebním důvodem je realizace vydání individuálního aktu aplikace práva, a to rozhodnutí krajského soudu, že vydání je přípustné.³¹⁵ Lze tedy konstatovat, že na rozdíl od vazby předběžné, půjde o vazbu obligatorní.³¹⁶ V případě, že se osoba, o jejíž vydání jde, nachází ve předběžné vazbě, rozhodne předseda senátu o přeměně této vazby vydávací. V obou případech je povinen neprodleně o tomto rozhodnutí vyrozumět Ministerstvo spravedlnosti, které následně domluví s příslušnými orgány dožadujícího státu termín vydání této osoby. Samotné vydání je pak v intencích předsedy senátu krajského soudu, který o vazbě rozhodoval.

I na vydávací vazbu se přiměřeně použijí ustanovení týkající se povinnosti všech orgánů činných v trestním řízení průběžně zkoumat, zda důvody vazby nepominuly, dále povinnosti propustit osobu na svobodu neprodleně poté, co pominou důvody vazby a konečně i možnost této osoby podávat žádost o propuštění.

Co se týče maximální délky trvání, může vydávací vazba trvat maximálně tři měsíce, po této době musí být osoba ihned propuštěna na svobodu. Tuto dobu může

³¹⁴ Viz § 398 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

³¹⁵ ŽDÁRSKÝ, Z. K extradiční vazbě z pohledu lhůty jejího trvání. *Právní rozhledy*, 1998, č. 2, s. 78.

³¹⁶ Obligatornost vazby lze dovozovat nejen z faktu, že zákon nevyžaduje existenci žádného z vazebních důvodů, ale zároveň i z dikce zákona: „vezme do vazby“.

Ministerstvo spravedlnosti rozhodnout na návrh předsedy senátu, který o vydávací vazbě rozhodl, o jejím prodloužení až o tři měsíce. Maximální doba tedy nesmí přesáhnout šest měsíců. Není ovšem vyloučeno, aby osoba byla do vydávací vazby byla vzata opětovně na základě nové žádosti o vydání pro stejný trestný čin.

Do maximální doby trvání vazby se nebude započítávat doba, po kterou je vedeno řízení o udělení mezinárodní ochrany, pokud o ni osoba, o jejíž vydání jde, požádala. V této době požívá osoba statusu žadatele o mezinárodní ochranu.

Předseda senátu je povinen neprodleně rozhodnout o propuštění osoby na svobodu a rozhodne o ukončení řízení o vydání v případě, že nastanou důvody uvedené v § 394 odst. 4 písm. b), d), g), h) tr. ř. Bude se jednat například o skutečnost, že osoba, o jejíž vydání jde, zemřela, popř. požívá diplomatických imunit. Dalším důvodem bude fakt, že došlo k promlčení činu v dožadujícím státě nebo ke stažení žádosti o vydání.

6.2.3. Vazba předávací

I vazbě předávací, která je upravena v ustanovení § 411 tr. ř., může předcházet vazba předběžná. Na její přiměřené použití odkazuje ustanovení § 410 tr. ř., když říká, pro zadržení a předběžnou vazbu se použije § 395 a § 396 tr. ř. obdobně. Zde je ovšem nutno podotknout, že zadržet za účelem předběžné předávací vazby lze i občana České republiky, čímž se tento institut podstatně liší od předběžné vazby vydávací. Předběžná vazba bude i zde opatřením fakultativním, protože osoba, která je na území České republiky ve vazbě v přípravném řízení, nebude zpravidla na základě evropského zatýkacího rozkazu brána do vazby předběžné.³¹⁷ I přesto, že v trestním řádu nenalezneme úpravu maximální doby trvání předběžné vazby v předávacím řízení, lze na ni usuzovat z § 411 odst. 11, 12, tr. ř., který stanovuje lhůty pro rozhodnutí soudu o evropském zatýkacím rozkazu v souvislosti se zadržením osoby, o jejíž předání jde.

Předávací vazba je zvláštním institutem, kterým se realizuje předávání osob mezi členskými státy EU na základě evropského zatýkacího rozkazu³¹⁸, který byl do

³¹⁷ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1.díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2562.

³¹⁸ Evropský zatýkací rozkaz znamenal zásadní průlom do zásady, že stát nevydává vlastní státní občany do jiného státu a je prvním opatření v oblasti trestního práva k provedení zásady vzájemného uznávání rozhodnutí.

trestního řádu zaveden novelou č. 530/2004 Sb.³¹⁹ Evropský zatýkací rozkaz je individuálním právním aktem, který vydal soud členského státu EU, kterým tento soud vyžaduje zatčení a předání požadované osoby od jiného členského státu. Je nutné, aby soudní orgán členského státu, ve kterém má být osoba zatčena, vydal rozhodnutí o jejím předání, neboť evropský zatýkací rozkaz není na území jiného členského státu přímo vykonatelný.³²⁰

Evropský zatýkací rozkaz znamená zjednodušení celého systému předávání osob odsouzených či podezřelých za účelem trestního stíhání nebo k výkonu trestních rozsudků, čímž umožňuje odstranit složitost i možné prodlení, ke kterému by mohlo dojít ve spojitosti se složitými formalistickými postupy při extradici. Tímto tedy evropský zatýkací rozkaz nahrazuje všechny dřívější extradiční nástroje, a to včetně Schengenské prováděcí úmluvy a nahrazuje tak dosavadní systém vydávání mezi členskými státy EU.³²¹

Primárně je evropský zatýkací rozkaz doručen krajskému státnímu zastupitelství, v jehož obvodu má osoba, o jejíž předání jde, pobyt nebo byla zadržena. Soudem, který bude příslušný k rozhodnutí, je krajský soud, v jehož obvodu je toto státní zastupitelství činné. Státní zástupce zahájí předběžné šetření, jehož účelem bude zjistit, zda jsou dány podmínky pro předání na základě evropského zatýkacího rozkazu. V rámci tohoto státní zástupce osobu vyslechne a seznámí ji s obsahem evropského zatýkacího rozkazu. Státní zástupce buď po ukončení předběžného šetření z taxativně stanovených důvodů vrátí evropský zatýkací orgán vyžadujícímu státu, nebo podá soudu návrh na rozhodnutí o předání osoby.

O samotném předání pak rozhoduje soud ve veřejném zasedání. Vyjma situace, kdy je evropský zatýkací rozkaz vrácen státním zástupcem, musí být o něm vždy rozhodnuto soudem.³²² Z ustanovení trestního řádu přímo nevyplývá povinnost soudu osobu, o jejíž předání jde, vyslechnout a je tedy na jeho rozhodnutí, zda tak učiní anebo zda se spokojí s výsledkem provedeným státním zástupcem při předběžném šetření.

³¹⁹ Úprava evropského zatýkacího rozkazu viz § 404 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

³²⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s.

³²¹ PIKNA, B. Moderní nástroje evropského práva v oblasti policejní a justiční spolupráce. *Trestní právo*, 2004, č. 9, s. 8 a násl.

³²² ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1. díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2564.

Výslech však soud provede při veřejném zasedání vždy na žádost justičního orgánu, který evropský zatýkací rozkaz vydal. Rozhodne-li soud o předání, vezme osobu, o jejíž předání jde, do vazby, ledaže tak by osoba již byla v předběžné předávací vazbě, v takovém případě by totiž rozhodl o přeměně na vazbu předávací. Vazebními důvody podle § 67 tr. ř. není předseda senátu vázán, což znamená, že i zde se bude jednat o vazbu obligatorní. Fakt, že se jedná o vazbu obligatorní, je realizací mezinárodního závazku České republiky, který plyne z Rámcového rozhodnutí zásadně předávat na základě evropského zatýkacího rozkazu druhým členským státům Evropské unie vyžádané osoby.³²³

Pro předávací vazbu se pak užije § 397 tr. ř., kterým je upraven institut vazby vydávací obdobně. V případě, že soud rozhodne o tom, že osoba předána nebude, rozhodne zároveň o jejím propuštění z vazby. Důvody, pro které je soud oprávněn předání zamítnout, jsou v trestním řádu uvedeny taxativně a v podstatě vyplývají Rámcového rozhodnutí a jsou pouze unifikovaně implementovány do právních řádů jednotlivých členských států EU. Trestní řád výslovně neřeší situace, která se bude v rozhodovací praxi soudů vyskytovat nečíslně, a to možnost, že v době rozhodování soudu se osoba, o jejíž předání jde, a která nebyla zadržena, již nevyskytuje na území České republiky. V takovém případě bude namíste, aby státní zástupce vzal návrh na předání zpět podle a vrátil evropský zatýkací rozkaz podle § 409 odst. 3 písm. e) tr. ř. Jinak by soud nemohl ve věci rozhodnout, neboť důvody zamítnutí předání jsou stanoveny taxativně a tento se mezi nimi nenachází.³²⁴

Situace, kdy soud při zamítnutí předání osobu z vazby nepropustí, může nastat pouze tehdy, pokud došlo k souběhu více evropských zatýkacích rozkazů, z nichž pouze některý byl zamítnut a jeden bude vykonán.³²⁵

Proti rozhodnutí soudu o předání, ať už souhlasném či nikoli, je přípustná stížnost, která má podle § 411 odst. 5 tr. ř. odkladný účinek. Podává-li takovou stížnost proti rozhodnutí o propuštění z vazby státní zástupce, má odkladný účinek jen tehdy, pokud je podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.

³²³ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1. díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 2566.

³²⁴ Tamtéž, s. 2567.

³²⁵ Srov. souběh evropských zatýkacích rozkazů § 419 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Soud o evropském zatýkacím rozkazu rozhodne do šedesáti dnů od zadržení vyžádané osoby. V případě, že tak nelze ve výjimečném případě učinit, lze lhůtu prodloužit o dalších třicet dnů, přičemž je nutné, aby o tomto kroku vyrozuměl orgán vyžadujícího státu s uvedením důvodu. V případě, že nemůže předávající stát rozhodnout ani v takto prodloužené lhůtě, informuje o této skutečnosti vyžadující stát a Eurojust.³²⁶ O předání pak rozhodne neprodleně poté, co překážka odpadne. Rámcové rozhodnutí tedy zjevně předpokládá, že předávání osob bude probíhat ve velice krátkých lhůtách, a to zejména proto, aby tento institut byl co nejefektivnější a nejrychlejší.

6.3. Vazba v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí

Původně byla úprava vazby v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí upravena v ustanovení § 384c tr. ř.³²⁷ Následně pak v souvislosti se vstupem České republiky do EU byla novelou č. 539/2004 Sb. přesunuta do ustanovení § 454 tr. ř., který je zařazen do části čtvrté, hlavy dvacáté páté, oddílu sedmého tr. ř.

Tento zvláštní druh vazby se uplatní v době před vydáním rozhodnutí o uznání cizozemského rozhodnutí. Příslušný k takovému rozhodnutí bude krajský soud, v jehož obvodu má obviněný trvalý pobyt, pokud obviněný nemá na území České republiky trvalý pobyt, bude k vydání rozhodnutí příslušný Krajský soud v Praze. V případě, že se jedná o cizozemské rozhodnutí o majetku, bude příslušný ten krajský soud, v jehož obvodě se majetek či věc, které se rozhodnutí týká, nachází.

Toto rozhodnutí krajský soud učiní buď na základě žádosti cizího státu postoupené Ministerstvem spravedlnosti, nebo i bez takové žádosti. Takovéto rozhodnutí lze učinit pouze v případě, že se osoba odsouzená cizozemským rozhodnutím nachází na území České republiky.

V tomto případě se však na rozdíl od předchozích zvláštních druhů vazeb nebude jednat o vazbu obligatorní, neboť ustanovení § 454 odst. 1 tr. ř. říká, že soud „může“ rozhodnout o vzetí odsouzeného do vazby. Z tohoto lze dovozovat na

³²⁶ Eurojust je jednotka soudní spolupráce, zřízená Rozhodnutím Rady EU ze dne 28. 2. 2002.

³²⁷ Do trestního řádu byla vazba v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí zanesena tzv. velkou novelou tr. ř.

fakultativnost vazby. Ani v tomto případě však soud není vázán vazebními důvody uvedeným v § 67 tr. ř.

Toto rozhodnutí soud činí buď ve veřejném zasedání, rozhoduje-li zároveň o uznání cizozemského rozhodnutí nebo v zasedání neveřejném, rozhoduje-li o vazbě samostatně.

Vzetí osoby nacházející se v České republice do vazby bude soud zvažovat také v případě, že osoba uprchla z cizího státu do České republiky, jíž je státním občanem, aby se tak vyhnula výkonu trestu uloženého v cizím státě, a tento cizí stát ještě před doručením své žádosti o převzetí výkonu trestu Ministerstvu spravedlnosti požádal o její vzetí do vazby podle čl. 2 odst. 2 Dodatkového protokolu k Úmluvě o předávání odsouzených osob. Jde o určitou paralelu k předběžné vazbě ve vydávacím řízení.³²⁸

V případě, že se odsouzený, jehož se uznání cizozemského rozhodnutí týká, nenachází na území České republiky, bude předán cizím státem po uznání cizozemského rozhodnutí k výkonu trestu odnětí svobody. Takovou osobu převezmou orgány Vězeňské služby, jak je předpokládáno ustanovením § 454 odst. 2 tr. ř., a je povinností soudce zmíněného soudu, aby do 24 hodin od předání rozhodl o jeho vzetí do vazby, přičemž vazebními důvody jak je zná § 67 tr. ř. není ani zde vázán. V tomto případě je tedy na místě podotknout, že se bude jednat o vazbu obligatorní.

Proti oběma rozhodnutím je přípustné podání stížnosti, které však nemá odkladný účinek. Skutečnost, že zákon výslovně stanovuje, že stížnost nemá odkladný účinek, lze považovat za nadbytečné, neboť platí, že stížnost má odkladný účinek pouze tam, kde to zákon výslovně stanovuje.

6.4. Vazba při dočasném převzetí osoby z ciziny za účelem provedení procesních úkonů

I tento institut byl do trestního řádu zanesen tzv. velkou novelou a původně byl vtělen do ustanovení § 384 odst. 4 tr. ř. Později byl obsah tohoto ustanovení přenesen do § 440 tr. ř., který nese název „dočasné převzetí osoby z ciziny za účelem provedení procesních úkonů“.

³²⁸ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2843.

Tento druh vazby se uplatní v případě, že je v trestním řízení potřeba účasti jiné osoby než obviněného pro účely dokazování, a tato osoba je v cizím státě, kde se nachází ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody. Musí se tedy jednat o osobu, která nemá v trestním řízení, pro něž je dočasně převzata, postavení obviněného. Kdyby takové postavení měla, nemohl být tento institut použit, neboť by se jednalo o obcházení ustanovení vnitrostátního práva a mezinárodních smluv o vydávání, resp. předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu.

Postup bude takový, že v řízení před soudem požádá předseda senátu Ministerstvo spravedlnosti a v přípravném řízení státní zástupce Nejvyšší státní zastupitelství, aby zajistili dočasné převzetí takové osoby na území České republiky. Takováto žádost musí obsahovat informace k jakým úkonům a v jaké trestní věci je přítomnost této osoby potřebná, přičemž je nutné také uvést časové období, na které bude potřeba přítomnost této osoby zabezpečit.³²⁹

Trestní řád nestanovuje jako podmínku dočasného převzetí za účelem provedení úkonu existenci mezinárodní smlouvy upravující tuto otázku mezi oběma státy, lze tedy takovou žádost podat na bezsmluvním základě, ovšem za předpokladu respektování zásady reciprocit.³³⁰

V případě, že dožádaný stát povolí převzetí takové osoby na území České republiky, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce, že tato osoba bude po dobu dočasného převzetí ve vazbě. Ani v tomto případě nebude nutné, aby byl splněn některý z důvodů vazby uvedený v § 67 tr. ř. Jak plyne z textu zmíněného ustanovení, bude se jednat o vazbu obligatorní. Z povahy tohoto postupu také vyplývá, že orgány České republiky nebudou vázány ani ustanoveními o vazebních lhůtách ani ustanoveními o rozhodování o dalším ponechání dočasně převzaté osoby ve vazbě (§ 71 tr. ř.) ani ustanoveními o nahrazení vazby zárukou, dohledem nebo slibem (§ 73 a 73a tr. ř.).³³¹

V usnesení o vzetí do vazby musí být pro zabezpečení kontinuity omezení svobody vždy uvedeno, že vazba začíná dnem převzetí do České republiky.

Dobu, na kterou byla osoba na území České republiky převzata, je nutné dodržet a v případě, že je obava, že v této době nebude možné úkon trestního řízení provést, je

³²⁹ Viz § 440 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

³³⁰ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2795.

³³¹ Tamtéž, s. 2796.

nutné, aby příslušné orgány včas požádaly předávající stát o prodloužení lhůty. Pokud by taková žádost nebyla podána nebo by byla předávajícím státem zamítnuta, bude bezpodmínečně nutné osobu vrátit do předávajícího státu, a to bez ohledu na to, zda byl úkon proveden.³³² Vrácení osoby do státu, který je dočasně předal a s tím současně i její propuštění z vazby, zařídí předseda senátu či v přípravném řízení státní zástupce, na jehož žádost byla osoba dočasně předána.

V případě, že by osoba dočasně převzatá na území České republiky podala žádost o propuštění z vazby, není soudce či v přípravném řízení státní zástupce oprávněn o takové žádosti rozhodnout, ale je povinen ji předat příslušnému orgánu státu, který osobu dočasně předal. V případě, že by příslušný orgán předávajícího státu nařídil propuštění této osoby z vazby či výkonu trestu v době, kdy by se osoba dočasně převzatá k provedení úkonu nacházela ve vazbě na území České republiky, zajistí propuštění této osoby na svobodu v řízení před soudem předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce, a to do pěti dnů od doby, kdy obdrželi rozhodnutí orgánu cizozemského státu.³³³

6.5. Vazba při průvozu pro účely řízení v cizině

Tento druh vazby je upraven v § 423 tr. ř., přičemž počítá se situací, že bude nutné osobu, která je omezena na svobodě přepravit z jednoho cizího státu pro účely trestního řízení či výkonu trestu v jiném cizím státě, kdy Česká republika bude hrát roli tranzitní země, na jejímž území bude omezení na svobodě trvat. Účelem tohoto institutu tedy bude zajištění přítomnosti osoby, která je formálně předávána z území jednoho státu přes suverénní území jiného státu do třetího státu.³³⁴

Takováto situace tedy v praxi může nastat v případech, kdy osoba byla vydána jedním státem do státu druhého k trestnímu stíhání či výkonu trestu, nebo je tam dočasně vydávána, dále kdy je do druhého státu předávána k právní pomoci za účelem

³³² ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2796.

³³³ Viz § 440 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

³³⁴ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 617.

provedení procesního úkonu v trestním řízení a konečně kdy je osoba předávána za účelem výkonu trestu z rozsudku uznaného v druhém státě.³³⁵

Tento průvoz nelze uskutečnit bez dalšího, ale je třeba dodržet formálně upravený postup, a to zejména v souvislosti se skutečností, že každý stát je založen mimo jiné na principu suverenity a výlučné trestní jurisdikce na vlastním území. Česká republika tedy musí dát souhlas s tím, že průvoz bude jejím územím proveden, a zároveň učinit kroky k zajištění realizace tohoto převozu, tím, že umožní omezení osobní svobody převážené osoby jejím zadržením, resp. vazbou po dobu průvozu vlastním územím. Souhlas v sobě zahrnuje i závazek, že Česká republika nebude provádět trestní stíhání nad prováženou osobou, a to i v případě, že by byla dána pravomoc českých orgánů činných v trestním řízení pro konkrétní trestný čin, pro nějž je osoba provázena.³³⁶

O takovém povolení rozhoduje na žádost příslušného cizozemského orgánu Nejvyšší soud, přičemž na rozhodování o přípustnosti průvozu a zajišťovacích opatření se přiměřeně užijí ustanovení oddílu druhého této hlavy, tedy oddílu upravujícího vydávání, přičemž konkrétně půjde zejména o ustanovení § 395 tr. ř. upravujícího zadržení a § 397 tr. ř. stanovujícího postup pro vzetí dožadované osoby do vydávací vazby. V případě, že je předpoklad, že bude nutné zajistit i zpětný průvoz, vydává se rozhodnutí o povolení zpětného průvozu současně.

Pokud Nejvyšší soud rozhodne o povolení průvozu takové osoby, učiní zároveň rozhodnutí o zajišťovacích prostředcích, které bude nutné aplikovat. V případě, že se transport osoby přes území České republiky stihne realizovat ve lhůtě 48 hodin, bude toto období kryto institutem zadržení a nebude tak nutné rozhodovat o vzetí do vazby za účelem průvozu. Souhlas orgánu Policie České republiky se zadržením vydá státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (analogie k § 395 odst. 1 tr. ř.). Pokud bude průvoz osoby přes území České republiky delší, bude osoba pro tento účel vzata rozhodnutím Nejvyššího soudu do vazby.³³⁷

Specifická situace může nastat v případě, že tranzit bude probíhat přes Českou republiku letecky, a to bez plánovaného mezipřistání. V takovém případě není nutné povolení takového průvozu. Může ovšem dojít k neplánovanému přistání, a proto § 423

³³⁵ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2760.

³³⁶ Tamtéž.

³³⁷ Tamtéž.

odst. 3 tr. ř. normuje, že v takovém případě, může být osoba vzata do vazby až na 96 hodin, a to i přesto, že České republice nebyla doručena žádost o povolení průvozu. Takovéto rozhodnutí je příslušný vydat Nejvyšší soud na návrh státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

Pro průvoz osoby pro účely vydání do členského státu Evropské unie se použije ustanovení § 424 tr. ř. a pro průvoz osoby pro účely předávání mezi členskými státy Evropské unie se použije ustanovení § 422 tr. ř.

6.6. Vazba v řízení o mimořádných opravných prostředcích

6.6.1. Vazba v řízení o dovolání

Vazba v řízení o dovolání je upravena v části třetí, XVII. hlavě trestního řádu, konkrétně pak v ustanovení § 265o odst. 2, v němž jsou shrnuta opatření Nejvyššího soudu před rozhodnutím o dovolání. Toto ustanovení jednak umožňuje, aby v případě, kdy je pro rozhodnutí o dovolání třeba objasnit některou z okolností, předseda senátu mohl provést potřebná šetření. K zajištění důkazního materiálu lze ve zvlášť naléhavých případech použít všech prostředků uvedených v hlavě čtvrté. Osobu obviněného pak lze zajistit jednak vydáním k příkazu k zatčení, druhou možností pak bude vzetí obviněného do vazby, oboje ovšem pouze za předpokladu, že takový postup navrhne státní zástupce v dovolání, které bylo podáno v neprospěch obviněného, přičemž druhou nezbytnou podmínkou je skutečnost, že takový postup považuje Nejvyšší soud za nezbytně nutný vzhledem k závažnosti trestného činu a současné naléhavosti vazebních důvodů. Vzhledem k dikci zákona je možné akceptovat pouze takový návrh na vzetí do vazby, který bude obsažen přímo v textu dovolání nikoli učiněn poté, co bylo dovolání podáno. Co se týče závažnosti trestného činu, pak tato musí vyplývat z konkrétních okolností případu, nikoliv však jen z použité právní kvalifikace. Po novele trestního řádu lze de facto vyloučit, aby se jednalo o úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo o trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.³³⁸

³³⁸ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2180.

6.6.2. Vazba v řízení o obnově

Dalším zvláštním druhem vazby v řízení o mimořádných opravných prostředcích je vazba v řízení o obnově, jejíž úpravu nalezneme v § 282 odst. 2 tr. řádu. Její úprava se vyznačuje podobností s vazbou v řízení o dovolání a spočívá taktéž na myšlence určité exkluzivnosti takového postupu. I zde je možné využít k zajištění důkazního materiálu prostředků upravených v hlavě čtvrté trestního řádu. Zajistit osobu obviněného před povolením obnovy lze, ať už vydáním příkazu k zatčení nebo vzetím do vazby, pouze tehdy, navrhne-li to státní zástupce, který podal návrh na obnovu řízení v neprospěch obviněného. Soud zajistí obviněného pouze, považuje-li takový postup za nezbytný s ohledem na povahu skutečností a důkazů, které nově vyšly najevo. Shodně zvažuje soud také závažnost projednávaného trestného činu a naléhavost vazebních důvodů. Kromě obecných vazebních důvodů zde tedy musí existovat jednak návrh státního zástupce spojený s návrhem na povolení obnovy a závěr soudu, že situaci nelze řešit jinak než vzetím obviněného do vazby. Naléhavost vazebních důvodů bude možné spatřovat obecně v případě, kdy hrozba spojená s pobytem obviněného na svobodě bude obzvláště veliká, přičemž v případě, že by obviněný nebyl do vazby vzat, hrozí úplné zmaření trestního řízení. Reálně si pak lze představit například situaci, kdy bude dodatečně objeven svědek zvláště závažného zločinu, který je vystaven zastrašování ze strany obviněného, nebo například po odhalení nových důkazů budou zjištěny skutečnosti odůvodňující obavu, že obviněný plánuje útěk do ciziny či skrývání se před trestním stíháním.³³⁹

³³⁹ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2274.

7. Rakouská právní úprava

Rakouský trestní proces je založen na principu legality a oficiality a vychází z moderního trestního řádu (Strafproceßordnung 1975, BGBl. Nr. 631/1975)³⁴⁰, který byl přijat v roce 1975, a který se v mnohém inspiroval v předchozí právní úpravě z roku 1873. I zde platí zásada, že státní zástupce stíhá všechny trestné činy a prošetřuje všechna trestní oznámení, ale on sám nevede vyšetřování, protože to spadá do pravomoci soudce. Jedná se o model založený na existenci vyšetřujícího soudce tzv. *untersuchungs-richter*, který zahajuje přípravné řízení pouze na žádost státního zástupce s tím, že bez návrhu či žádosti státního zástupce může činit pouze neodkladné úkony, o jejichž provedení musí státního zástupce předem vyrozumět. Vyšetřující soudce je vždy soudce soudu nejnížší instance.³⁴¹

Základním zajišťovacím úkonem je jako u nás předvolání, na které, zůstane-li předvolání nere realizováno, navazuje možnost předvedení. V taxativně uvedených případech může soudce nařídit i předběžné zadržení osoby.

Krátkodobé zbavení svobody, kterým je předběžné zadržení tzv. *vorläufige Festnahme*, je možné v případě, že je podezřelý při činu nebo bezprostředně po něm přistižen se zbraní nebo předměty, které svědčí o jeho účasti na trestném činu, podezřelý je na útěku nebo se skrývá, nebo je zde důvodná obava, že tak bude činit, a to vzhledem k výši trestu, která mu hrozí. Dále i pro konání, které koresponduje s důvody naší koluzní vazby, tedy pro obavu, že bude mařit vyšetřování nebo ovlivňovat svědky či znalce. Naposledy i pro obavu, že bude pokračovat v trestné činnosti, nebo že dokoná trestný čin, o nějž se pokusil nebo kterým hrozil. Lhůta pro trvání předběžného zadržení je shodně jako u nás rozdělena na dvě části, kdy ve lhůtě 48 hodin po zadržení musí být osoba vyslechnuta a poté propuštěna na svobodu nebo předána soudu, který musí rozhodnout o jejím propuštění na svobodu nebo vzetí do vazby, a to do 48 hodin. Maximální lhůta předběžného zadržení tedy činí 96 hodin.³⁴²

Obdobou naší vazby je vazba vyšetřovací tzv. *Untersuchungshaft*, kterou lze nařídit pouze na základě naplnění taxativně stanovených důvodů. Bude se jednat o výše

³⁴⁰ Dostupný z [http://www.jusline.at/Strafprozessordnung_\(StPO\)_Langversion.html](http://www.jusline.at/Strafprozessordnung_(StPO)_Langversion.html).

³⁴¹ RŮŽICKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 657.

³⁴² Viz § 172 BGBl. Nr. 631/1975, Strafproceßordnung.

zmíněnou obavu, že obviněný uprchne či se bude skrývat, bude ovlivňovat svědky, znalce či spoluobviněné nebo jinak mařit zjištění objektivní pravdy a dále obava, že dokoná čin, o němž se pokusil, či kterým hrozil nebo bude pokračovat v trestné činnosti stejného druhu. Stejně tak je vyžadován i vyšší stupeň pravděpodobnosti, že obviněný spáchal trestný čin.

Zajímavostí je existence obligatorní vazby v rakouském trestním řízení, která bude vždy uvalena, pokud obviněnému hrozí nepodmíněný trest odnětí svobody s dolní hranicí trestní sazby minimálně deset let a za předpokladu, že nelze na základě konkrétních skutečností vyloučit veškerá jednání, která jsou důvodem vazby.³⁴³

Nahrazení vazby lze provést jednak odnětím cestovního dokladu nebo řidičského průkazu, uložením příkazu obviněnému (zdržovat se na určitém místě, nestýkat se určitými lidmi, apod.), slibem obviněného, dohledem probačního úředníka nebo složením peněžité záruky.³⁴⁴

Co se týče doby trvání vazby, tak v rakouské právní úpravě jsou omezení podstatně patrnější než v našem trestním procesu. Vyšetřovací vazba může trvat maximálně 14 dní od zadržení obviněného, první prodloužení lze učinit pouze na jeden měsíc a další prodloužení vždy maximálně na 2 měsíce.³⁴⁵ Nejdelší přípustná doba trvání vazby je šest měsíců, u zločinů s horní hranicí trestní sazby do pěti let pak jeden rok a dva roky v těch případech, pokud nezačalo hlavní líčení.

Jak je patrné z rakouské úpravy trvání vazby, je zde značný rozdíl od naší právní úpravy, a to rozdíl mezi maximální dobou trvání vazby, který činí dva roky. Do budoucna by mělo podle mého názoru dojít k přehodnocení, zda je trvání vazby po dobu čtyř let nutností a zda nelze trestní proces zrychlit natolik, že by například dvou až tříletá doba trvání vazby byla dostatečná.

³⁴³ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 657.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 658.

³⁴⁵ Viz § 175 (2) BGBl. Nr. 631/1975, Strafproceßordnung.

8. Úvahy de lege ferenda

Poté, co jsem měla možnost podrobně se zabývat právní úpravou institutu vazby v trestním řízení, jsem dospěla k závěru, že de lege ferenda lze uvažovat o změně či doplnění trestního řádu v několika otázkách.

8.1. Právo být slyšen před rozhodnutím o dalším trvání vazby

První z prostorů pro změnu právní regulace vidím v problematice práva být slyšen před rozhodováním o dalším trvání vazby popřípadě před rozhodováním o žádosti o propuštění na svobodu. Tato problematika byla v několika případech řešena Evropským soudem pro lidská práva, zejména proto, že se dotýká materie upravené v čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Ve svých rozhodnutích poukázal ESLP na fakt, že při přezkoumávání dalšího trvání vazby, ať už z moci úřední nebo z podnětu obviněného, je nezbytné postupovat shodně, jako při rozhodování o vzetí do vazby jako takovém. Na rozhodnutí o dalším trvání vazby je nutné klást obdobně přísné požadavky, jako na rozhodnutí o vzetí do vazby. Ze současné praxe soudů je spíše patrná tendence tento princip neakceptovat a rozhodovat o prodloužení vazby či o žádosti o propuštění na svobodu bez slyšení obviněného. V našich podmínkách je poměrně těžké představit si, že by právo být slyšen mělo být bezvýjimečně zakotveno v trestním řádu v jeho dnešním znění, protože využívání práva na osobní slyšení například při každé žádosti o propuštění na svobodu, by svou agendou soudy zcela zahltilo a docházelo by zejména k tomu, že by soudce co čtrnáct dní slyšel stejnou argumentaci. Z druhého pohledu ale nelze odpírat právo být slyšen v řízení před soudem zcela, protože pokud vyvstanou nové skutečnosti, které by mohly mít za následek propuštění na svobodu, pouhé písemné odůvodnění nemusí ke správnému a zákonnému posouzení věci postačovat. Svou roli pak v tomto případě bude hrát i osobní pocit obviněného z realizace právních předpisů a jeho vnímání spravedlnosti. Aby se zabránilo negativním důsledkům spočívajícím zejména v pocitu křivdy a bezmocnosti na straně vazebně stíhaných obviněných, který by odepření možnosti osobně svou žádost o propuštění z vazby odůvodnit či uvést důležité okolnosti při jejím prodloužení mohlo vyvolat, bylo by vhodné nechat obviněného odůvodnit svou žádost při osobním

slyšení a její případné zamítnutí s odůvodněním provést za jeho osobní přítomnosti. Nutné je i upozornit, že zásada veřejnosti je jedním z atributů práva na spravedlivý proces, který stanovuje minimální požadovaný standard trestního řízení. Dle mého názoru, podloženého zmíněnou argumentací, je k odstranění rozporuplné realizace práva na osobní slyšení nutné zakotvení práva být slyšen při přezkoumávání dalšího trvání vazby či při rozhodování o dalším trvání vazby do trestního řádu. Jak předejít zahlcení soudů zejména při spojení práva být slyšen a práva na podání žádosti o propuštění na svobodu, bude jistě složitou právní otázkou. Z mého pohledu se jeví jako možné řešení prodloužení doby, po níž lze opakovaně podat žádost o propuštění, a to z dnešních čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí o předchozí žádosti na jeden měsíc.

8.2. Rozhodování o dalším trvání koluzní vazby

Za možné místo pro zpřesnění dikce právní úpravy lze považovat ustanovení § 73b odst. 2 tr. ř., který doslovně normuje, že: „O dalším trvání vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce.“ Tato úprava ovšem ani v nejmenším nezohledňuje rozhodování v případě vazby koluzní, kde v přípravném řízení rozhoduje, dle § 71 odst. 2 tr. ř., soudce. Rozhodování soudce o dalším trvání koluzní vazby v přípravném řízení stanovuje trestní řád dle mého názoru zcela správně s ohledem na specifika tohoto institutu. Proto bych považovala za vhodnější, aby do znění § 73b odst. 2 tr. ř., byl přidán text upozorňující na výjimku v případě koluzní vazby, což by v důsledku znamenalo odstranění rozpornosti právní úpravy.

8.3. Maximální doba trvání vazby

Ke zvážení se podle mého názoru nabízí i poměrně dlouhá maximální doba trvání vazby, která v současnosti činí čtyři roky. Vzhledem k vlivu vazby obviněného na jeho společenský, soukromý ale i duševní život, a dále s ohledem na to, že se ve své podstatě jedná o osobu nevinnou, jejíž vina v řízení nemusí být vůbec prokázána, se jedná de facto o likvidaci sociálního zázemí a vztahů, neboť již samotný fakt, že se obvinění ve vazbě nachází, vede k společenské difamacii jeho osoby. Na takovou osobu

je ve společnosti nahlíženo jako na osobu kriminálně závadovou a její občanská pověst bývá často nenávratně pokřivena.

Překážkou ve snižování maximální doby vazby je pak samozřejmě doba, po kterou trestní řízení v České republice trvá, neboť samotné snížení ze čtyř let například na dva roky, jako tomu je v rakouském trestním řízení, by bez souvztažnosti ke zrychlení trestního soudnictví, nedosáhlo chtěného výsledku a bylo by naopak příčinou řady komplikací.

8.4. Obligatornost vazby

Úvahy o zavedení obligatorní vazby se nejčastěji vyskytují ve vztahu k útěkové vazbě, a to zejména proto, že při určitém pojetí tohoto vazebního důvodu má k obligatorní vazbě velmi blízko. Pakliže je některými soudy vykládána skutečnost, že obviněnému hrozí vysoký trest, tedy trest nepodmíněného odnětí svobody v délce trvání osmi let, je samo o sobě dostatečným důvodem pro vzetí do vazby, pak se de facto obligatorní vazbě silně přibližujeme. I přesto, že česká právní úprava je založena na principu fakultativnosti vazby, lze si tuto otázku vhodnosti zavedení výjimky z tohoto principu pokládat zejména s ohledem na dlouhodobý nepříznivý vývoj kriminality. Obligatorní vazbu nalezneme v řadě zahraničních právních úprav, např. Slovenska či Rakouska. Fakultativnost vazby může při důsledném dodržování zákona vést k situaci, která v praxi nebude nijak ojedinělá, a to že na svobodě zůstanou obvinění ze zvlášť závažných zločinů, protože důvody vazby sice existují, ale jsou zatím ve skryté formě. Zavedení tohoto institutu by pak do jisté míry přineslo zjednodušení vzetí do vazby v případech, kdy jsou skutkové okolnosti hraniční. Negativním důsledkem by bylo možné zpochybnění zásady presumpce nevinny a zásady volného hodnocení důkazů v případě, kdy by byla povinnost vzít osobu za určitých okolností do vazby předem stanovena. Takovýto postup by pak mohl v krajních případech vyústit v nezákonný tlak na kvalifikování trestných činů jako přísněji trestných a tím vlastně docílení vazby obviněného i v případech, kdy by takový postup nebyl odůvodněn. Zároveň také nelze opomenout, že u nás byla obligatorní vazba zrušena v 50. letech v souvislosti s negativními zkušenostmi s jejím zneužíváním

8.5. Zjednodušení vazebních lhůt

Současnou právní úpravu vazebních lhůt považují za velice složitou a zbytečně komplikovanou. Pro množství různých lhůt je nejen pro laiky, ale mnohdy i pro odborníky složité se orientovat, kontrolovat řádný běh lhůt a tyto precizně dodržovat. Prvním rozkošem je situace, kdy je stanovena odlišná lhůta pro rozhodnutí o vazbě či propuštění na svobodu u obviněného, který byl zadržen, kde policejní orgán a státní zástupce mají společnou 48 hodinovou lhůtu na podání návrhu na vzetí do vazby soudu a pro obviněného, který byl opatřen pomocí příkazu k zatčení, kde obviněný musí být dodán soudu do 24 hodin od omezené na osobní svobodě. V obou případech je soud povinen obviněného neprodleně vyslechnout a rozhodnout o vazbě do 24 hodin. Doposud lze rozdílnost lhůt odůvodnit skutečností, že zatímco zadržená osoba může být pro orgány činné v trestním řízení zcela neznámá a práce na věci tak bude vyžadovat více úkonů než za situace, kdy byl na určitou osobu vydán příkaz k zatčení, tedy o ní orgány činné v trestním řízení již mají určité poznatky a byly v této věci již učiněny procesní úkony.

Další, zde již méně pochopitelnou, rozdílnost lhůt stanovuje trestní řád v § 71 odst. 3 a odst. 4, kde je upraveno prodloužení vazby v přípravném řízení. Zatímco při prvním prodlužování vazby je stanovena lhůta tří měsíců a pěti dnů, při druhém a dalším rozhodnutí je lhůta pouze tříměsíční.

Poté, co věc dospěje do stadia řízení před soudem, je stanovena lhůta třiceti dnů od podání obžaloby, kdy soud musí rozhodnout o tom, zda obviněného ponechává ve vazbě, nebo jej propouští na svobodu. Při dalším rozhodnutí o ponechání ve vazbě a v případě, že obviněný byl vzat do vazby až v řízení před soudem, je lhůta pro další rozhodnutí opět tříměsíční.

Dále trestní řád upravuje maximální dobu trvání vazby v závislosti na závažnosti stíhaného trestného činu a rozděluje tuto dobu na jednu třetinu připadající na přípravné řízení a dvě třetiny pro řízení před soudem.

Do této nepřehledné změti lhůt pak přistupuje zákon č. 218/2003 Sb., který pro vazbu v trestním řízení ve věcech mladistvých stanovuje jednak zcela odlišné lhůty pro maximální dobu vazby, kdy vazba mladistvého nesmí trvat déle než dva měsíce a u zvláště závažného provinění pak déle než šest měsíců, přičemž může být prodloužena

jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež. V přípravném řízení rozhoduje o prodloužení soudce dna návrh státního zástupce, který mu musí být doručen nejpozději patnáct dnů před skončením vazební lhůty, shodná lhůta je pak stanovena pro prodloužení vazby v řízení před soudem, kdy návrh na prodloužení vazby je předseda senátu povinen v této lhůtě doručit nadřízenému soudu.

Jak je patrné z výše popsaného, právní úprava lhůt ve vazebním právu je příliš členitá a nepřehledná, kdy pro typově shodná rozhodnutí jsou bez většího smyslu stanoveny rozdílné lhůty. V praxi tento fakt přináší jistě nemalé komplikace, neboť orgány, kterým plynou z trestního řádu povinnosti o vazbě rozhodovat či podávat návrhy k takovému rozhodnutí, jsou nuceny lhůty pečlivě sledovat, neboť jejich překročení může mít dalekosáhlé následky. Zjednodušení a sjednocení vazebních lhůt by pak přineslo větší přehlednost právní úpravy.

8.6. Zvlášť závažná provinění, za něž lze uložit výjimečný trest

Jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, vazba v řízení ve věcech mladistvých se vyznačuje obecně kratší možnou dobou jejího maximálního trvání. Tento přístup je zcela správný a je odvozen od podstaty mladistvého pachatele, charakteru a zvláštností řízení ve věcech mladistvých. Nejdelší možnou dobou trvání vazby je tak u zvlášť závažných provinění osmnáct měsíců. Po uplynutí této doby musí být mladistvý propuštěn na svobodu bez ohledu na to, v jaké fázi se trestní řízení nachází. Je s podivem, že úprava zákona o soudnictví ve věcech mládeže nerozlišuje po vzoru trestního řádu § 71 odst. 8 písm. c) a písm. d) možné delší trvání vazby u zvlášť závažných provinění, za něž lze uložit výjimečný trest. Shodně jako u dospělých pachatelů může být vyšetřování velice obtížné a časově náročné, přičemž zmaření účelu trestního řízení může být pro společnost vysoce nebezpečné. Osobně bych speciální úpravu trvání vazby pro tento typ provinění shledala jako vhodný, zejména pro poskytnutí možnosti vazbu prodloužit nad rámec § 47 odst. 1 ZSM.

9. Zusammenfassung

Das Ziel meiner Arbeit war die Charakteristik des Institutes der Haft, seine Stelle im Strafrechtssystem und die Charakteristik der materiellen Bedingungen, unter denen man die Haft im formellen Verfahren der über die Haft entscheidenden Organe verwenden darf. Es handelte sich um eine Charakteristik des materiellen und formellen Strafrechts in seiner derzeitigen Form, wobei auch der Vergleich mit der vergangenen und der ausländischen rechtlichen Ausgestaltung nicht übersehen worden ist. Ebenso ist auch der Vergleich mit der Haft im Jugendstrafverfahren nicht übersehen worden. Das Meritum meiner Arbeit wird also auf die Charakteristik der „de lege lata“ rechtlichen Ausgestaltung gerichtet, bei deren Studium ich eine Möglichkeit hatte, auf einige problematischen Anordnungen der Strafprozessordnung ganz kritisch einzublicken. Auf Grund der sorgfältigen Analyse der aufgeführten Problematik sind auch gewisse Überlegungen über der künftigen rechtlichen Ausgestaltung („de lege ferenda“) in die Arbeit eingefügt worden. Obwohl meine Rigorosumarbeit unter einer Verwendung mancher Quellen verfasst worden ist, gibt es darin ein grundsätzlicher Raum nicht nur für eigene Meinungen der Verfasserin als auch für die Aufschläge der möglichen Lösungen.

Im Grunde genommen bin ich zur Auffassung gekommen, dass die derzeitige rechtliche Ausgestaltung als Ganzes der Verfassung entspricht und ihr Charakter entspricht auch der rechtlichen Ausgestaltung der meisten anderen Länder des westlichen Europas. Die Gesetzlichkeit der Haft in einzelnen Fällen ist von der rechtlichen Ausgestaltung des konkreten Landes, von der Qualität der entscheidenden Organe und vom Rechtsbewusstsein der Bevölkerung im gegebenen Land abhängig. Meistens nehmen die Beschuldigten die Haft als einen unberechtigten Eingriff in ihre persönlichen Rechte, weil der Beschuldigte in einer Unsicherheit über seine Zukunft leben muss, er wird einem strengeren Regime in der Zelle unterworfen und es liegt nur auf dem über die Haft entscheidenden Organ, wie es die Verwendung der Haft in solchem Fall begründet. Jedenfalls – besonders bei den Eingriffen ins menschliche Leben – ist es nötig, gemäß des Gesetzes, individuell und berecht zu verfahren. Es ist unzulässig, so zu sagen „automatech“ über die Haft zu entscheiden - abgesehen von den konkreten Tatumständen.

Im Hinblick auf meinen Beruf war das Verfassen meiner Rigorosumarbeit für mich sehr beiträgend, denn ich eine Möglichkeit hatte, auf die Aufwendung der einzelnen theoretischen Fragen im Praxis einzublicken.

10. Závěr

Účelem mé práce byla charakteristika institutu vazby a vymezení jeho postavení v systému trestního práva. V úvodu práce byly vytyčeny jednotlivé cíle a okruhy, jejichž zpracování si práce kladla za úkol. K tomuto pak bylo užito studia široké řady pramenů, jejichž kompletní seznam je uveden níže, s kterými bylo pracováno pomocí metody jazykového, systematického a historického výkladu, kdy nebyla opomenuta ani metoda komparace. Práce dostala svému předsevzetí a není jen pouhým kompilátem použitých pramenů, ale poskytuje i kritický pohled na jednotlivé problematické otázky, na něž se snaží nalézt vlastní odpovědi a možné způsoby řešení.

První část práce se věnuje postavení vazby v ústavněprávních souvislostech. Dochází zde k vymezení pojmu osobní svobody jednotlivce a zhodnocení jejího omezení, které institut vazby obnáší. Na vazbu v trestním řízení je zde také nahlíženo v souvztažnosti s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod a rozhodovací činností Evropského soudního dvora. Shodně není opomenut ani důležitý dokument mezinárodněprávní, a to Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Na základě výše zmíněného je pak učiněn závěr o ústavní konformitě institutu vazby s výše zmíněnými dokumenty a je připuštěna samotná možnost omezení osobní svobody jednotlivce zákonným způsobem.

Následující část práce se pak věnuje charakteristice materiálního vazebního práva, tedy vytyčení materiálních podmínek, za jejichž existence lze přistoupit k užití vazby pomocí formálních postupů orgánů rozhodujících o vazbě. Významnou část této kapitoly pak tvoří vymezení vazebních důvodů a jejich podrobný rozbor, včetně poukazu na řadu problematických momentů.

Stěžejní je část věnující se formálnímu vazebnímu právu poskytuje komplexní přehled o procesní stránce vazebního řízení. Vytyčeným cílem bylo jednak poskytnout ucelený obraz o formálním vazebním právu, a to nejen poukazem na platnou právní úpravu, ale i za pomoci srovnání s předchozí právní úpravou či úpravou zahraniční. Zejména v této kapitole lze nalézt komparaci s právní úpravou vazby v trestním řízení ve věcech mládeže.

Meritum celé práce je tedy zaměřeno na charakteristiku právní úpravy *de lege lata*, při jejímž studiu a zpracování jsem měla možnost kriticky nahlédnout na některá

problematická ustanovení trestního řádu. Na základě podrobného rozboru daného tématu pak byly do práce včleněny úvahy o možné budoucí právní úpravě, tedy úvahy de lege ferenda, a to jednak přímo do textu práce, přičemž zároveň byla tomuto tématu věnována samostatná kapitola, neboť pro jejich rozsah nebylo vhodné včlenit je do závěru práce.

Obecně řečeno při podrobném rozboru institutu vazby jsem dospěla k závěru, že současná právní úprava je jako celek ústavně konformní a její charakter výrazně nevybočuje ze standardu zemí západní Evropy. Samotná zákonnost vazby v jednotlivých případech bude vždy záviset nejen na právní úpravě daného státu, ale i na kvalitách orgánu, který o vazbě rozhoduje a především na kvalitách jeho právního vědomí a rozhodování. Naprostá většina obviněných vazbu vnímá, vnímala a vnímat bude, jako bezprávný zásah do jejich práv, neboť obviněný je v nejistotě o své budoucnosti, přičemž je podrobován přísnějšímu režimu vazební cely, a je proto jen na rozhodujícím orgánu, jak se dokáže s odůvodněním vazby vypořádat. Vždy, a zejména u takto zásadních zásahů do lidského života, je třeba postupovat dle zákona, s individuálním posouzením a spravedlivě, kdy nelze z rozhodování o vazbě učinit činnost automatickou, která by byla oprostěna od konkrétních skutkových okolností.

Vzhledem k mému zaměstnání pro mne byla realizace rigorózní práce významným přínosem, neboť jsem měla možnost, sledovat uplatnění jednotlivých teoretických otázek v praxi.

11. Abstrakt

Rigorózní práce vytváří celkový obraz o právním institutu vazby, který je jedním ze zajišťovacích prostředků trestního práva. Práce jednak vymezuje zakotvení institutu vazby v rovině ústavněprávní a dále obsahuje problematiku materiálního a formálního vazebního práva. Práce se soustřeďuje na vymezení pojmu vazby, charakteristické principy právní úpravy, podmínky nutné pro vzetí obviněného do vazby, vazební důvody, rozhodování o vazbě, přezkoumávání důvodů vazby a její možné trvání, jakož i charakteristiku prostředků, jimiž lze vazbu nahradit, aniž by došlo k omezení osobní svobody obviněného. V práci je rovněž věnován prostor charakteristice zvláštních druhů vazby. Při jejím vytváření byla zohledněna nejen současná právní úprava, ale i četná judikatura soudů.

12. Abstract

This rigorous thesis creates a complex picture of custody, which is considered as one of the custodial instruments in the criminal law. The thesis contains constitutional basics of custody, characteristics of material and formal custodial law and is especially focused on explanation of concept of custody, characteristic principles of legal regulations, conditions necessary for taking accused into custody, custodial reasons, resolution making, judicial review of custody and determination of maximal duration of custody. Furthermore it also reports about instruments which are capable to substitute custody with measures not connected with constraint of individual liberty. The thesis is based on analysis of legal enactments and judicature.

13. Seznam použité literatury

1) Monografie, komentáře, učebnice:

- CÍSAŘOVÁ, D., JÜTTNER, A. *Obhajoba v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1965.
- FILIP, J. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2004.
- HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- HUBÁLKOVÁ, E. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika. Judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2003.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, Zvláštní část*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009.
- JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2008.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vydání, Praha: Leges, 2009.
- MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975.
- NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy*. 2. doplněné vydání. Praha: Eurounion, s. r. o., 2002.
- PAVLÍČEK, V., HŘEBEJK J., KNAPP, V., KOSTEČKA, J., SOVÁK, Z. *Ústava a ústavní řád ČR: druhý díl*, Praha: Linde, 1995.
- REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*, Praha: Orac s.r.o., 2002.
- RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, Praha: C. H. Beck, 2004.
- ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 1. díl. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.

- ŠČERBA, F. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997-2005*. Praha: Linde, 2006.
- VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 1998.
- VANTUCH, P., MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2003.
- VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007.
- VONDRUŠKA F., ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ F., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÁ J. *Přípravné řízení trestní. 2. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2003

2) Časopisecké články

- DRAŠTÍK, A. K rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění z vazby. *Trestní právo*. 1999, č. 2, s. 13 - 16.
- DRAŠTÍK, A. K zákonným předpokladů rozhodnutí o vazbě. *Trestní právo*, 1997, č. 12, s. 8 - 12.
- HANUŠ, L. K rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě dle § 71 tr. ř. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 11, s. 321 - 328.
- HANUŠ, L. Je předběžná vazba po doručení žádosti vydání resp. vydávací vazba skutečně časově neomezená? *Trestněprávní revue*, 2004, č. 2, s. 342 – 345.
- HEIN, O. Některé problémy související s vazebním řízením. *Právní rádce*, 1999, č. 6, s. 16 - 17.
- HERZEG, J. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, s. 15 - 19.
- CHALUPA, O. Rozporná úprava předstižné vazby. *Právní rádce*, 1999, č. 1, s. 15 - 16.
- KRÁL, V. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11-12, s. 69 - 77.

- MACH, V. Ještě k rozhodnutí soudu o vzetí do vazby, *Trestní právo*, 1998, č. 3, s. 5 - 6.
- MANDÁK, V. Důvody vazby v československém trestním řízení. *Univerzita Karlova: Acta Univerzatis Carolinae – Iuridica*, 1971, č. 3.
- MANDÁK, V. Vazba není trest. *Bulletin advokacie*, 1996, č. 9., s. 17 - 19.
- PAŘÍZEK, I. Některé problémy prodloužení vazby. *Trestní právo*, 2001, č. 4, s. 19 - 22.
- PIKNA, B. Moderní nástroje evropského práva v oblasti policejní a justiční spolupráce. *Trestní právo*, 2004, č. 9, s. 8 - 12
- POLÁK, P. Výslech obviněného před rozhodnutím o ponechání ve vazbě dle § 71 odst. 4, 6 tr. ř.. *Trestní právo*, 2005, č. 8, s. 3 – 7.
- REPÍK, B. Je institut policejního zajištění v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech? *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6 - 7.
- RŮŽIČKA, M. Vazba po novele trestního řádu. *Právní rádce*, 2002, č. 10, příloha.
- SVATOŠ, R. Zrychlené řízení a vazba pro účely hlavního líčení ve Spolkové republice Německo. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 11., s. 286 - 289.
- ŠÁMAL, P. K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 7, s. 193 - 198.
- VANTUCH, P. Důvody vazby. *Právní rádce*, 2003, č. 2, s. 56 - 60.
- VANTUCH, P. Trvání vazby. *Právní rádce*, 2003, č. 7, s. 57 - 64.
- VANTUCH, P. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 2003, č. 9, s. 52 - 56.
- ŽDÁRSKÝ, Z. K extradiční vazbě z pohledu lhůty jejího trvání. *Právní rozhledy*, 1998, č. 2, s. 78.

3) Právní předpisy

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod.
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.
- BGBl. Nr. 631/1975, Strafproceßordnung.

- Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce, poř. č. 1/2005, kterým se upravuje postup státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v oblasti právního styku s cizinou.
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2001 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, v aktuálnom znení.
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Závazný pokyn policejního prezidia č. 130 ze dne 30. 11. 2001, kterým se upravuje postup Policie ČR v trestním řízení.

4) Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. P1. ÚS 1/94.

- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 1996, sp. zn. I. ÚS 62/96.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996 sp. zn. III. ÚS 83/96.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1996 sp. zn. IV ÚS 154/96.
- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 1998, sp. zn. III. ÚS 86/98.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 1998, sp. zn. III. ÚS 162/98.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99.
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 655/99.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/00.
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2002, sp. zn. I. ÚS 432/01.
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2002, sp. zn. IV. ÚS 537/01.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2002, sp. zn. I. ÚS 371/02.
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004 sp. zn. I. ÚS 573/02
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2003 sp. zn. I. ÚS. 53/03.
- Nález Ústavního soudu ze dne 02. 10. 2003, sp. zn. II. ÚS 142/2003.
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2005 sp. zn. I. ÚS 596/04.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 98/05.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/10.
- Nález Ústavního soudu svazek 31, č. 121 Sb. n. a. u.
- Nález Ústavního soudu svazek 33, č. 48 Sb. n. a. u.
- Nález Ústavního soudu ze dne 101/1994 Sb. n. a. u.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Wemhoff vs. Německo ze dne 27. 6. 1968.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Assenov vs. Bulharsko, ze dne 28. 10. 1998.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Letellier vs. Francie ze dne ze dne 29. 6. 1991.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lukanov vs. Bulharsko, ze dne 20. 3. 1997.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Müller vs. Francie ze dne 17. 3. 1997.

- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Jecius vs. Litva ze dne 31. 7. 1997.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Labita vs. Itálie ze dne 6. 4. 2000.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Punzelt vs. Česká republika ze dne 25. 4. 2000.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Rokhlina vs. Rusko ze dne 7. 4. 2005
- Rozhodnutí č. 57/1981 Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí č. 17/1990 Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí č. 51/1995 Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí č. 56/2002 Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí č. 16/2003 Sb. rozh. tr.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 7. 2000, sp. zn. 8 To 359/2000.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 7. 12. 2009, č. j. 34 T 3/2008-9891.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 8. 1995, sp. zn. 1 To 379/95.
- Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 1968, sp. zn. 5 To 11/68.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 25. 5. 1992, sp. zn. Ntv 97/92.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 1. 1997, sp. zn. 2 Tvno 32/96.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 1997, sp. zn. 1 Tvno 20/97.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2035/2000
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2003, sp. zn. 25 Cdo 745/2003.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 882/2003.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3038/2006.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp. zn. 7 To 2/95.
- Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 22. 12. 1992, sp. zn. Tpj 46/92.
- Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 11. 6. 1998, sp. zn. Stn 4/97.
- Stanovisko trestního kolegia NS ČR ze dne 5. 11. 2003, sp. zn. Tpjn 303/2003.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 2002, sp. zn. 23 To 55/02.
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 5. 1997, sp. zn. 8 To 203/97.

- Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 11. 1971, č. j. 6 To 42/71.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2002, sp. zn. 11 Tvo 28/02.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. 10 To 25/2009.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2000, sp. zn. II. ÚS 645/99.
- Usnesení Ústavního soudu svazek 32, usnesení č. 36 Sb. n. a. u.

5) Internetové zdroje

- [http://www.jusline.at/Strafprozessordnung_\(StPO\)_Langversion.html](http://www.jusline.at/Strafprozessordnung_(StPO)_Langversion.html)
- [http://www.beckonline.cz/legalis/searchdocument.seam?type=html&documentId=nnptembqhfpy6c7n5sha33wmvsg433torpxuyk7onvw6zdvl5yhe2k7oz4ww33oovpxmzlsmvvg4zk7nvxwg2k7ojxxu2dpmrxhk5djnpw4zlc5pw4zltobzgc5topfwv65lsmvsg42lnl5yg643uovygk3i&rowIndex=33&conversationId=273751#selected-node.](http://www.beckonline.cz/legalis/searchdocument.seam?type=html&documentId=nnptembqhfpy6c7n5sha33wmvsg433torpxuyk7onvw6zdvl5yhe2k7oz4ww33oovpxmzlsmvvg4zk7nvxwg2k7ojxxu2dpmrxhk5djnpw4zlc5pw4zltobzgc5topfwv65lsmvsg42lnl5yg643uovygk3i&rowIndex=33&conversationId=273751#selected-node)

14. Seznam použitých zkratek

a kol.	a kolektiv
a násl.	a následující
č. j.	číslo jednací
č.	číslo
čl.	článek
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Listina	Listina základních práv a svobod
MPOP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
např.	například
odst.	odstavec
písm.	písmeno
PolČR	zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
popř.	popřípadě
s.	strana
Sb.	sbírka
sp. zn.	spisová značka
tj.	to jest
tr. por.	trestný poriadok
tr. ř.	zákon č. 467/2009 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
Úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

15. Klíčová slova

Vazba	–	Custody
Vazební lhůty	–	Custodial terms